

Uchwała Nr 24/416/24/VII
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 4 czerwca 2024 r.

w sprawie zaakceptowania dokumentu pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2023 rok”.

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2024 poz. 566) oraz art. 16a ust. 1-4 i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2023 poz. 901 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1.

Akceptuje się dokument pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2023 rok” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały, w celu przedstawienia wskazanej Oceny Sejmikowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a następnie przekazania Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Marcin Kuchciński

Załącznik do uchwały Nr 24/416/24/VII
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 4 czerwca 2024 r.

**Zarząd Województwa
Warmińsko-Mazurskiego**

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2023 rok

Opracowanie:
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Biuro Pomocy i Integracji Społecznej

Olsztyn, czerwiec 2024 r.

WYKAZ SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	5
1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH	6
1.1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	6
1.2. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia	12
1.3. Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych	19
1.4. Powiat – zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie	22
1.5. Inne rodzaje pomocy i świadczeń	26
1.6. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	29
1.7. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	38
1.8. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	44
1.9. Aktywność projektowo-konkursowa jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	48
1.10. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia	50
2. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO	53
2.1. Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich	53
2.2. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne	64
2.3. Realizacja Programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 w zakresie Priorytetu 9 Włączenie i Integracja EFS+	65
2.4. Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej	66
2.5. Realizacja projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna”	66
2.6. Realizacja projektu niekonkurencyjnego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pt. „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur”	67
2.7. Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej	68
2.8. Zlecanie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej	68
3. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM	71
SPIS MAP, TABEL I WYKRESÓW	80

WYKAZ SKRÓTÓW

SKRÓT	WYJAŚNIENIE
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
DDP	Dzienny Dom Pomocy
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
KIS	Klub Integracji Społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MRiPS-03	Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach
MRiPS-05	Wybrane informacje o domach pomocy społecznej o zasięgu gminnym, powiatowym i regionalnym oraz o placówkach całodobowej opieki prowadzonych w ramach działalności gospodarczej i statutowej
MRiPS-06	Sprawozdanie „Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej”
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej (w tym Miejski, Miejsko-Gminny i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej)
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
RDP	Rodzinny Dom Pomocy
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Jeżeli w dokumencie jest mowa o:

1. ustawie o pomocy społecznej – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
2. ustawie o zatrudnieniu socjalnym – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
3. ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
4. ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
5. ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
6. ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;

7. ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
8. ustawie o świadczeniach rodzinnych – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
9. ustawie o dodatkach mieszkaniowych – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych;
10. ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
11. ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
12. ustawie o systemie oświaty – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
13. ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
14. ustawie o samorządzie województwa – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
15. ustawie o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów – należy przez to rozumieć: ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

WPROWADZENIE

Uchwalona w marcu 2011 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nowelizacja ustawy o pomocy społecznej nałożyła obowiązek sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej przez samorządy gmin, powiatów i województw. Zadanie to, w sposób bezpośredni, realizowane jest przez: ośrodki pomocy społecznej (OPS), centra usług społecznych (CUS), powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) i regionalne ośrodki polityki społecznej (ROPS).

Gmina, powiat i samorząd województwa opracowują ocenę zasobów w oparciu o analizę sytuacji społecznej i demograficznej. Dokument ten powinien zawierać szczegółowe informacje dotyczące lokalnych zasobów, a w szczególności: infrastruktury, kadry, nakładów finansowych na zadania pomocy społecznej czy działalności organizacji pozarządowych oraz informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Ocena zasobów co roku przedstawiana jest przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Następnie samorząd województwa zobligowany jest do przekazania oceny zasobów pomocy społecznej właściwemu wojewodzie do 31 lipca każdego roku. Ocena wraz z rekomendacjami ma być podstawą do planowania budżetu na rok następny.

Opracowana aktualnie już po raz trzynasty ocena zasobów pomocy społecznej stanowi podstawę dla przedkładanych radom gmin, powiatów i sejmikowi województwa wniosków i rekomendacji do podjęcia priorytetowych działań celem zabezpieczenia potrzeb mieszkańców województwa w obszarze pomocy i integracji społecznej. Ma to szczególne znaczenie w kontekście nowego okresu programowania. Dlatego też dobra diagnoza posiadanych zasobów pomocy społecznej w województwie, jak również określenie na jej podstawie istniejących deficytów, pozwoli na zaplanowanie długofalowych działań m.in. w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Formularz oceny zasobów pomocy społecznej składa się z kilkunastu części, zawierających m.in.: dane o sytuacji demograficznej i społecznej, dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej oraz o zasobach infrastrukturalnych pomocy społecznej. Drugą część dokumentu stanowi informacja nt. działań w obszarze polityki społecznej realizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Ocena zasobów pomocy społecznej kończy się wnioskami i rekomendacjami. Przy opracowaniu oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego, obok informacji z gmin i powiatów, zawartych w sprawozdaniach jednostkowych w Centralnej Aplikacji Statystycznej, wykorzystano dane własne oraz dane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, GUS-u, Wojewódzkiego Urzędu Pracy oraz ze sprawozdań MRiPS, a także z dodatkowych ankiet wypełnianych przez cus-y/ops-y/pcpr-y w systemie Lime. Część danych, których nie udało się pozyskać, pozostała na poziomie 2022 roku.

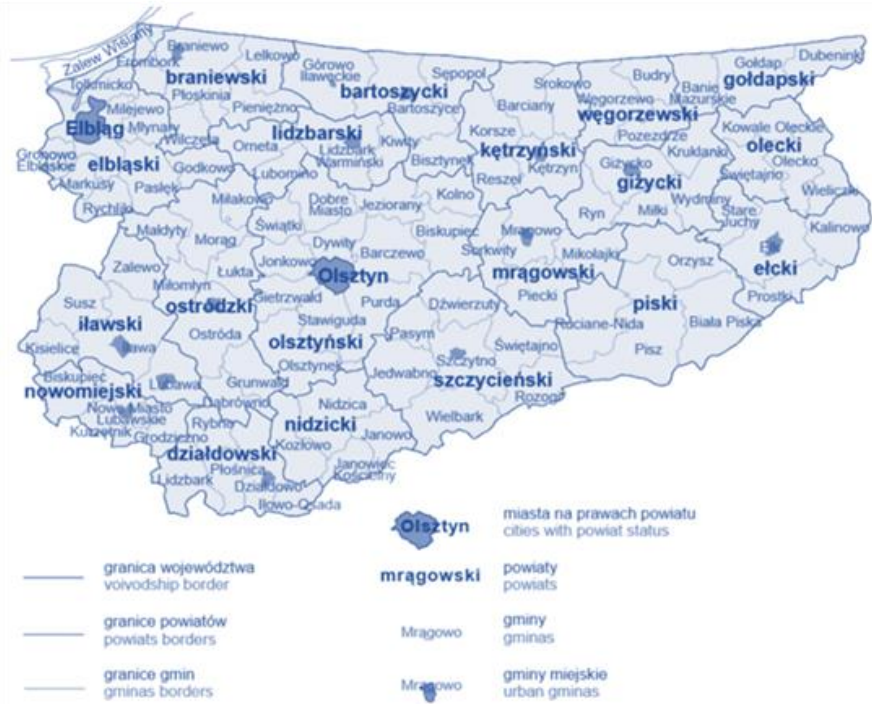
Na tej podstawie, zgodnie z art. 21 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej sporządził wojewódzką ocenę zasobów pomocy społecznej za rok 2023.

1. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH I POWIATACH

1.1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

Województwo warmińsko-mazurskie leży w północno-wschodniej części kraju, jest czwartym co do wielkości województwem w Polsce i zajmuje obszar 24 174 km², co stanowi 7,7% całkowitej powierzchni państwa.

Mapa 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku

Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie, olsztyn.stat.gov.pl

Województwo warmińsko-mazurskie podzielone jest na 21 powiatów, w tym 19 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (m. Olsztyn i m. Elbląg). Na terenie województwa znajduje się 116 gmin, w tym 16 gmin miejskich, 34 gminy miejsko-wiejskie oraz 66 gmin wiejskich.

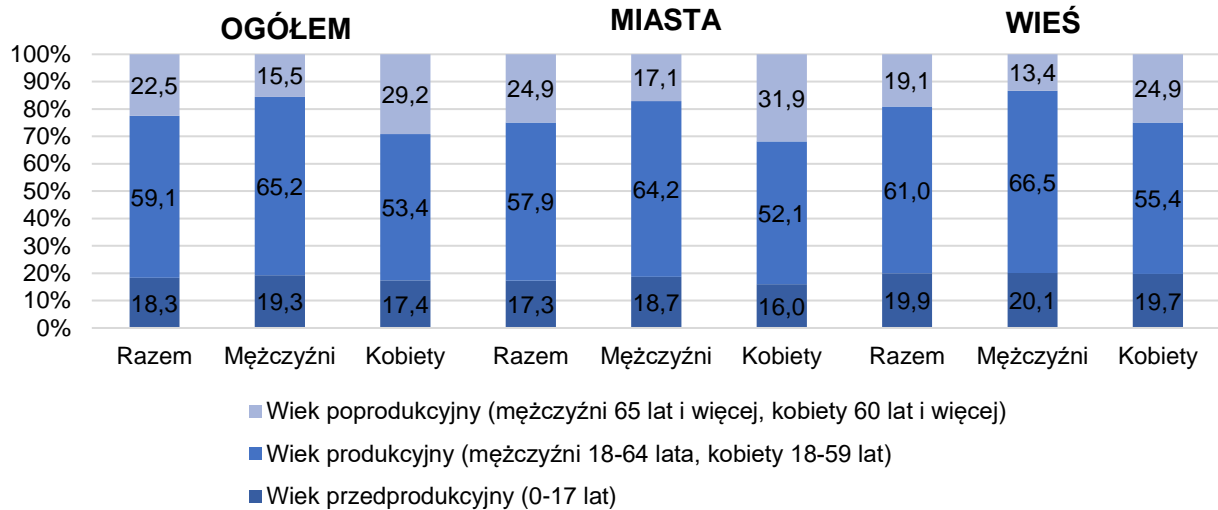
Ludność

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2022 roku województwo zamieszkiwało 1 366 430 osób¹, co stanowiło 3,6% ludności kraju (12 miejsce). Wśród mieszkańców przeważały kobiety (stanowiły 51,2% populacji), ich liczba była wyższa od liczby mężczyzn o 32 344 osoby. Z analizy struktury ludności województwa wynika, że w 2022 roku 18,3% mieszkańców to osoby do 17 roku życia.

Największą grupę osób – 59,1%, stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Z roku na rok wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 i więcej lat, mężczyźni w wieku 65 i więcej lat). W 2021 roku osoby te stanowiły 21,9% ogółu mieszkańców, natomiast w 2022 roku – 22,5%.

¹ Dane dotyczące liczby ludności pozyskano z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2022, ponieważ dane za 2023 rok nie były dostępne w danym momencie (na dzień 8.05.2024 r.).

Wykres 1. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2022 r. (w %)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Dziedziczne Bazy Wiedzy

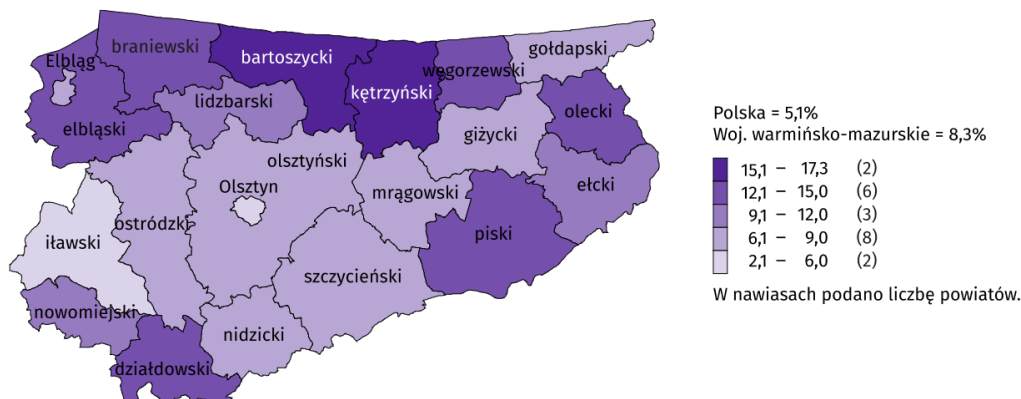
W województwie obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności. Liczba ludności zmniejszyła się w stosunku do ubiegłego roku o 8269 osób. Średnioroczne tempo ubytku ludności w województwie wyniosło 61 osób, a w kraju 37 osób na 10 tys. mieszkańców. Rok 2022 był kolejnym, w którym wzrosła liczba dzieci w wieku 13-15 lat. Obniżyła się, z kolei liczba najmłodszych dzieci (0-2 lata) oraz z przedziału 3-6 lat.

Rynek pracy

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim na koniec 2023 r. osiągnęła wartość 8,3%, natomiast średnia wartość tego wskaźnika dla Polski wynosiła 5,1%. W porównaniu do 2022 roku w województwie zanotowano spadek stopy bezrobocia o 0,3 punktu procentowego.

Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2023 r.

Stan w końcu grudnia

Źródło: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w grudniu 2023 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie

Wskaźniki dotyczące bezrobocia na Warmii i Mazurach wskazują na poprawę sytuacji i powrót pozytywnych trendów na rynku pracy. Na koniec 2023 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wyniosła 39 317, w odniesieniu do grudnia 2022 roku jest to spadek o 4,3% (1752 osoby), natomiast w stosunku do stycznia 2022 r., kiedy to liczba bezrobotnych była największa w ciągu dwóch lat – poziom bezrobocia zmniejszył się o 12,8% (tj. o 5790 osób).

W rejestrach urzędów pracy na koniec 2023 roku figurowało 18 546 osób długotrwale bezrobotnych. W porównaniu do 2022 roku ich liczba zmniejszyła się o 1094 osoby (o 5,6%).

Liczba bezrobotnych ogółem z prawem do zasiłku zmniejszyła się z 7890 osób w 2022 roku do 7536 osób (tj. o 4,5%). Liczba osób bezrobotnych do 30 r.ż. wyniosła 9378 i zmniejszyła się o 983 osoby, tj. o 9,5%, a udział procentowy tej grupy był niższy o 1,3 pkt proc. w porównaniu do 2022 roku.

Strukturę bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim cechuje silny poziom zróżnicowania z uwagi na różne czynniki, tj. płeć, wiek bezrobotnych, miejsce zamieszkania i inne. Poniżej przedstawiono udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2022-2023.

Tabela 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2022-2023

Wyszczególnienie	2022		2023	
	woj. warmińsko-mazurskie	Polska	woj. warmińsko-mazurskie	Polska
kobiety	54,9%	53,7%	53,4%	52,6%
zamieszkali na wsi	52,5%	46,0%	52,6%	46,2%
bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej	3,0%	1,5%	2,8%	1,4%
bezrobotni do 30 roku życia	25,2%	23,9%	23,9%	24,1%
długotrwale bezrobotni	47,8%	51,2%	47,2%	49,0%
bezrobotni 50+	27,3%	27,0%	28,2%	26,8%
bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	34,6%	32,4%	34,3%	32,3%
bezrobotni niepełnosprawni	8,2%	7,3%	8,8%	7,7%

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, Bank Danych Lokalnych GUS

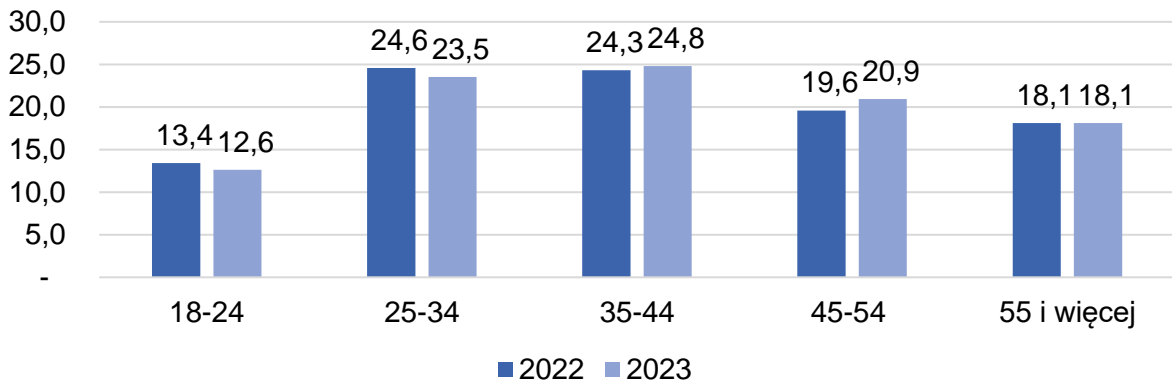
Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, blisko połowę osób pozostających bez pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, tj. zdolne do pracy oraz deklarujące chęć jej podjęcia, które w ciągu ostatnich dwóch lat będąc zarejestrowane w urzędzie pracy nie podjęły zatrudnienia na okres dłuższy niż 12 miesięcy. Grupa ta w 2023 roku stanowiła 47,2% ogółu osób bezrobotnych i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego zaledwie o 0,6 punktu procentowego. Większość osób bezrobotnych stanowiły kobiety – 53,4%, w porównaniu do roku 2022 odsetek ten zmniejszył się o 1,5 punktu procentowego. Dużą grupę osób bezrobotnych stanowiły także osoby zamieszkałe na wsi – 52,6%. Spośród wszystkich grup społecznych przedstawionych w tabeli, odsetek osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie warmińsko-mazurskim najbardziej odbiega od wartości przyjętych dla Polski. Znaczną grupę stanowili również bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych – 34,3%.

W stosunku do poprzedniego roku odsetek tej grupy zmniejszył się o 0,3 punktu procentowego.

Warto zaznaczyć, że odsetek osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w strukturze bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim jest dwukrotnie wyższy niż w strukturze bezrobotnych w Polsce.

Analizując strukturę osób bezrobotnych ze względu na wiek na Warmii i Mazurach w 2023 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 35-44 lata – 24,8% ogółu. W stosunku do roku poprzedniego odsetek osób w tej grupie wzrósł o 0,5 punktu procentowego. Wśród bezrobotnych duży odsetek stanowiły osoby w wieku 25-34 lata – 23,5%, w wieku 45-54 lata – 20,9% oraz w wieku 18-24 lata – 12,6%. Poniżej przedstawiono zmiany w strukturze bezrobotnych według grup wiekowych.

Wykres 2. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2022-2023

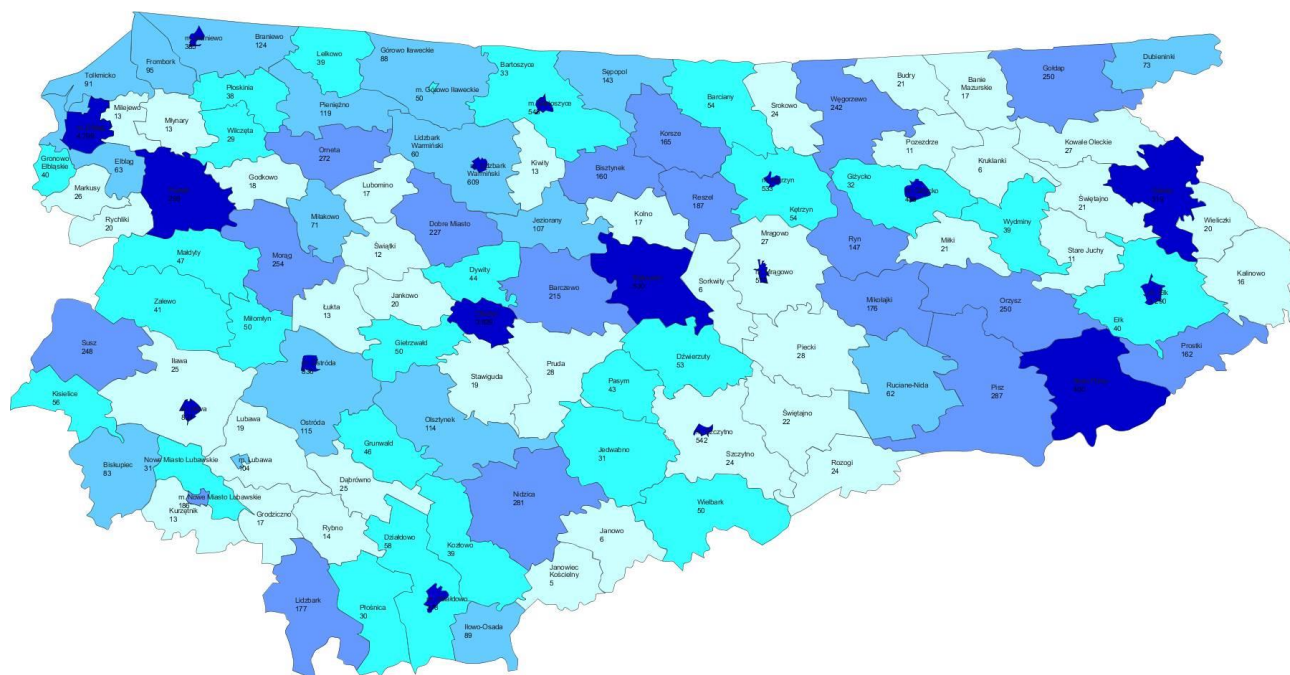
Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, Bank Danych Lokalnych GUS

Infrastruktura społeczna

W 2023 roku w wojewódzkiej ocenie zasobów pomocy społecznej wykazano funkcjonowanie 24 265 mieszkań komunalnych w zasobach gmin (spadek w stosunku do roku poprzedniego o 547 lokali, tj. o 2,2%). Liczba dostępnych lokali komunalnych spadła w 72 gminach, przy czym największy spadek wykazało miasto Olsztyn (o 84 lokale), miasto Elbląg (o 67 lokali), gmina miejska Giżycko (o 45 lokali), gmina miejska Szczytno (o 39 lokali) i gmina Orzysz (o 38 lokali). Natomiast w 13 gminach liczba lokali komunalnych zwiększyła się – najwięcej w gminie Nidzica (o 46 lokali) i gminie Bisztynek (o 41 lokali).

Spadek liczby mieszkań komunalnych spowodowany jest ich sprzedażą przez gminy oraz rozbiórką budynków w złym stanie technicznym.

Mapa 3. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.

Legenda:

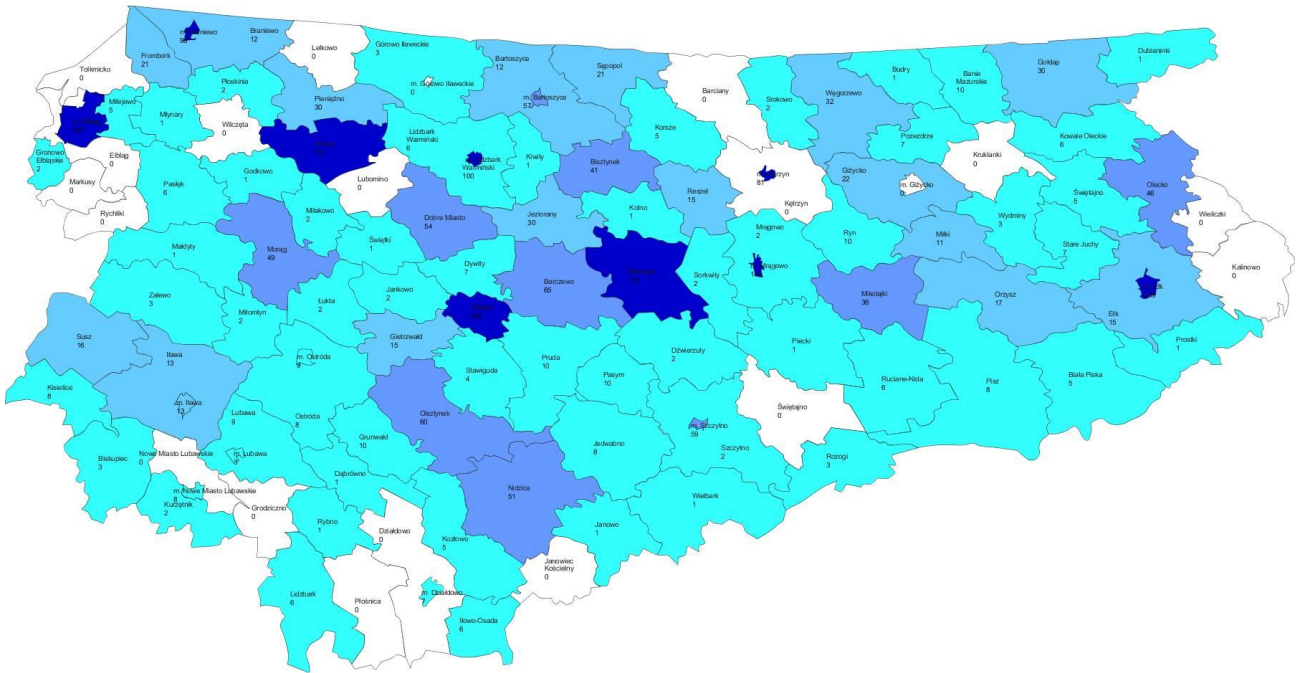

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

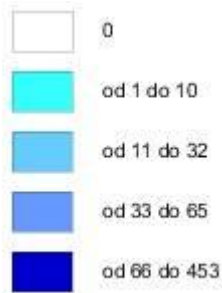
W 2023 roku w województwie dostępne były 2642 mieszkania socjalne (lokale), tj. o 79 (3,1%) więcej niż w roku poprzednim. Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne w 2023 roku wynosiła 3219 i w stosunku do roku 2022 zwiększyła się o 495 osób. W 20 gminach (w poprzednim roku w 24) mieszkania socjalne w ogóle nie funkcjonują. W pięciu gminach, w których w roku poprzednim w ogóle nie było mieszkań socjalnych, przybyły nowe lokale, tj. w gminie Dźwierzuty (2 lokale), gminie Kurzętnik (2 lokale), gminie Budry (1 lokal), gminie Janowo (1 lokal), gminie Kiwity (1 lokal).

Liczbę mieszkań socjalnych dostępnych w poszczególnych gminach województwa warmińsko-mazurskiego zaprezentowano na mapie poniżej.

Mapa 4. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku

Legenda:

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W związku ze zmianą ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego gmina nie ma już obowiązku wydzielania części lokali, które przeznacza się na najem jako lokale socjalne. Ponadto, zgodnie z obowiązującą obecnie ustawą jako lokale socjalne wykazywać można jedynie te lokale, których najem nastąpił w oparciu o aktualną umowę najmu socjalnego na czas oznaczony. Obecnie duża część osób zajmujących lokale mieszkalne z powodu zaległości czynszowych nie posiada tytułu prawnego do lokalu, co powoduje, że nie można ich zakwalifikować jako lokali socjalnych.

W ciągu ostatnich kilku lat liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego uległa zwiększeniu. W 2021 roku funkcjonowały 93 żłobki, natomiast w 2022 – 105.²

² Dane dotyczące liczby żłobków pozyskano z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2022, ponieważ dane za 2023 rok nie były dostępne w chwili opracowywania dokumentu (na dzień 20.05.2024 r.).

Największa liczba żłobków znajdowała się w mieście Olsztyn – 29, Elbląg – 11 oraz w Ełku – 6. W porównaniu do roku poprzedniego, gdzie w 78 gminach regionu warmińsko-mazurskiego żłobki w ogóle nie funkcjonowały, w 2022 roku gmin takich było 75. Łączna liczba miejsc w żłobkach w 2022 roku wynosiła 4247. W porównaniu z 2021 rokiem liczba ta wzrosła o 295 miejsc (wzrost o 7,5%).

Otwarcie nowych placówek oraz utrzymanie istniejących jest możliwe m.in. dzięki funkcjonującemu od 2013 r. resortowemu programowi rozwoju instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „MALUCH +”. Program pozwala pokryć w części zapotrzebowanie na miejsca dla dzieci w żłobkach. Nowa odsłona programu "Maluch+" obejmuje lata 2022-2029. W 2023 r. przyznano dofinansowanie 32 jednostkom, w łącznej wysokości 7 700 237,32 zł.

Liczba przedszkoli funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim od 2020 r. pozostaje na zbliżonym poziomie. W 2022 r.³ liczba przedszkoli (wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach) wyniosła 781. Zgodnie z danymi GUS, w 2022 roku nie było żadnej gminy, na terenie której nie funkcjonowałoby przedszkole. Najwięcej przedszkoli natomiast, liczonych łącznie z oddziałami przedszkolnymi w szkołach, działało w największych miastach regionu – w Olsztynie (93 placówki), Elblągu (50 placówek) oraz w Ełku (28 placówek). W województwie warmińsko-mazurskim w 2022 r. z miejsc w przedszkolach skorzystało łącznie 50 838 dzieci.

W 2023 roku wzrosła liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów. W 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało łącznie 312 klubów, a w 2022 r. – 292 (wzrost o 6,8%). Prognozuje się, iż w 2024 r. liczba klubów pozostanie na podobnym poziomie.

W 2023 r. liczba hospicjów pozostała na takim samym poziomie jak w 2021 i 2022 roku (13 placówek).

1.2. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

W roku 2023 różnorodną pomocą i wsparciem objęto 136 822 osoby (spadek o 5,2% w stosunku do 2022 roku) i stanowiło to 10,1% mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego⁴.

Zakres wsparcia obejmował pomoc udzieloną w ośrodkach pomocy społecznej, centrach usług społecznych oraz w powiatowych centrach pomocy rodzinie na podstawie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (bez wyodrębniania rodzaju, formy, liczby świadczeń i źródła finansowania) z wyłączeniem ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. W niniejszej kategorii ujęto osoby, którym przyznano pomoc m.in. w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji, jak również bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. Ujęto tu także: osoby objęte pracą socjalną i wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, osoby skierowane lub/i umieszczane w domach pomocy społecznej, osoby z niepełnosprawnościami korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielnionych wychowanków, osoby korzystające z punktów

³ W niniejszym roku sprawozdawczym dane dotyczące liczby przedszkoli pozyskano z Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2022, ponieważ dane za 2023 rok nie były dostępne w chwili opracowywania dokumentu (na dzień 8.05.2024 r.). W związku z powyższym, obliczenia dot. przedszkoli, tworzone były w oparciu o dane z GUS na stan z 31 XII 2022 r.

⁴ Liczba mieszkańców województwa 1 366 430 osób (stan na 31.12.2022 r.).

interwencji kryzysowej, a także osoby skierowane do prac społecznie użytecznych oraz te, którym udzielano pomocy w ramach środków unijnych.

Z prognoz zawartych w OZPS wynika, iż w roku 2024 liczba osób objętych pomocą i wsparciem nieznacznie zmaleje.

W poniższej tabeli przedstawiono rzeczywistą liczbę rodzin i osób objętych pomocą społeczną.

Tabela 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

WYSZCZEGÓLNIENIE	Świadczenia z pomocy społecznej przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)		
	2021	2022	2023
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	60 785	57 267	55 027
Liczba rodzin	45 146	42 130	39 933
Liczba osób w rodzinach	95 493	89 184	84 605

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03-R za 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

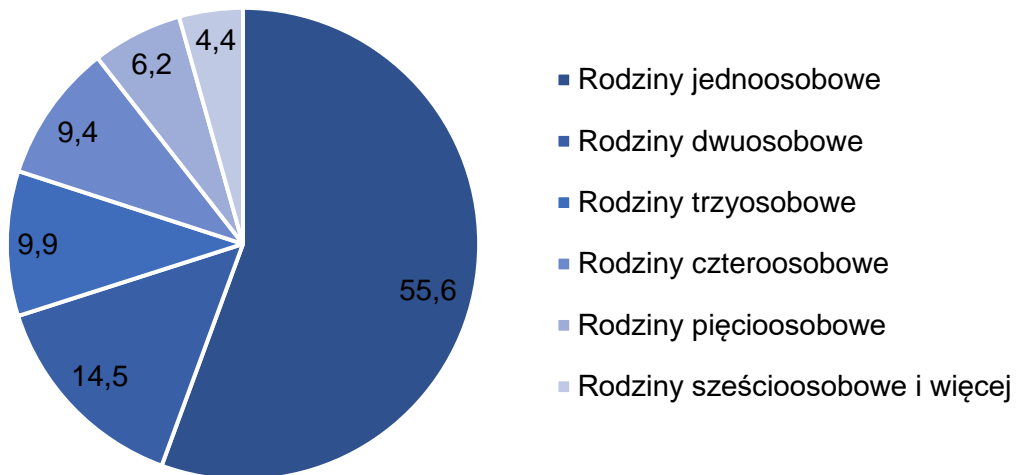
Jak wynika z powyższej tabeli systematycznie maleje liczba osób, które otrzymały świadczenia przyznane w formie decyzji administracyjnej (wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej), niezależnie od ich rodzaju, formy i źródła finansowania. W 2023 roku otrzymało je 55 027 osób (spadek o 3,9% w stosunku do roku 2022 i o 9,5% w stosunku do roku 2021). Liczba rodzin, którym przyznano w 2023 r. świadczenia z pomocy społecznej wyniosła 39 933 (spadek o 5,2% w stosunku do roku 2022 i o 11,5% w stosunku do roku 2021), co przekłada się na 84 605 osób w tych rodzinach (spadek o 5,1% w stosunku do roku 2022 i o 11,4% w stosunku do roku 2021).⁵ Należy podkreślić, iż 52% ogółu osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. stanowiły osoby korzystające długotrwale ze świadczeń pomocy społecznej (28 617 osób). Liczba świadczeń przyznawanych podopiecznym pomocy społecznej wynika bezpośrednio z ich indywidualnych sytuacji życiowych, stąd też niektóre rodziny otrzymują często w tym samym roku zarówno świadczenie finansowe, jak również pomoc w formie rzeczowej lub pracy socjalnej.

Przyczyny spadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej to m.in. zmniejszająca się liczba mieszkańców, niski poziom urodzeń, zwiększająca się liczba zgonów, starzenie się mieszkańców województwa, przechodzenie osób w wieku emerytalnym z zasiłków na emerytury, co powoduje wyjście tych osób z systemu pomocy społecznej, a przejście na świadczenia wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, niskie kryteria dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej oraz dla osoby w rodzinie, które umożliwia korzystanie z pomocy społecznej oraz wzrost płacy minimalnej.

Wykres przedstawiony poniżej prezentuje rodziny objęte pomocą społeczną w podziale na poszczególne typy rodzin.

⁵ Sprawozdanie MRiPS-03-R za 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

Wykres 3. Typy rodzin objętych pomocą społeczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03-R za 2023 r.

Analiza rodzin beneficjentów pomocy społecznej według składu gospodarstw domowych wskazuje, że najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa jednoosobowe.

Powody udzielania pomocy i wsparcia

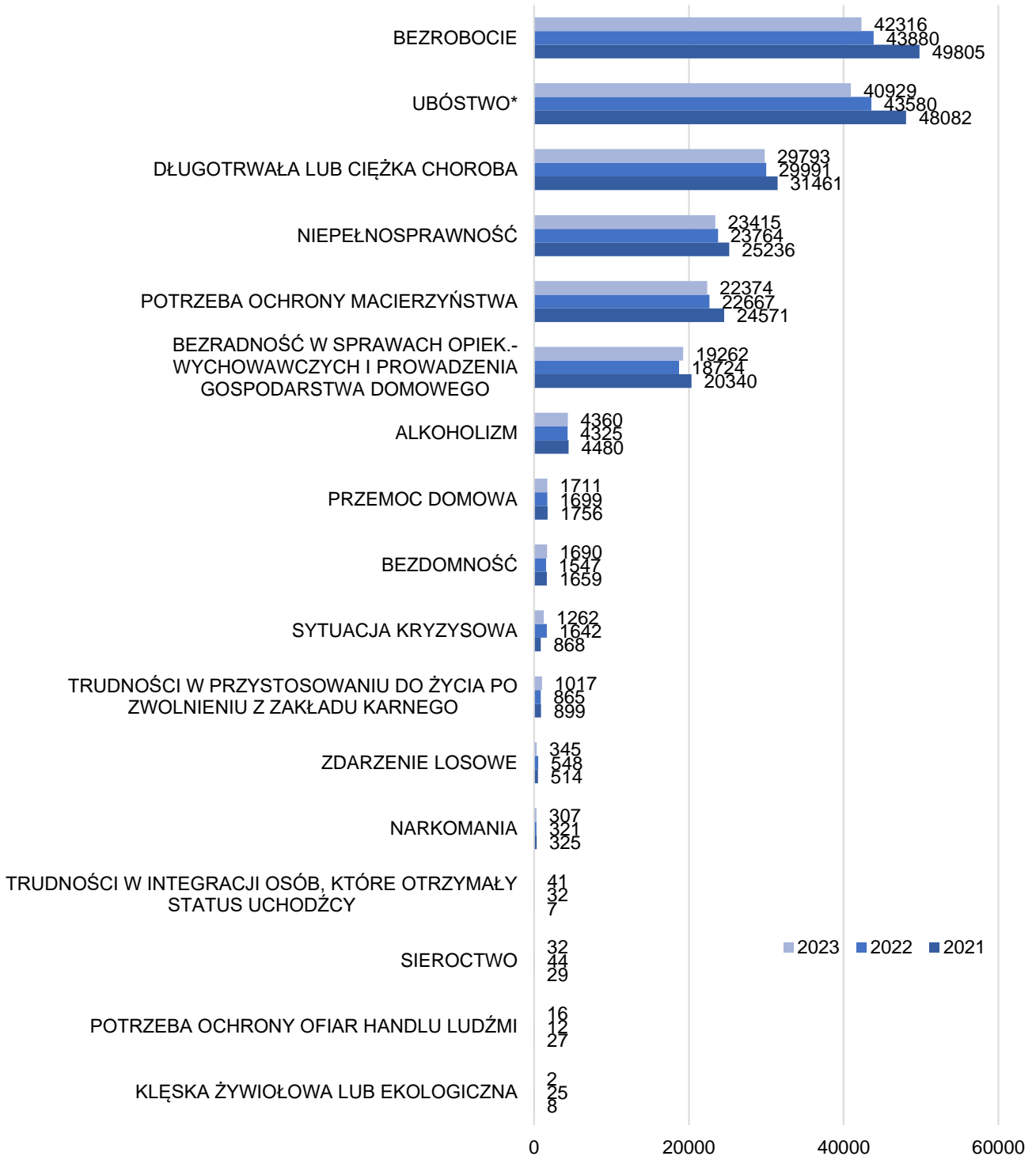
W województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, dominującymi powodami przyznania pomocy i wsparcia były: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Najczęściej pomoc przyznawano z tytułu klęsk żywiołowych lub ekologicznych oraz potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi.

Jednocześnie, w porównaniu do 2022 r. wzrosła liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Jest to związane z rosnącym natężeniem problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, a co za tym idzie zapotrzebowaniem na pomoc specjalistyczną.

Wzrost korzystania z pomocy społecznej odnotowano w przypadku bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Liczbę rodzin oraz liczbę osób w tych rodzinach, które uzyskały pomoc w formie decyzji administracyjnej prezentują poniższe wykresy.

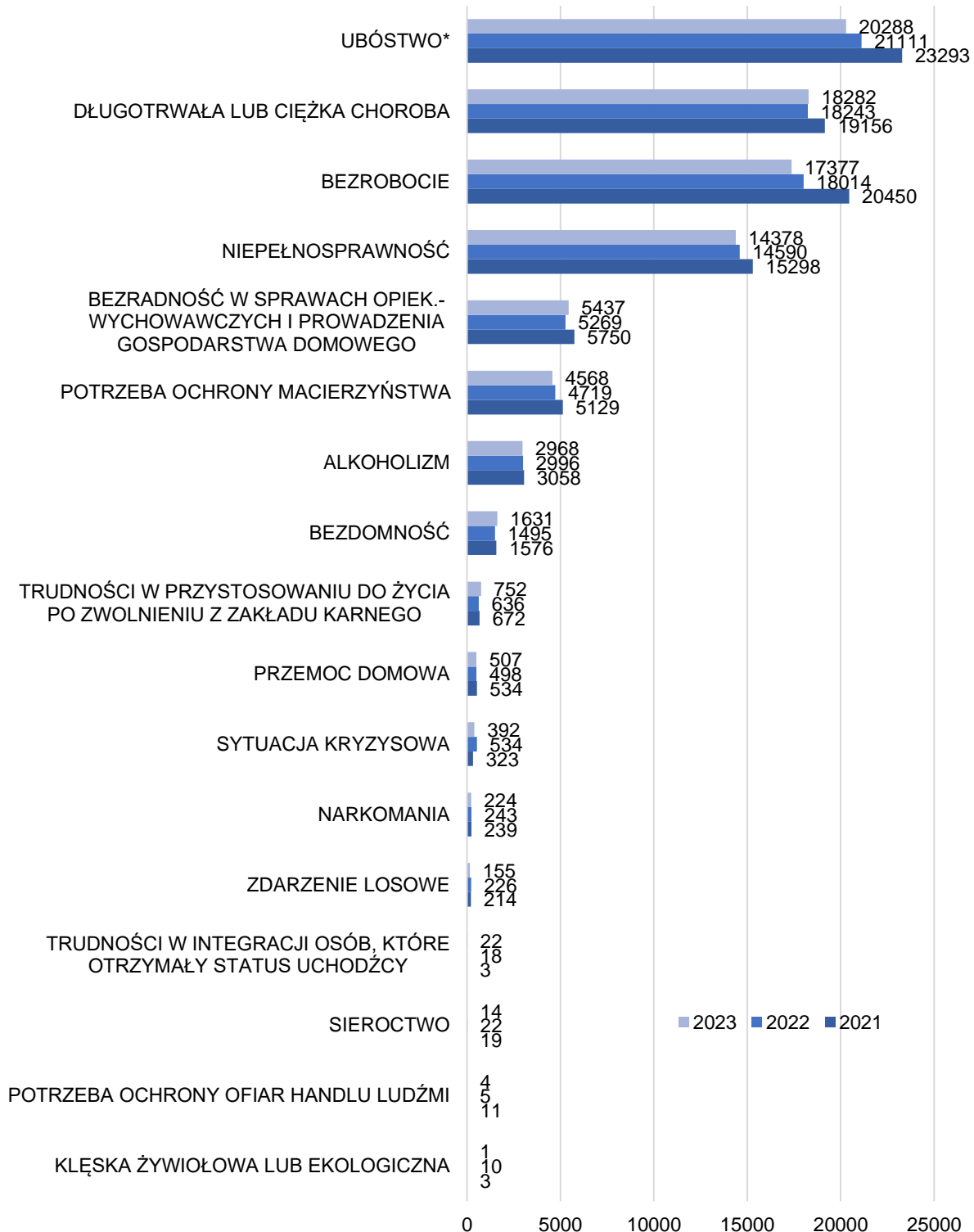
Wykres 4. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2021, 2022 i 2023 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03-R za 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

* Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Wykres 5. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2021, 2022 i 2023 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03-R za 2021 r., 2022 r. i 2023 r.

*Ubóstwo, jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inna przesłanka udzielenia świadczenia, określona w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Liczba rodzin – Charakteryzując rodzinę z punktu widzenia powodu przyznania pomocy, podawano wszystkie przyczyny trudnej sytuacji życiowej wymienione w art. 7 ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej. Oznacza to, że w jednej rodzinie może wystąpić kilka przyczyn przyznania pomocy, zatem dana rodzina może być wskazana w kilku powodach.

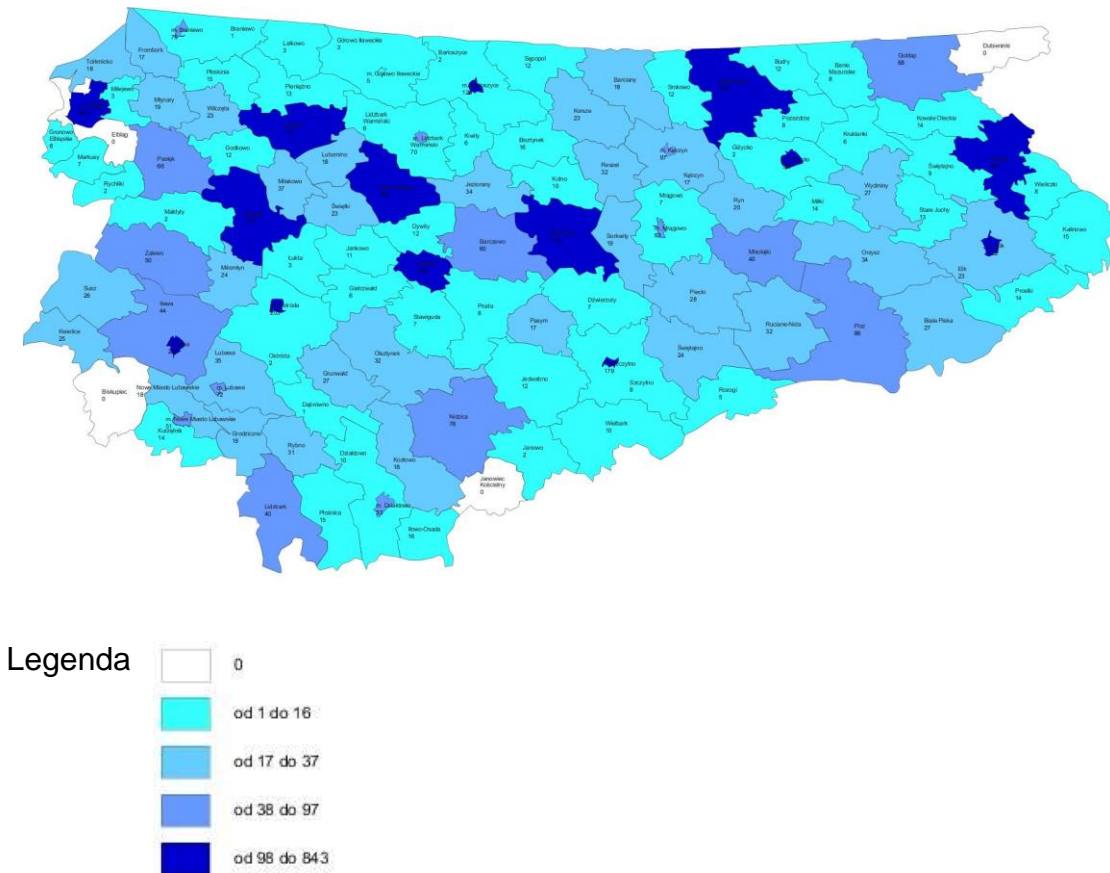
Usługi pomocy społecznej

Usługi opiekuńcze zaliczane do świadczeń niepieniężnych obejmują m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną i pielęgnację. W 2023 roku liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych ogółem wyniosła 5346 (spadek o 37 osób względem 2022 roku) na łączną kwotę ponad 46 114 tys. zł. Spośród wszystkich osób korzystających z usług opiekuńczych 4339 osób to podopieczni będący w wieku poprodukcyjnym (81,2%).

Natomiast ze specjalistycznych usług w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2023 r. skorzystało 425 osób (spadek o 10 osób względem 2022 roku). Kwota udzielonych świadczeń wyniosła ponad 6 746 tys. zł (wzrost kwoty świadczeń o ponad 820 tys. zł).⁶

Przeciętny koszt jednostkowy usługi opiekuńczej (1 godzina usługi) oscylował na poziomie 29 zł, natomiast specjalistycznej usługi opiekuńczej na poziomie 37 zł.

Mapa 5. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.

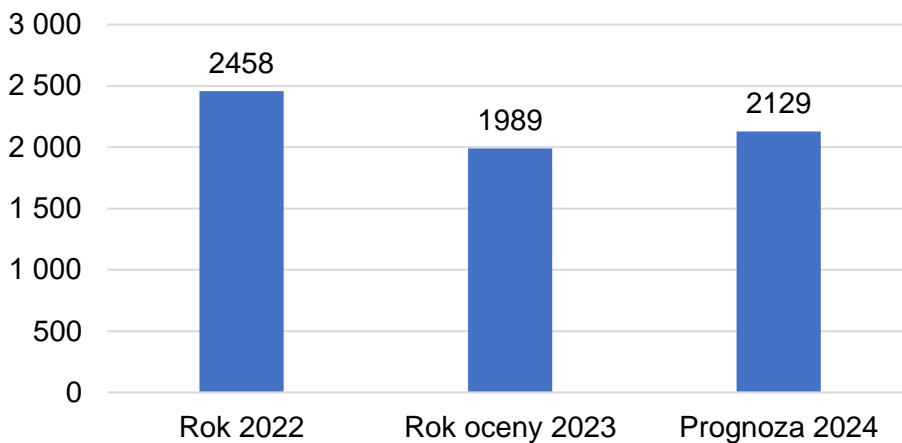
Źródło: Sprawozdanie MRiPS-03-R za 2023 r.

⁶ Sprawozdanie MRiPS-03-R za 2023 r.

W 2023 roku z poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, rodzinnego skorzystało 5320 rodzin, tj. o 885 mniej niż w 2022 r. (12 013 osób w tych rodzinach – o 1546 mniej niż w 2022 r.). Pracą socjalną, czyli wsparciem mającym na celu pomoc we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, objęto 43 122 rodziny, tj. o 3299 mniej niż w 2022 r. (90 669 osób w rodzinach – o 6127 mniej niż w 2022 r.). Wsparciem w formie interwencji kryzysowej (działaniami podejmowanymi na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, mającymi na celu przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie) zostały objęte 392 rodziny (1262 osoby w tych rodzinach). W 2023 r. odnotowano spadek liczby osób i rodzin objętych tą formą wsparcia w stosunku do roku 2022 – liczba rodzin zmniejszyła się o 142, a liczba osób w rodzinach o 380.⁷

Jednym z narzędzi wsparcia udzielanym podopiecznym pomocy społecznej jest kontrakt socjalny będący pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt określa uprawnienia i zobowiązania stron umowy w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Liczba kontraktów zawartych w roku 2023 wyniosła 1989 (o 19,1% mniej niż w 2022 r.). W 2024 roku prognozuje się zwiększenie liczby zawieranych kontraktów socjalnych.

Wykres 6. Liczba zawartych kontraktów socjalnych w latach 2022, 2023 wraz z prognozą na 2024 rok

Źródło: opracowanie własne na podstawie jednostkowych ozps

⁷ Sprawozdanie MRiPS-03-R za 2023 r.

1.3. Gmina – zadania ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych

W tej części formularza Oceny zasobów pomocy społecznej zaprezentowano zadania realizowane w gminie przez ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych. Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej udzielane były m.in. w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych, pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie (w formie zasiłku lub pożyczki), pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki i in. Do najważniejszych z nich należały:

1. zasiłek stały – w 2023 r. otrzymało 8304 osoby. Kwota wypłaconych świadczeń wynosiła 49 493 tys. zł. W porównaniu do 2022 r. liczba osób pobierających spadła o 1,2%, spadła również kwota świadczeń – o 3,5%.
2. zasiłek okresowy – w 2023 r. otrzymało 16 530 osób. Ogólna kwota wypłaconych zasiłków okresowych wynosiła 41 827 tys. zł. W porównaniu do 2022 spadła o 7,2% liczba osób pobierających zasiłek, spadła również kwota zasiłków o 8,1%. Natomiast wzrost liczby osób korzystających z zasiłków okresowych odnotowano w przypadku osób korzystających z zasiłku z tytułu długotrwałej choroby – o 4,9% względem 2022 roku.
3. zasiłek celowy – w 2023 roku otrzymało 24 392 osoby. Kwota świadczeń wyniosła ponad 31 525 tys. zł. W porównaniu do 2022 spadła liczba osób pobierających zasiłek (o 2,8%), natomiast wzrosła kwota świadczeń (o 6,0%).

W 2024 r. prognozuje się niewielki wzrost zarówno liczby osób, którym zostaną przyznane zasiłki stałe i okresowe, jak i środków wydatkowanych na ww. rodzaje zasiłków, natomiast nieduży spadek w przypadku zasiłków celowych.

W 2023 roku gminy ponosiły koszty odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej za 3297 osób (wzrost o 0,7% względem 2022 roku) na kwotę ponad 125 258 tys. zł (wzrost o 19,0% względem 2022 roku). Planuje się, że w 2024 r. tego typu wsparcie otrzyma 3349 osób na łączną kwotę ponad 135 128 tys. zł.

Usługi pomocy społecznej – świadczenia niepieniężne udzielane były w różnych formach m.in. schronienia, posiłku, ubrania, pomocy rzeczowej, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, sprawienia pogrzebu i in.

Zadania związane ze wspieraniem rodziny i pieczęcią zastępczą na poziomie gminy realizowane są w szczególności przez asystentów rodziny. W 2023 roku asystenci rodziny objęli wsparciem 2161 rodzin co stanowi 39,8% spośród 5437 rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Planuje się, że w 2024 roku plan pracy z rodziną zostanie sporządzony dla 2185 rodzin. Liczba asystentów rodziny w 2023 roku wyniosła 177 osób (wzrost o 2,9% względem 2022 roku). W 2024 roku prognozuje się utrzymanie liczby zatrudnianych asystentów rodziny na podobnym poziomie.

Tabela 3. Gmina - zadania ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
Liczba osób	1	8 401	8 304	8 332
Kwota świadczeń w złotych	2	51 280 904	49 493 967	56 423 617
W tym: (wiersze 3-6)				
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących				
Liczba osób	3	7 552	7 510	7 523
Kwota świadczeń w złotych	4	48 263 920	46 787 003	53 246 273
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie				
Liczba osób	5	901	832	831
Kwota świadczeń w złotych	6	3 016 984	2 706 964	3 177 344
ZASIŁEK OKRESOWY				
Liczba osób	7	17 803	16 530	16 642
Kwota świadczeń w złotych	8	45 532 328	41 827 926	43 853 236
W tym: (wiersze 9-16)				
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia				
Liczba osób	9	12 622	11 918	11 949
Kwota świadczeń w złotych	10	33 810 939	30 869 075	32 011 155
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby				
Liczba osób	11	2 048	2 148	2 160
Kwota świadczeń w złotych	12	3 331 471	3 342 879	3 512 528
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności				
Liczba osób	13	1 649	1 530	1 589
Kwota świadczeń w złotych	14	2 532 107	2 385 833	2 485 831
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego				
Liczba osób	15	33	44	49
Kwota świadczeń w złotych	16	39 725	32 206	45 977
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b				
Liczba osób	17	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	18	0	0	0
ZASIŁEK CELOWY				
Liczba osób	19	25 099	24 392	23 603
Kwota świadczeń w złotych	20	29 752 373	31 525 977	29 347 274
W tym: (wiersze 21 - 22)				
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"				
Liczba osób	21	20 570	19 197	18 528
Kwota świadczeń w złotych	22	23 118 794	23 168 968	21 801 354
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2				
Liczba osób	23	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	24	0	0	0

ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
POSIŁEK OGÓŁEM				
Liczba osób	25	19 407	20 085	20 097
Kwota świadczeń w złotych	26	15 752 022	20 579 083	21 145 690
W tym: (z wierszy 25 - 26)				
DLA DZIECI (z wyłączeniem posiłków przyznanych doraźnie dzieciom i młodzieży/MRiPS-03, dział 1B, wiersz 25)				
Liczba osób	27	17 071	17 470	17 522
Kwota świadczeń w złotych	28	12 396 921	15 070 523	15 531 208
W tym (z wierszy 25-26):				
POSIŁEK świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"				
Liczba osób	29	19 117	19 477	19 510
Kwota świadczeń w złotych	30	15 420 858	18 614 381	19 154 642
W tym (z wierszy 29-30):				
DLA DZIECI				
Liczba osób	31	17 202	17 540	17 598
Kwota świadczeń w złotych	32	12 350 680	14 681 836	15 085 145
SCHRONIENIE - OGÓŁEM				
Liczba osób	33	913	1 061	1 072
Kwota świadczeń w złotych	34	6 623 180	8 915 607	9 409 305
UBRANIE				
Liczba osób	35	3	3	9
Kwota świadczeń w złotych	36	500	800	3 900
SPRAWIENIE POGRZEBU				
Liczba osób	37	131	145	168
Kwota świadczeń w złotych	38	322 305	394 625	517 378
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	39	3 274	3 297	3 349
Kwota świadczeń w złotych	40	105 169 415	125 258 959	135 128 329
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	41	2 103	2 161	2 185
Liczba rodzin wspierających	42	0	0	0
Liczba asystentów rodziny	43	172	177	176
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	44	30 385 236	37 544 647	39 578 950

Źródło: opracowanie własne na podstawie jednostkowych ozps

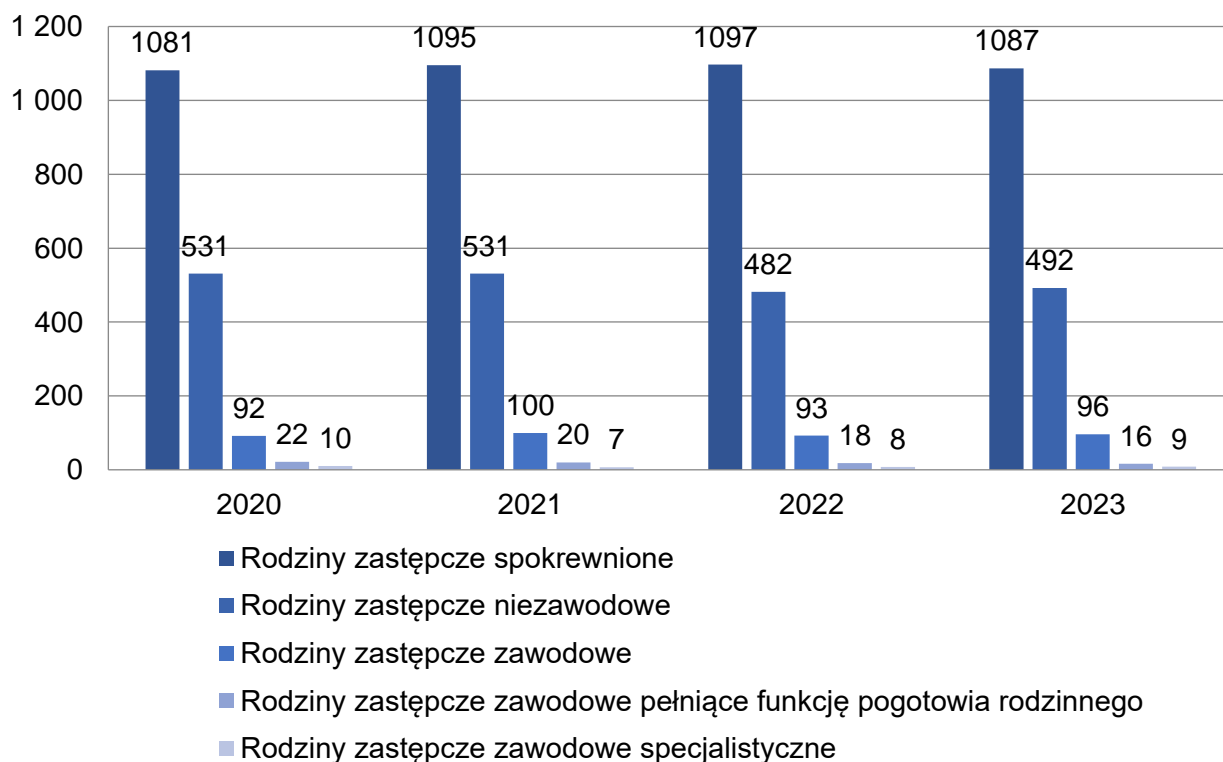
1.4. Powiat – zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie

Jednym z działań podejmowanych w powiatach jest realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej). W 2023 roku w programach uczestniczyło 409 osób tj. o 52 więcej w porównaniu z rokiem 2022. Powiaty prognozują, iż liczba ta w 2024 r. wzrośnie do 465 osób.

Rodzinna piecza zastępcza

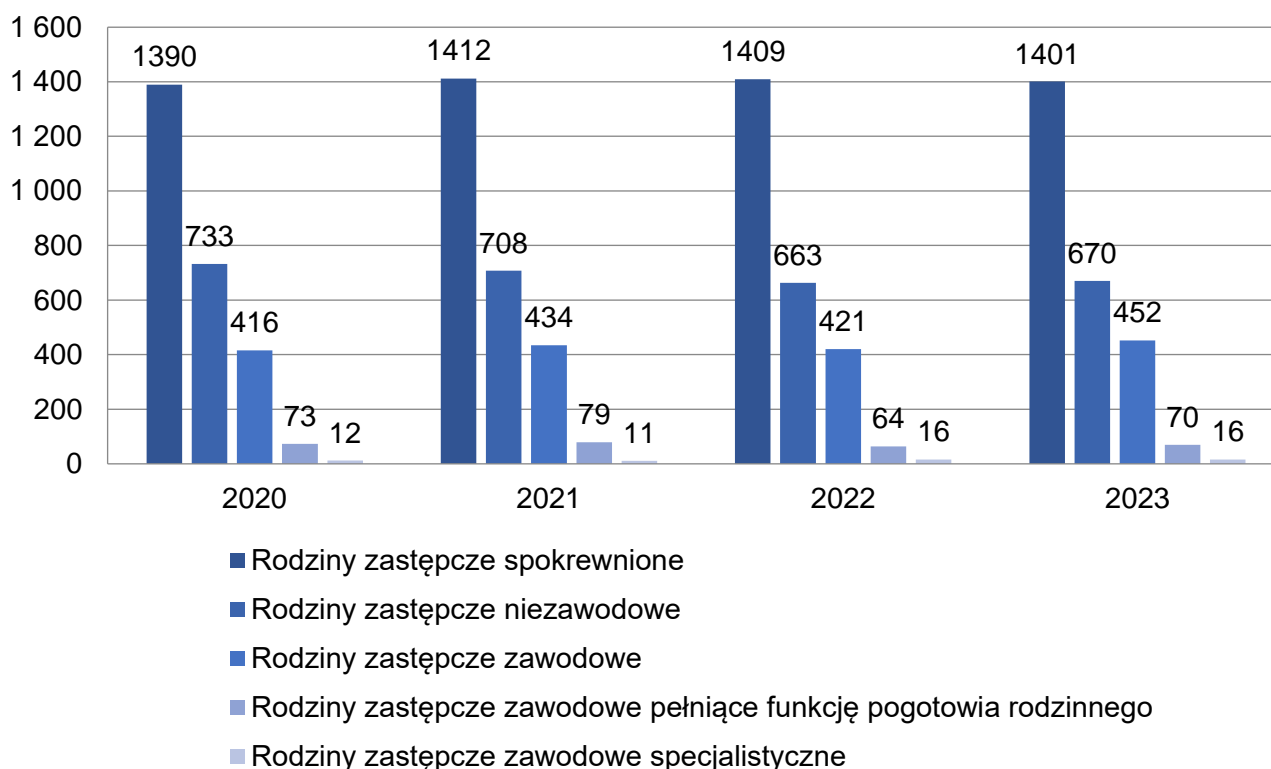
Na koniec 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim było 1700 rodzin zastępczych (wzrost o 2 rodziny w stosunku do 2022 roku). W dalszym ciągu brakuje rodzin zastępczych specjalistycznych. Wg stanu na 31.12.2023 roku w całym województwie funkcjonowało ich tylko 9, co stanowi wzrost o jedną rodzinę w stosunku do roku 2022. Na dzień 31 grudnia 2023 r. w rodzinach zastępczych przebywało ogółem 2523 dzieci, tj. o 30 więcej w porównaniu z końcem roku 2022. Liczbę rodzin zastępczych funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim oraz dzieci umieszczonych w pieczy przedstawiają poniższe wykresy:

Wykres 7. Liczba rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres 01.07.2020 r.-31.12.2020 r., 01.07.2021 r.-31.12.2021 r., 01.07.2022 r. 31-12.2022 r. oraz 01.07.2023 r.- 31.12.2023 r.

Wykres 8. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres. 01.07.2020 r.-31.12.2020 r. 01.07.2021 r.-31.12.2021 r. oraz 01.07.2022 r. 31-12.2022 r. oraz 01.07.2023 r. – 31.12.2023 r.

Kolejną formą pieczy zastępczej typu rodzinnego są rodzinne domy dziecka. W 2023 roku w województwie funkcjonowało 39 rodzinnych domów dziecka, w których na koniec roku przebywało 315 dzieci. W 2022 roku liczba rodzinnych domów dziecka wynosiła 38, natomiast liczba umieszczonych tam dzieci 296.

W 2023 roku w województwie zatrudniano 98 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2022 r. było to 93 koordynatorów).

Usamodzielnienie

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobie opuszczającej rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, a także osobie opuszczającej jedną z instytucji, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej po osiągnięciu pełnoletności, przyznaje się pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2023 roku pomocy w ww. zakresie udzielono:

1. osobom pełnoletnim opuszczającym rodziny zastępcze na łączną kwotę 2 872 861 zł, w tym na: usamodzielnienie – 844 477 zł, kontynuowanie nauki – 1 768 230 zł, na zagospodarowanie – 260 154 zł⁸;
2. osobom pełnoletnim opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze na łączną kwotę 1 818 400 zł, w tym na: usamodzielnienie – 783 381 zł, kontynuowanie nauki – 877 021 zł, na zagospodarowanie – 157 998 zł⁹;
3. 28 pełnoletnim osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii i młodzieżowe ośrodki wychowawcze na łączną kwotę 124 696 zł.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami

Kolejną kategorią działań prezentowanych w tym rozdziale są działania na poziomie powiatu w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, które PCPR wykonuje na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami oraz innych aktów prawnych. W 2023 roku ogólna kwota na rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami (środki PFRON, środki własne powiatu) wyniosła ponad 77 333 tys. zł.

Dofinansowanie na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się (dofinansowanie sprzętu mającego na celu likwidację barier) otrzymało w 2023 roku 1408 osób (wzrost o 10,9% względem 2022 roku) na łączną kwotę 7 926 tys. zł.

Z turnusów rehabilitacyjnych oferowanych osobom z orzeczeniami o niepełnosprawności skorzystało w 2023 roku 2683 osoby (spadek o 6,2% względem 2022 roku) na łączną kwotę 4 521 tys. zł. W 2023 roku zaopatrzone w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny 8292 osoby (spadek o 5,5% względem 2022 roku) na łączną kwotę 14 199 tys. zł.

Samorządy powiatowe wnioskuje o przekazanie środków z PFRON z Programu „Aktywny samorząd”, na realizację zadań związanych z wyeliminowaniem lub zmniejszeniem barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2023 roku wartość dofinansowania wzrosła o ponad 1 659 tys. zł (z 5 973 tys. zł w 2022 r. do 7 633 tys. zł w 2023 r.). Prognozuje się, że w 2024 r. wartość dofinansowania wzrośnie o kolejne 1 523 tys. zł.

Powiatowe centra pomocy rodzinie przekazują także środki finansowe na dofinansowanie działań w obszarze sportu, kultury, rekreacji, turystyki osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym bez osobowości prawnej. W 2023 roku dofinansowano 149 imprez, a wartość dofinansowania wyniosła ponad 1 351 tys. zł

W 2024 roku powiaty planują wzrost wydatków przeznaczanych na rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

⁸ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2023

⁹ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze 2023

Tabela 4. Powiat – zadania powiatowych centrów pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY			
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE			
Liczba osób korzystających z usług	1	357	408
USAMODZIELNIENIE			
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE INSTYTUCJE, O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 UST.1 USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ			
Liczba osób	2	17	28
Kwota świadczeń w złotych	3	83 794	124 696
W TYM: (od poz. 4 do poz. 9)			
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE			
Liczba osób	4	3	12
Kwota świadczeń w złotych	5	11 022	54 730
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI			
Liczba osób	6	12	15
Kwota świadczeń w złotych	7	46 292	45 364
POMOC NA ZAGOSPODAROWANIE W FORMIE RZECZOWEJ			
Liczba osób	8	6	8
Kwota świadczeń w złotych	9	26 480	24 602
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH			
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	10	65 739 210	77 333 265
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ			
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	11	1 270	1 408
Wartość dofinansowania w złotych	12	6 928 058	7 926 766
TURNUSY REHABILITACYJNE			
Liczba osób, które uzyskały pomoc	13	2 860	2 683
Wartość dofinansowania w złotych	14	4 234 304	4 521 387
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY			
Liczba osób, które uzyskały pomoc	15	8 774	8 292
Wartość dofinansowania w złotych	16	11 628 918	14 199 942
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"			
Liczba świadczeń	17	1 274	1 353
Wartość dofinansowania w złotych	18	5 973 887	7 633 492
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z form wsparcia pomocy społecznej ogółem	19	3 150	3 243
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI			
Liczba dofinansowanych imprez	20	137	149
Liczba niepełnosprawnych uczestników	21	7 896	9 025
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	22	1 240 099	1 351 924
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA			
Wartość dofinansowania w złotych	23	2 952	8 180

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps

1.5. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną rodzaje pomocy i świadczeń udzielanych przez gminy i powiaty na rzecz swoich podopiecznych na mocy ustaw innych niż ustawa o pomocy społecznej. Jedną z nich jest ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, która określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania świadczeń. Dane do niniejszego rozdziału pozyskano z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Zgodnie z ww. ustawą, świadczeniami rodzinnymi są:

1. zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
2. świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne,
3. zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a ustawy,
4. świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b ustawy,
5. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
6. świadczenie rodzicielskie.

Zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłków rodzinnych

Z danych uzyskanych z Warmińsko – Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, że w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2023 średniomiesięcznie 22 364 rodziny pobierały zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych, zaś kwota przeznaczona na te świadczenia wyniosła ponad 102 370 tys. zł. Od dnia 1 listopada 2016 r. wysokość zasiłku rodzinnego pozostaje na stałym poziomie i wynosi miesięcznie:

- a) 95 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- b) 124 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia,
- c) 135 zł na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Liczba przyznanych jednorazowych dodatków z tytułu urodzenia się dziecka zmniejszyła się w roku oceny do wysokości 2341 (o 22,0% w stosunku do 2022 r.). Łączna kwota wypłaconych w 2023 roku świadczeń wyniosła 1 792 tys. zł.

Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka przy spełnieniu kryterium dochodowego. W województwie warmińsko-mazurskim liczba tych świadczeń w 2023 roku wyniosła 4693, zaś kwota wydatkowana na ten cel to 4 693 tys. zł. Zarówno w liczbie świadczeń, jak i w kwocie wydatkowanej na ten cel spadek wyniósł 25,5% w stosunku do roku 2022.

Świadczenia opiekuńcze

- W ostatnich latach w województwie obserwowany jest wzrost liczby świadczeń pielęgnacyjnych. W 2022 roku świadczenie pielęgnacyjne wynosiło 2119 zł miesięcznie, od 1 stycznia 2023 r. - 2 458 zł miesięcznie, natomiast od 1 stycznia 2024 roku kwota świadczenia pielęgnacyjnego wzrosła do 2 988 zł miesięcznie.
- Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku

z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Od 1 listopada 2019 r. zasiłek wynosi 215,84 zł. Zasiłek przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku,
 - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności,
 - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała do ukończenia 21 roku życia,
 - osobie, która ukończyła 75 lat.
- Specjalny zasiłek opiekuńczy (SZO) przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Wysokość specjalnego zasiłku opiekuńczego od 1 listopada 2018 r. wynosi 620 zł miesięcznie. W roku 2023 zmniejszyła się o 2825 liczba świadczeń SZO (tj. o 41,19% w stosunku do roku 2022). Kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 2 478 tys. zł (spadek o 41,19% w stosunku do roku 2022).

Tabela 5. Rodzaje przyznanych świadczeń opiekuńczych w latach 2022-2023

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2022	Rok 2023
Świadczenie pielęgnacyjne		
Liczba świadczeń	119 864	130 669 ↑
Kwota świadczeń (zł)	251 873 175	317 109 459 ↑
Zasiłek pielęgnacyjny (ogółem)		
Liczba świadczeń	473 007	479 282 ↑
Kwota świadczeń (zł)	102 088 299	103 438 685 ↑
Zasiłek pielęgnacyjny – dla niepełnosprawnego dziecka		
Liczba świadczeń	115 717	124 423 ↑
Kwota świadczeń (zł)	24 974 674	26 845 981 ↑
Zasiłek pielęgnacyjny – dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 r.ż. o znacznym stopniu niepełnosprawności		
Liczba świadczeń	183 234	180 194 ↓
Kwota świadczeń (zł)	39 547 671	38 893 059 ↓
Zasiłek pielęgnacyjny – dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 r.ż. o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała do ukończenia 21 r.ż.		
Liczba świadczeń	168 632	169 169 ↑
Kwota świadczeń (zł)	36 395 253	36 513 398 ↑
Zasiłek pielęgnacyjny – dla osoby, która ukończyła 75 lat		
Liczba świadczeń	5 424	5 496 ↑
Kwota świadczeń (zł)	1 170 701	1 186 247 ↑
Specjalny zasiłek opiekuńczy		
Liczba świadczeń	6 863	4 038 ↓
Kwota świadczeń (zł)	4 214 025	2 478 431 ↓

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Kolejnym świadczeniem, przyznawanym na podstawie ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, jest zasiłek dla opiekuna osoby z niepełnosprawnościami. Zasiłek wypłacany jest w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dorosłą osobą z niepełnosprawnościami. W roku 2023 sfinansowano 1787 świadczeń z tego tytułu na łączną kwotę 1 099 tys. zł.

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przyznawane jest na dzieci zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów na podstawie tytułu wykonawczego, w przypadku bezskuteczności egzekucji. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł.

Pomoc wypłacana jest, podobnie jak świadczenia rodzinne, przez gminy tzn. urzędy gmin lub ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych, a jego wysokość uzależniona jest m.in. od dochodu rodziny. W roku 2023 tym wsparciem objęto 9837 osób, tj. o 1052 mniej niż w 2022 roku (spadek o 9,7%).

Dodatek mieszkaniowy jest kolejnym świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie niezamożnych mieszkańców w zakresie wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc ta przysługuje na zasadach określonych w ustawie o dodatkach mieszkaniowych. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały taki dodatek w 2023 roku wyniosła 16 138 (o 9 więcej niż w 2022 roku), zaś kwota świadczeń wypłaconych przez gminy to 43 678 tys. zł.

Dodatek energetyczny – zgodnie z ustawą z dnia 15.12.2022 o szczególnej ochronie niektórych odbiorców gazowych w 2023 w związku z sytuacją na rynku gazu, wypłaty tego świadczenia zostały zawieszane do 31 grudnia 2023 r. Stąd też w 2023 roku liczba gospodarstw domowych oraz kwota świadczeń wyniosła 0.

Program „Rodzina 500+”

Od 1 kwietnia 2016 roku rozpoczęto wdrażanie rządowego Programu „Rodzina 500+”, w ramach którego wsparciem finansowym (świadczeniem wychowawczym) objęto dzieci do 18 roku życia. Z danych udostępnionych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wynika, że w 2023 roku przyznano 238 200 świadczeń (stan na grudzień 2023 r.) na łączną kwotę 1 440 892 tys. zł.¹⁰

Program "Dobry Start"

Od 1 lipca 2018 r. na każde rozpoczynające rok szkolny dziecko do ukończenia 20 roku życia przysługuje raz w roku świadczenie "Dobry Start". Dzieci z niepełnosprawnościami uczące się w szkole otrzymują je do ukończenia przez nie 24 roku życia. Powyższe wsparcie otrzymuje rodzina niezależnie od posiadanego dochodu.

W 2023 roku 165 354 osoby otrzymały świadczenia z tego tytułu na łączną kwotę 49 569 tys. zł¹¹ – świadczenie to od 1 lipca 2021 roku wypłacane jest przez ZUS, a co za tym idzie nie jest wykazywane w sprawozdawczości z obszaru pomocy społecznej.

¹⁰ <https://psz.zus.pl/kategorie/programy-wsparcia-dla-rodzin> (z dn.29.04.2024 r.)

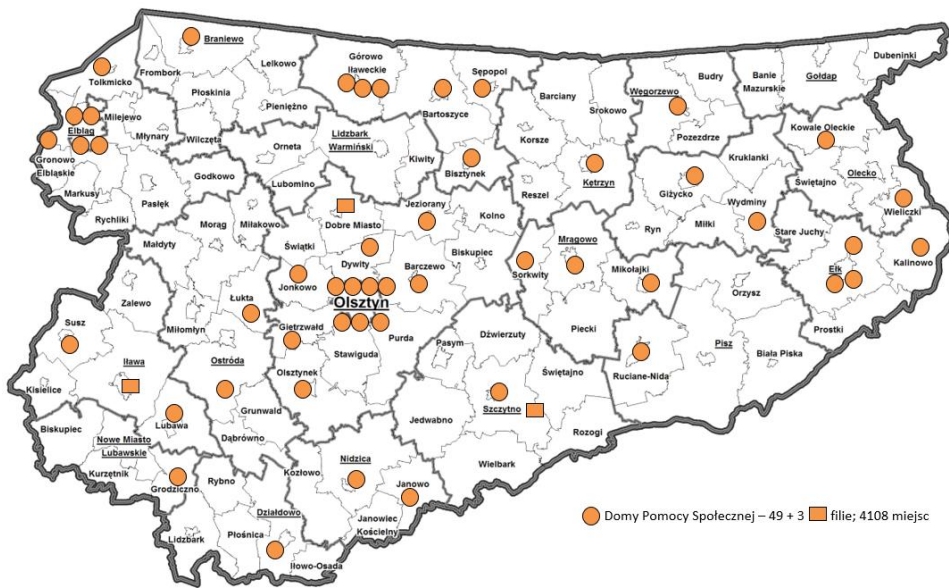
¹¹ <https://psz.zus.pl/kategorie/programy-wsparcia-dla-rodzin> (z dn.29.04.2024 r.)

1.6. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

W ostatnich latach liczba placówek świadczących pomoc instytucjonalną mieszkańcom województwa warmińsko-mazurskiego, jak również liczba dostępnych w nich miejsc utrzymuje się na podobnym poziomie.

Domy pomocy społecznej (DPS) to najczęściej reprezentowane podmioty świadczące swoim mieszkańcom całodobową opiekę tj. usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających.

Mapa 6. Domy pomocy społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Na podstawie informacji zebranych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz Rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 roku, w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 49 domów pomocy społecznej + 3 filie na łączną liczbę miejsc 4108, w tym DPS dla:

1. osób w podeszłym wieku – 3 DPS z 114 miejscami,
2. osób przewlekle somatycznie chorych – 4 DPS + 1 filia z 333 miejscami,
3. dorosłych przewlekle psychicznie chorych – 11 DPS + 1 filia z 1240 miejscami,
4. dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – 7 DPS z 555 miejscami,
5. dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie – 4 DPS z 297 miejscami,
6. oraz 20 jednostek i 1 filia w typie mieszanym, tj. 1 DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie i przewlekle somatycznie chorych (łącznie 100 miejsc), 15 DPS + 1 filia dla osób przewlekle somatycznie chorych i w podeszłym wieku (łącznie 1195 miejsc), 2 DPS dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży (235 miejsc) oraz 2 DPS dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób niepełnosprawnych fizycznie (39 miejsc).

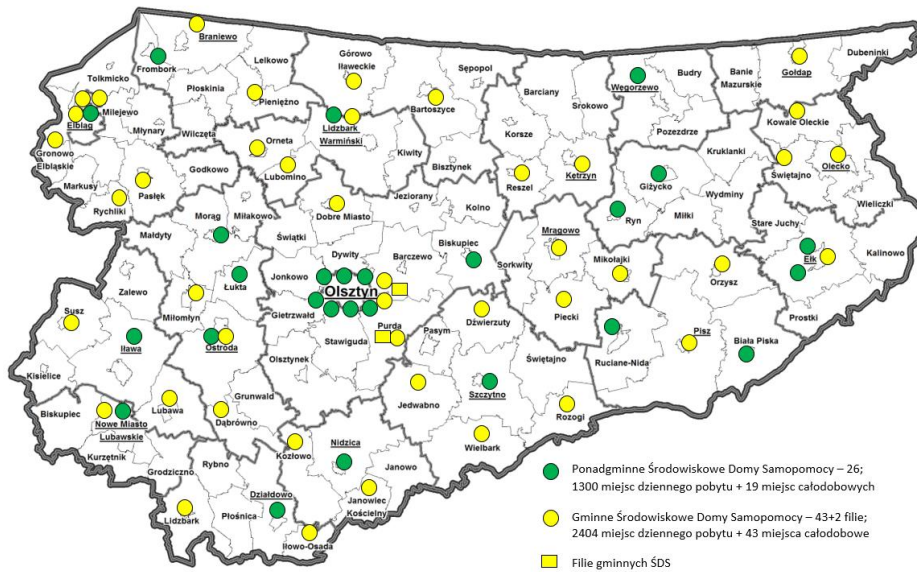
Liczba domów pomocy społecznej w województwie na przestrzeni ostatnich lat znacząco się nie zmieniła. Z zestawień szczegółowych OZPS wynika, że w 2024 roku w województwie nie planuje się utworzenia nowych domów pomocy społecznej.

Opiekę może również zapewnić seniorom rodzinny dom pomocy (RDP), który jest całodobową placówką opiekuńczą świadczącą usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające dla ludzi w podeszłym wieku, wymagających całodobowej opieki oraz pomocy z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wg standardów określonych w rozporządzeniu MRPiPS w sprawie rodzinnych domów pomocy. RDP mogą być prowadzone przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego. Według danych z gmin, w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku funkcjonowało 15 tego typu placówek na łączną liczbę 103 miejsca.

Innymi placówkami z katalogu instytucji pomocy społecznej są ośrodki wsparcia, należą do nich m.in.: środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), dzienne domy pomocy (DDP), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla osób z kryzysie bezdomności.

Z danych nadesłanych przez gminy i powiaty do ROPS wynika, że w roku 2023 na obszarze naszego województwa funkcjonowało 69 ŚDS oraz 2 filie. Łączna liczba miejsc, jakimi dysponowały te placówki to 3766. Miejsca całodobowego pobytu aktualnie posiada 13 ŚDS (w Nowej Wsi Elckiej – 4 miejsca, w Giżycku - 4 miejsca, w Nidzicy - 6 miejsc, w Górowie Iławeckim - 6 miejsc, w Elblągu - 4 miejsca oraz 5 miejsc, w Elku - 4 miejsca, w Gołdapi - 2 miejsca, w Ostródzie - 5 miejsc oraz 2 miejsca, w Kwietniewie - 4 miejsca, w Orzyszu - 4 miejsca, w Janowcu Kościelnym – 12 miejsc; łącznie 62 miejsca).

Mapa 7. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Wsparcie osobom starszym w miejscu zamieszkania oferują również dzienne domy pomocy społecznej. Ich celem jest zorganizowanie czasu wolnego pensjonariuszom – osobom w wieku poprodukcyjnym. W związku z dynamicznie postępującymi zmianami demograficznymi, których efektem jest stały przyrost liczby ludności w wieku senioralnym zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko-mazurskim, zachodzi potrzeba tworzenia coraz większej liczby placówek wsparcia dziennego przeznaczonych dla osób starszych. W odpowiedzi na te potrzeby, w Polsce w 2015 roku rozpoczęto realizację krajowego Programu „Senior – WIGOR na lata 2015-2020”, który następnie zmienił nazwę

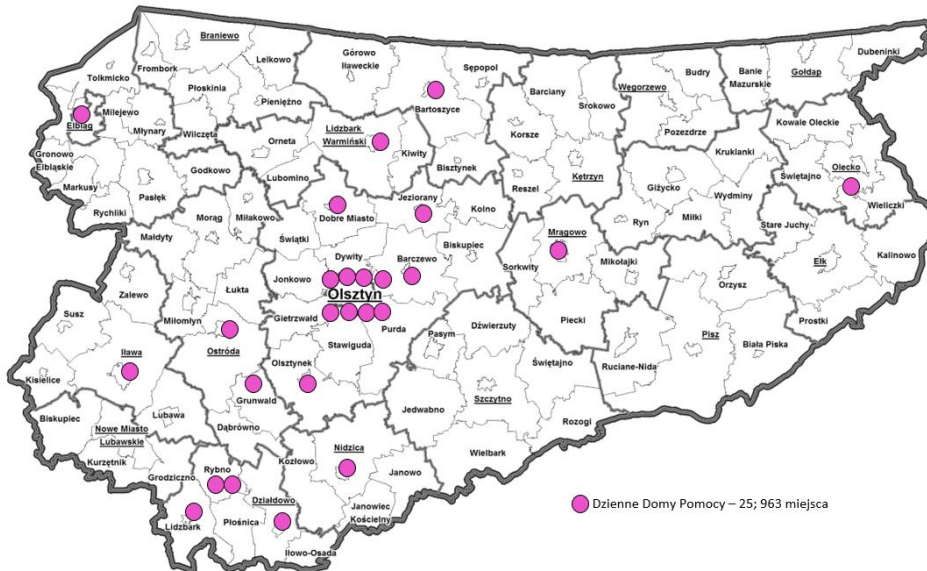
na krajowy Program Wieloletni „Senior + na lata 2015-2020”, a którego kontynuacją jest Program wieloletni "Senior+ na lata 2021-2025".

W 2023 roku w ramach krajowego Programu Wieloletniego „Senior + na lata 2021-2025”:

- w ramach modułu I: „Utworzenie lub wyposażenie Dziennego Domu „Senior+”/ Klubu „Senior+” – dofinansowanie otrzymał 1 Klub „Senior +”
- w ramach modułu II: „Zapewnienie funkcjonowania placówek „Senior+” – dofinansowanie otrzymało 11 Dziennych Domów „Senior +” oraz 13 Klubów „Senior +”.

Według stanu na 31 grudnia 2023 roku w województwie funkcjonowało łącznie 25 dziennych domów pomocy na łączną liczbę miejsc 963, z usług których skorzystało łącznie 1067 osób. Prognozy przedstawiają, że w kolejnych latach żadna gmina nie planuje utworzenia kolejnego Dziennego Domu Pomocy.

Mapa 8. Dienne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Formą wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami są centra opiekuńczo-mieszkalne. W 2023 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały 2 tego typu centra:

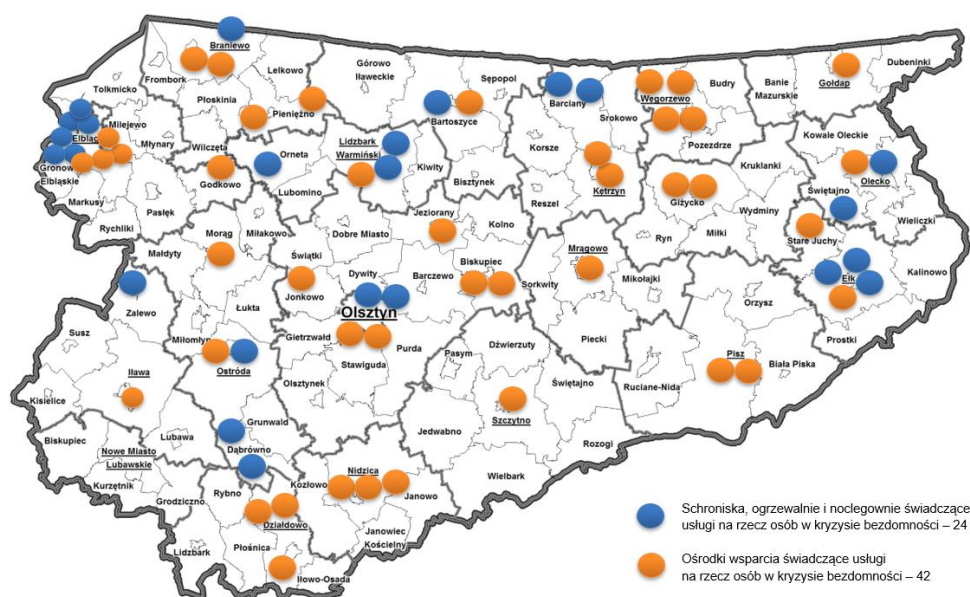
- Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne „Nasz Drugi Dom” w Tolko (20 miejsc dziennego pobytu i 2 miejsca całodobowe);
- Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne - Kętrzyński Dom Wsparcia (15 miejsc dziennego pobytu i 7 miejsc całodobowych).

W 2023 r. ze wsparcia obu placówek skorzystało łącznie 55 osób.

Dzienną formą wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są kluby samopomocy, których zakres usług określa właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą. W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2023 zgodnie z MRiPS-06 funkcjonowało 27 tego typu jednostek. Jak wynika z prognoz OZPS, żadna gmina nie planuje w kolejnych latach utworzenia klubu samopomocy.

Z danych zaczerpniętych z badania dotyczącego zjawiska bezdomności oraz usług społecznych realizowanych w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz osób w kryzysie bezdomności w 2023 r. opracowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynika, że na terenie województwa funkcjonowały 24 placówki świadczące usługi dla osób w kryzysie bezdomności (ogrzewalnie, noclegownie, schroniska dla bezdomnych oraz schroniska z usługami opiekuńczymi), na łączną liczbę miejsc noclegowych 769 oraz 42 ośrodki wsparcia świadczące usługi na rzecz osób w kryzysie bezdomności (jadłodajnie, punkty wydawania paczek żywnościowych, pralnie, łaźnie, punkty pomocy medycznej). Ponad połowa ww. podmiotów prowadzona jest przez organizacje pozarządowe i kościelne. Jak można zaobserwować na poniższej mapie, podmioty świadczące usługi na rzecz osób w kryzysie bezdomności funkcjonują zazwyczaj w większych ośrodkach miejskich. Powodem jest koncentrowanie się życia osób w kryzysie bezdomności w tych środowiskach z powodu łatwiejszego dostępu do tymczasowego lokum oraz zdobycia żywności czy ubrania.

Mapa 9. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób w kryzysie bezdomności w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na 31 grudnia 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

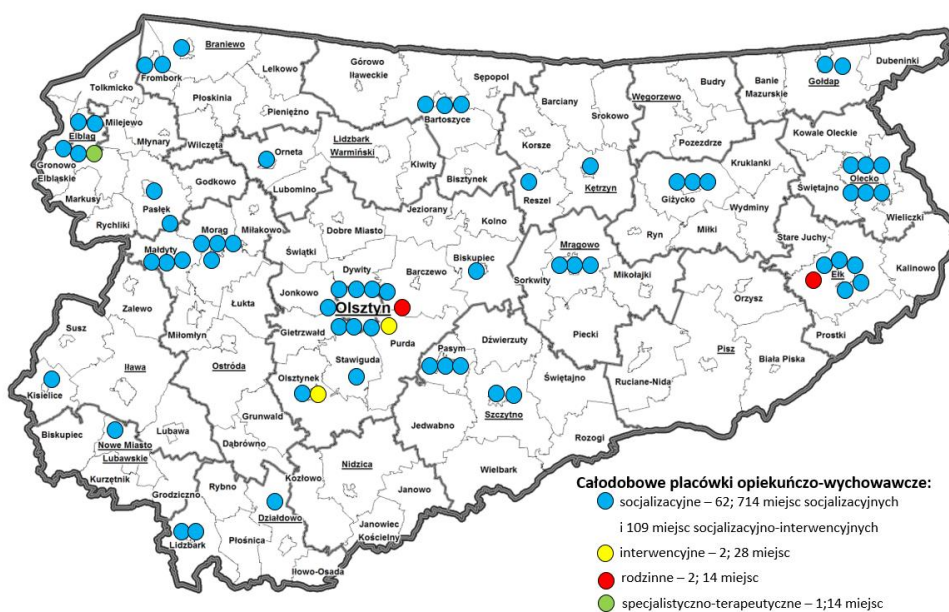
Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane. Od 1 listopada 2023 r. mieszkania chronione zostały zastąpione mieszkaniami treningowymi i wspomaganymi (zgodnie z nowelizacją ustawy o pomocy społecznej z dnia 28 lipca 2023

r.). Wg danych zaczerpniętych z gmin i powiatów w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało łącznie 97 tego typu podmiotów, we wszystkich mieszkaniach było łącznie 236 miejsc.

W 2023 roku z porad jednostek specjalistycznego poradnictwa, korzystało łącznie 3149 osób. Wg Rejestru jednostek specjalistycznego poradnictwa, mających siedzibę na obszarze województwa warmińsko – mazurskiego prowadzonego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego, w roku 2023 było 207 tego typu placówek. Obok poradnictwa specjalistycznego, mieszkańcom będącym w stanie kryzysu udzielana jest również pomoc w formie interwencji kryzysowej. Celem interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z problemami przez całe rodziny lub poszczególnych ich członków. Ponieważ nie jest określony definicyjnie standard placówki określanej mianem „ośrodek interwencji kryzysowej”, stąd dowolność nazywania w ten sposób różnorodnych podmiotów świadczących usługi w tym zakresie. Wg informacji przekazanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie w 2023 r. na obszarze województwa działało 14 jednostek (ośrodków i punktów) świadczących usługi w zakresie interwencji kryzysowej.

Jak wynika z informacji zawartej w „Rejestrze placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych”, prowadzonym przez Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie, w 2023 roku w województwie funkcjonowało 67 placówek opiekuńczo-wychowawczych, o łącznej liczbie 879 miejsc. Wśród nich 2 to podmioty typu rodzinnego z liczbą 14 miejsc.

Mapa 10. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.

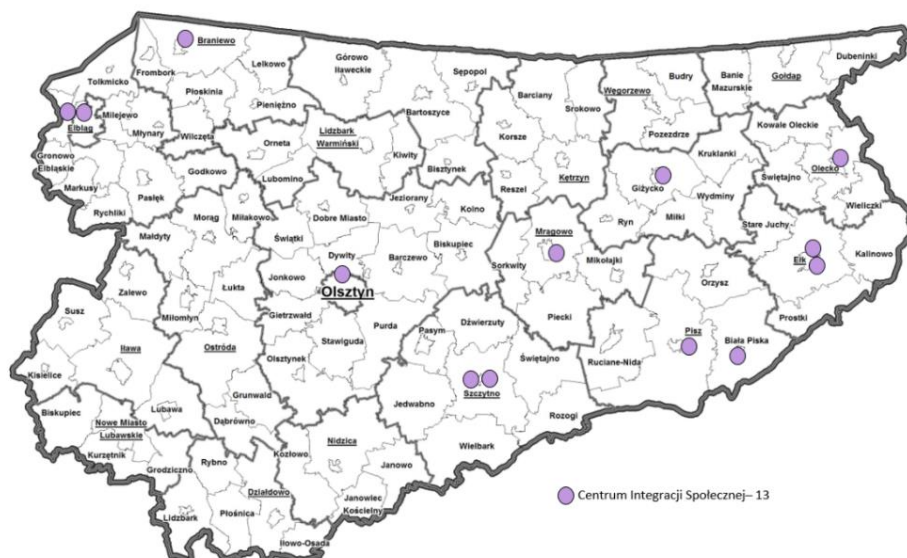
Źródło: opracowanie własne ROPS

W obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej działają również podmioty tworzone na mocy ustawy o zatrudnieniu socjalnym. Należą do nich m.in. centra integracji społecznej, które prowadzą działania reintegracji społeczno-zawodowej pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub przyczynić się do przekwalifikowania zawodowego. Wg stanu na 31 grudnia 2023 roku w rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wpisanych było 13 centrów integracji społecznej:

1. CIS w Olsztynie – będący Samorządowym Zakładem Budżetowym miasta Olsztyn,

2. CIS w Braniewie – prowadzony przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie,
3. CIS w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku,
4. CIS AlterCIS w Ełku – prowadzony przez Stowarzyszenie Adelfi,
5. CIS w Białej Piskiej – prowadzony przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL
6. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu,
7. CIS w Elblągu – prowadzony przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych,
8. CIS w Giżycku – prowadzony przez Gminę Miejską Giżycko,
9. CIS w Pisz – prowadzony przez Stowarzyszenie Kobieta na PLUS,
10. CIS w Mrągowie – prowadzony przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL,
11. CIS w Szczytnie – prowadzony przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL,
12. CIS w Szczytnie – prowadzony przez Fundację „FAMA”,
13. CIS w Olecku – prowadzony przez Fundację Rozwoju Ziemi Oleckiej.

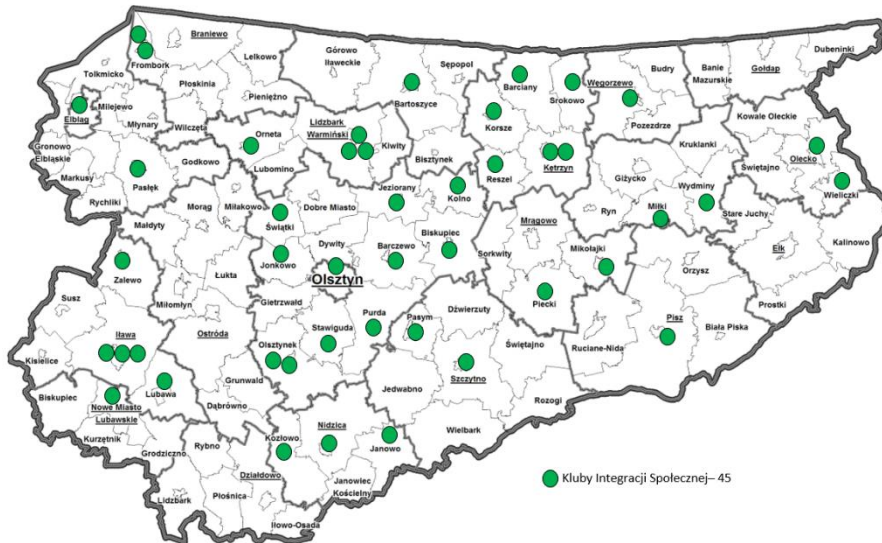
Mapa 11. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg stanu na 31 grudnia 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Innym instrumentem zapobiegania procesom wykluczenia społecznego osób i rodzin jest klub integracji społecznej (KIS), którego celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy.

Mapa 12. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.

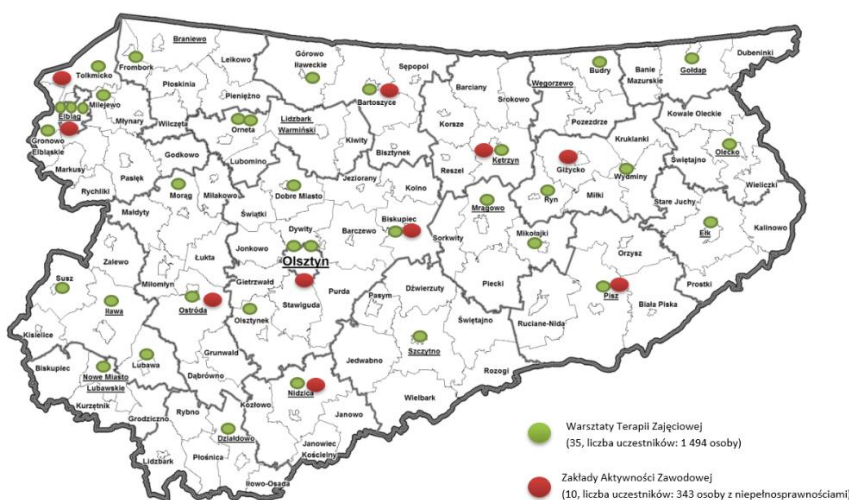
Źródło: opracowanie własne ROPS

Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w 2023 roku funkcjonowało 45 klubów integracji społecznej.

Podmiotami mającymi na celu stwarzanie osobom z niepełnosprawnością możliwości uczestniczenia w rehabilitacji społecznej i zawodowej są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), których w województwie warmińsko-mazurskim wg OZPS i danych własnych ROPS w 2023 roku było 35. W danym okresie w warsztatach terapii zajęciowej uczestniczyły 1494 osoby.

Z analizy danych nadesłanych przez gminy i powiaty do OZPS oraz także z danych własnych ROPS wynika, iż w 2023 roku na terenie województwa działało 10 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ), tj. w Olsztynie, Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim k/Elbląga, Biskupcu, Bartoszycach, Ostródzie, Pisz, Nidzicy oraz w Kętrzynie. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych działaniami ZAZ-ów to 343.

Mapa 13. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS

Oprócz wyszczególnionych powyżej zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują ponadto inne podmioty, zabezpieczające potrzeby społeczne w tym zakresie, np. centra aktywności lokalnej, uniwersytety III wieku, kluby seniora, koła gospodyń wiejskich, młodzieżowe kluby integracji społecznej, świetlice socjoterapeutyczne oraz środowiskowe i in.

Tabela 6. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia prowadzone przez powiat/gminę lub na zlecenie powiatu/gminy

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY				
Liczba osób korzystających	1	4 092	4 176	4 193
Liczba osób umieszczonych	2	1 218	1 339	1 352
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	3	138	158	159
DZIENNE DOMY POMOCY				
Liczba osób korzystających	4	1 125	1 067	1 074
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5	18	33	41
KLUBY SAMOPOMOCY				
Liczba osób korzystających	6	842	643	637
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	7	11	15	14
SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH i SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH Z USŁUGAMI OPIEKUŃCZYMI				
Liczba osób korzystających	8	648	583	593
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	9	5	0	0
OGRZEWAŁNIE				
Liczba osób korzystających	10	279	363	326
NOCLEGOWNIE				
Liczba osób korzystających	11	577	530	533
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób korzystających	12	4 032	3 994	4 012
Liczba osób korzystających z usługi wsparcia krótkoterminowego	13	X	0	5
Liczba osób umieszczonych	14	854	908	895
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	15	250	283	285
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16	6	18	15
MIESZKANIA TRENINGOWE ORAZ WSPOMAGANE OGÓŁEM				
Liczba osób korzystających	17	152	147	145
Liczba osób umieszczonych	18	92	104	109
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	19	10	9	9
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM				
Liczba osób korzystających	20	666	632	674
PLACÓWKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA				
Liczba osób korzystających	21	1 782	3 149	3 179
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO				

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za **2023** rok

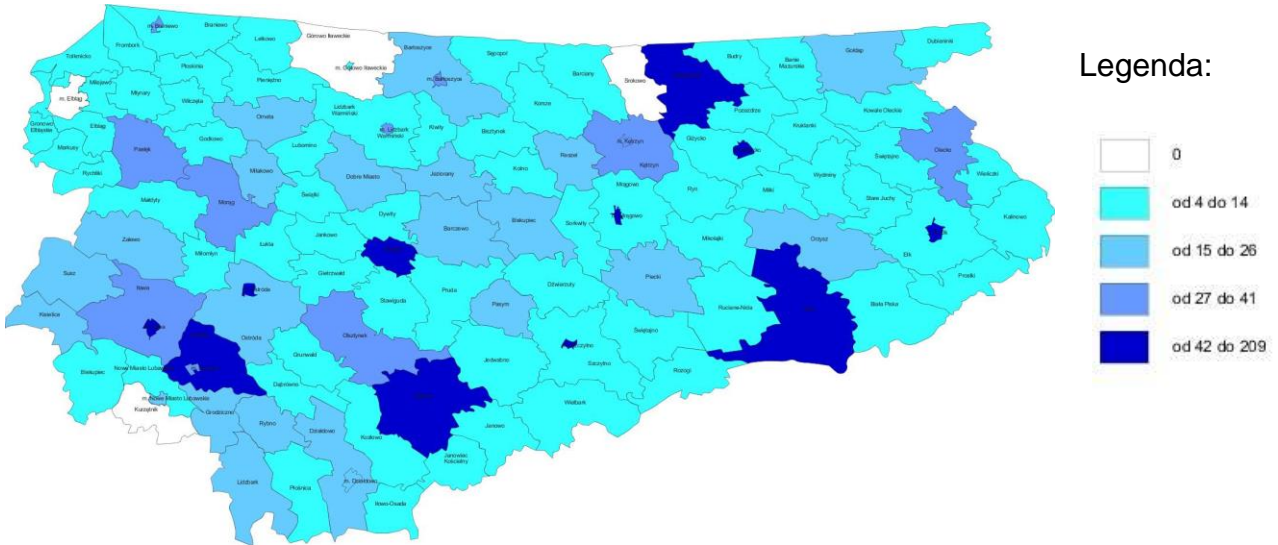
Liczba osób korzystających	22	1 790	1 562	1 590
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM				
Liczba osób korzystających	23	947	1 003	1 075
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO				
Liczba osób korzystających	24	28	20	20
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	25	810	998	1 007
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	26	1 926	1 783	1 886
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	27	1493	1494	1 586
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	28	302	343	358

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps

1.7. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

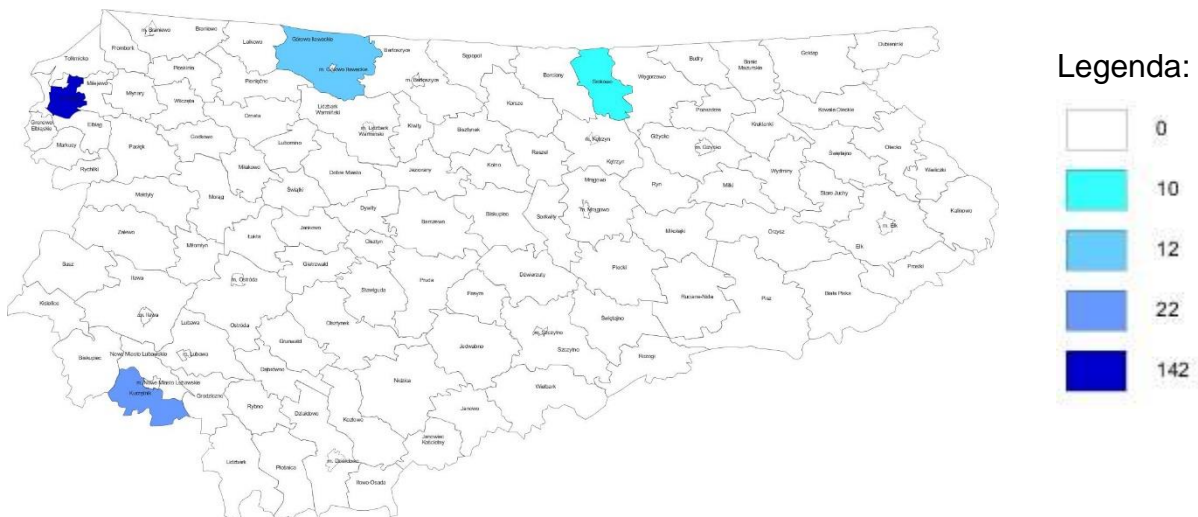
W województwie warmińsko-mazurskim w 112 ośrodkach pomocy społecznej i 4 centrach usług społecznych oraz 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie, według stanu na 31 grudnia 2023 roku na umowę o pracę zatrudnionych było łącznie 2762 osoby (sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.). Na stanowiskach kierowniczych zatrudnionych było 255 osób (9,2% ogółu zatrudnionych). Pracowników socjalnych było ogółem 852 (tj. 30,8% ogółu zatrudnionych). Natomiast w kategorii pozostałych pracowników - wskazano 1763 osoby.

Mapa 14. Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)

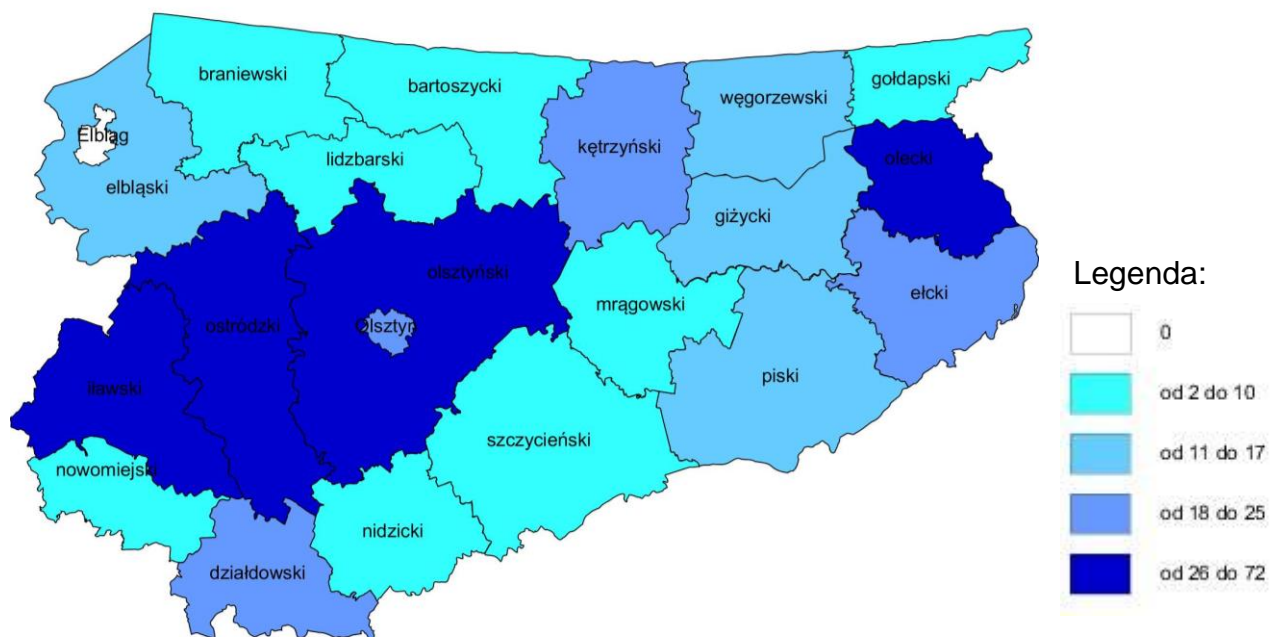
Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

Mapa 15. Zatrudnienie w centrach usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

Mapa 16. Zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

Tabela 7. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

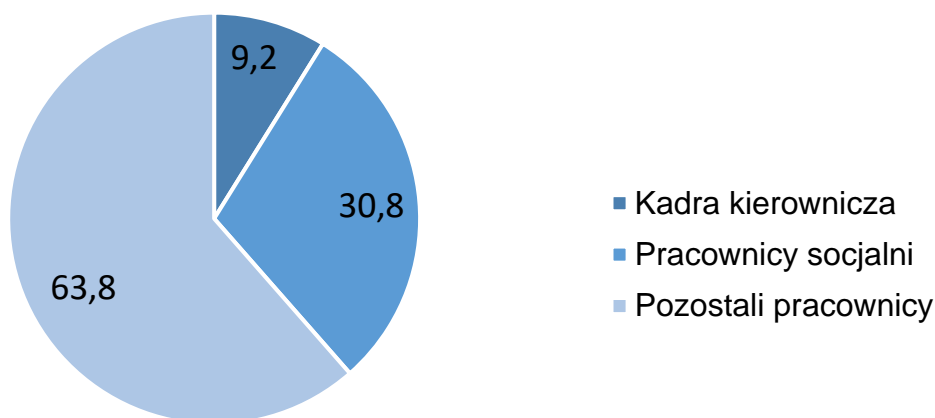
WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2022	Rok 2023
Liczba pracowników (ogółem)*		
Liczba pracowników	3167	2762 ↓
Kadra kierownicza		
Liczba pracowników	269	255 ↓
Pracownicy socjalni		
Liczba pracowników	847	852 ↑
Pozostali pracownicy		
Liczba pracowników	2066	1763 ↓

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-06 za 2023 r.

*liczba pracowników nie sumuje się, ponieważ jeden pracownik może wystąpić w kilku grupach.

Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę zatrudnienia w pomocy społecznej w rozkładzie procentowym.

Wykres 9. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej w 2023 r.

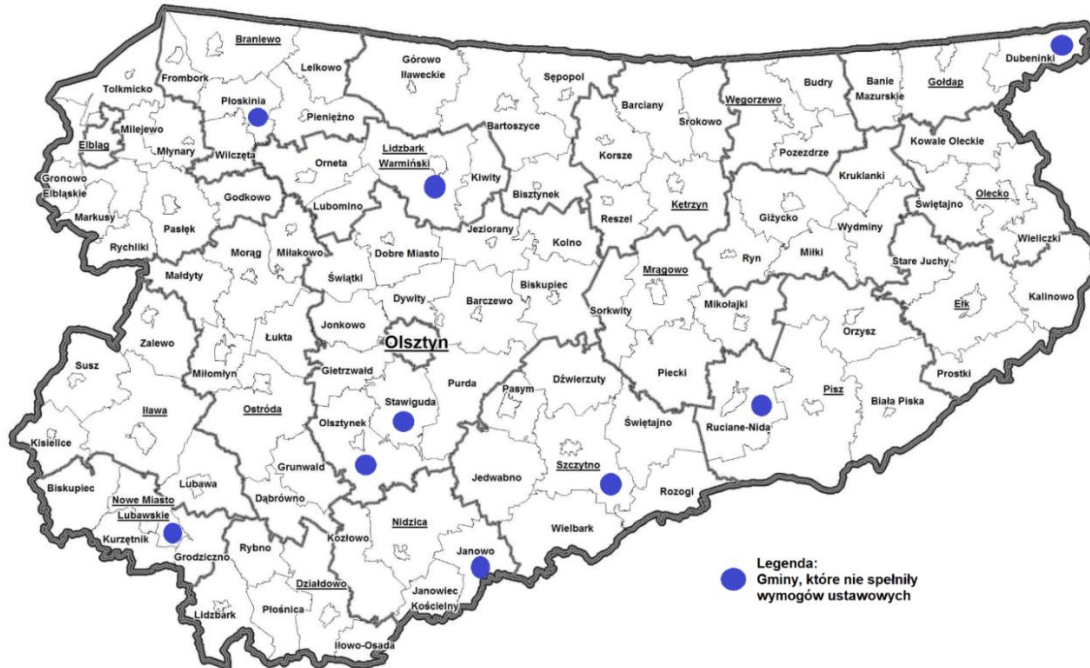
*wartości nie sumują się do 100%, ponieważ jeden pracownik może wystąpić w kilku grupach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-06 za 2023 r.

Najliczniejszą grupę pracowników zatrudnionych w OPS, CUS i PCPR stanowią pozostali pracownicy (63,8% ogółu kadry). Są to osoby pracujące między innymi w następujących obszarach: księgowość, kadry i płace, świadczenia rodzinne i alimentacyjne, praca z klientem pomocy społecznej m.in. psycholog, prawnik, obsługa informatyczna i inne.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej art. 110 ust. 11 „Ośrodek pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych – centrum usług społecznych, zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.” W 2023 roku 9 gmin nie spełniło żadnego z ww. ustawowych wymogów (Płoskinia, gmina wiejska Lidzbark Warmiński, Janowo, gmina wiejska Nowe Miasto Lubawskie, Olsztynek, Stawiguda, Ruciane-Nida, gmina wiejska Szczytno, Dubeninki). W stosunku do 2022 roku jest to spadek o siedem gmin, zauważalne są też zmiany gmin względem roku ubiegłego. Nie spełnianie ww. wymogów ustawy oraz zmiany wynikać mogą m.in.: ze zmiany miejsca zatrudnienia pracownika socjalnego w danej gminie, przejścia pracownika socjalnego na emeryturę bądź też zwiększenia liczby mieszkańców na terenie danej gminy.

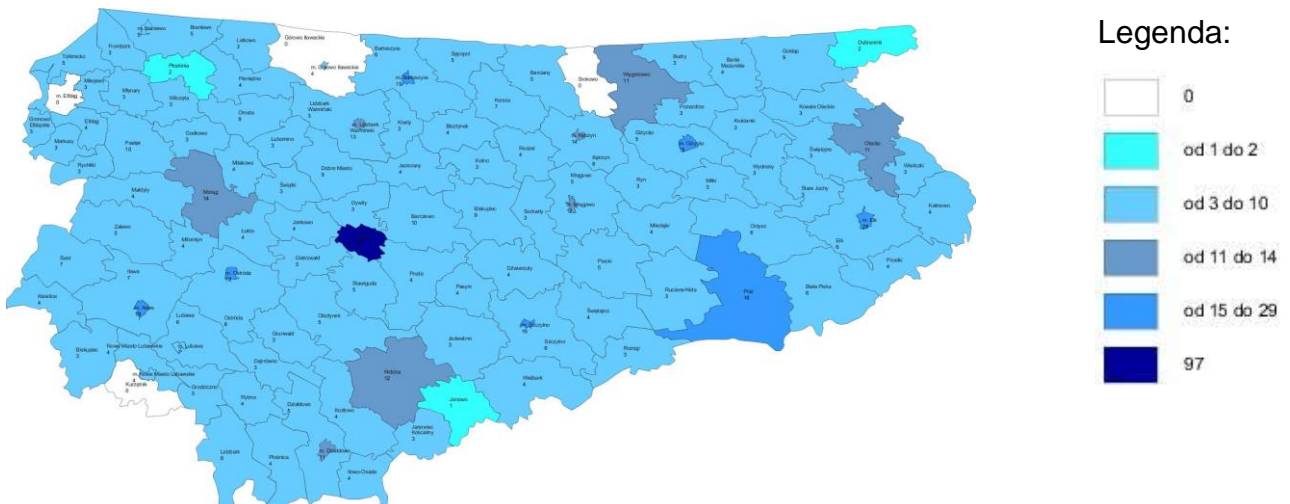
Mapa 17. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej i centrum usług społecznych pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-06 za 2023 r.

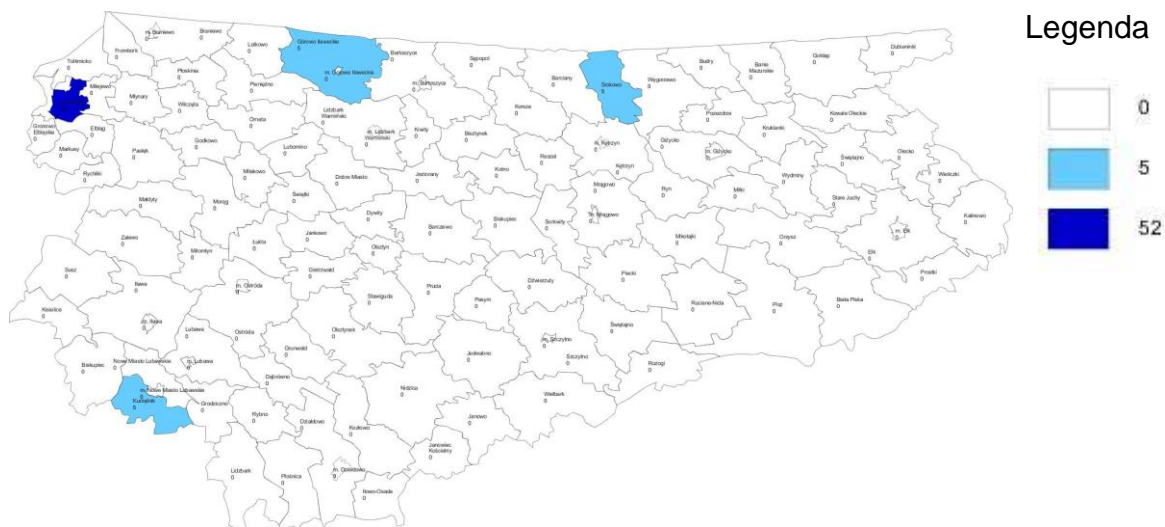
Zgodnie z ustawą art. 110 ust. 12 ośrodek pomocy społecznej/centrum usług społecznych powinien zatrudniać nie mniej niż 3 pracowników socjalnych. Jak wynika ze sprawozdania MRiPS-06 na dzień 31 grudnia 2023 roku 3 gminy zatrudniały mniej niż 3 pracowników socjalnych (są to gminy: Dubieninki, Płoskinia, Janowo). Przedstawione dane mogą być w niektórych przypadkach obarczone błędem, gdyż nie zostali w nich uwzględnieni kierownicy ośrodków pomocy społecznej, którzy często w mniejszych ośrodkach pełnią rolę pracownika socjalnego.

Mapa 18. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej przynajmniej trzech pracowników socjalnych

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

Mapa 19. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez centrum usług społecznych przynajmniej trzech pracowników socjalnych

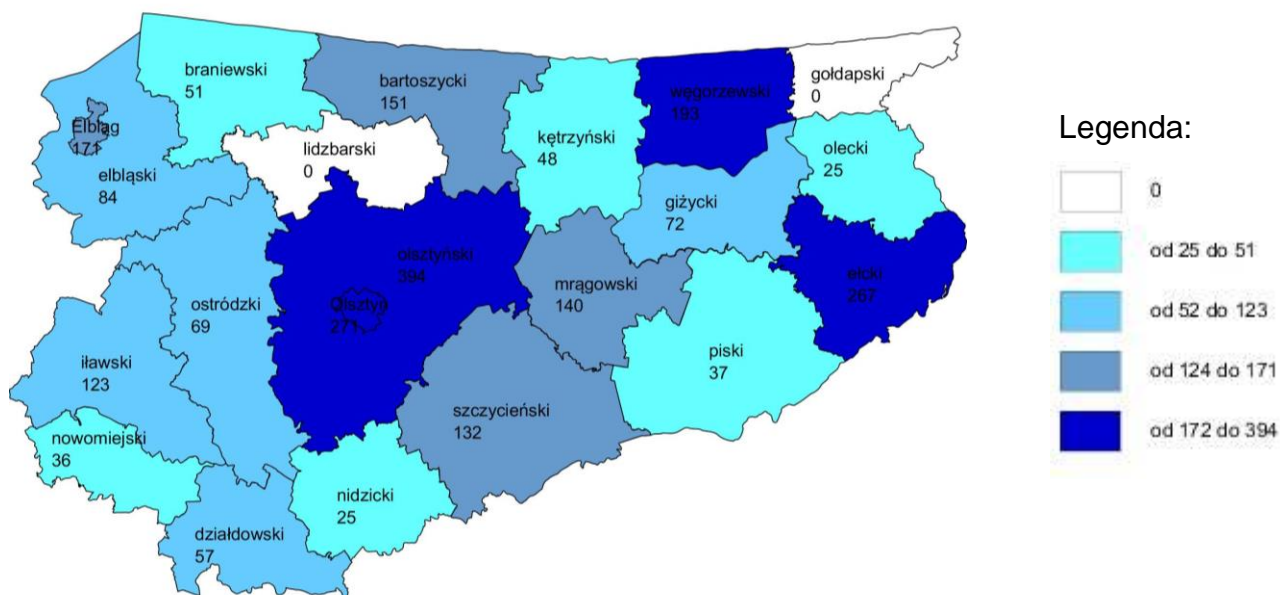
Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku funkcjonowało 49 domów pomocy społecznej oraz trzy filie, w których zatrudnionych było łącznie 2346 pracowników.

Funkcjonowały również ośrodki wsparcia, do których zaliczamy: środowiskowe domy samopomocy (1 130 osób), dzienne domy pomocy (145 osób), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (12 osób), schroniska dla osób bezdomnych (36 osób), schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi (18 osób), kluby samopomocy (36 osób) oraz inne ośrodki wsparcia (99 osób). Łącznie w ośrodkach wsparcia w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku zatrudnione były 1453 osoby.

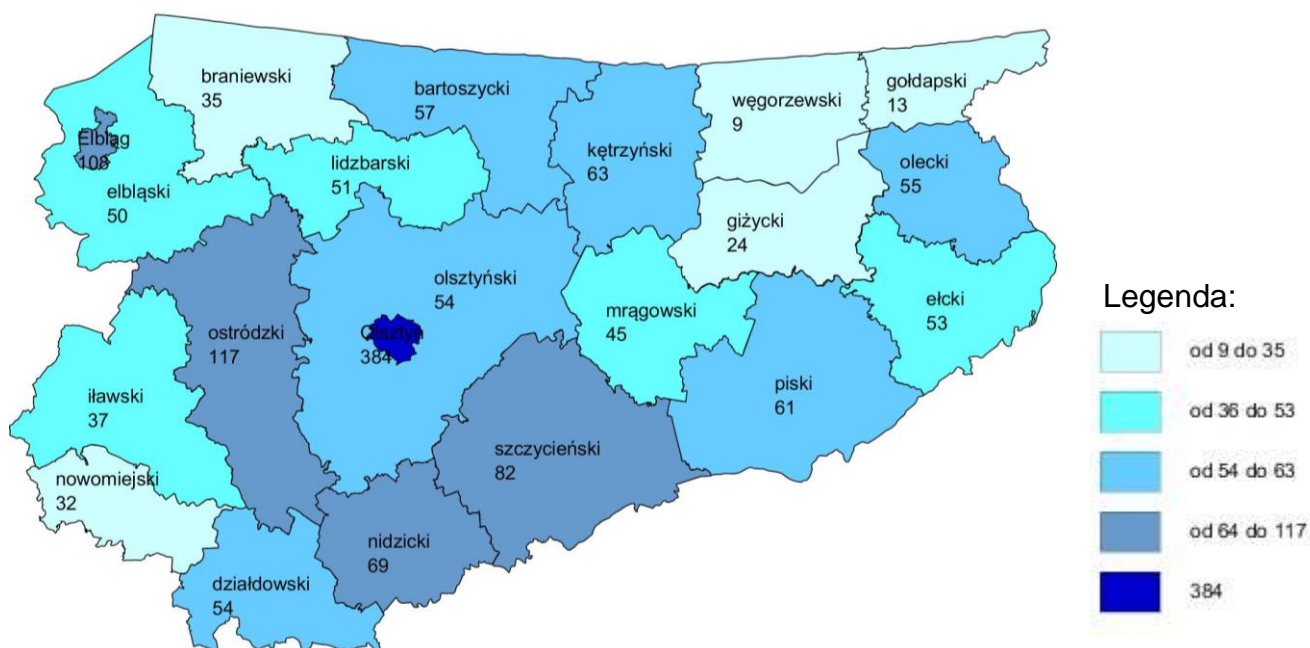
Poniższe mapy (nr 20 i 21) przedstawiają liczbę pracowników zatrudnionych w domach pomocy społecznej oraz w ośrodkach wsparcia z podziałem na poszczególne powiaty województwa warmińsko-mazurskiego.

Mapa 20. Zatrudnienie w domach pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

Mapa 21. Zatrudnienie w ośrodkach wsparcia w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 za 2023 r.

1.8. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego

W niniejszej części dokumentu przedstawione zostały wydatki związane z realizacją zadań z obszaru szeroko rozumianej polityki społecznej, przypisanych gminom i powiatom w ramach m.in. ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów i innych.

Zadania własne oraz zlecone gmin i powiatów w zakresie polityki społecznej zostały przedstawione zgodnie z klasyfikacją budżetową w następujących działach: Dział 851 – Ochrona zdrowia, Dział 852 – Pomoc społeczna, Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, Dział 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza oraz w Dziale 855 – Rodzina.

2 036 276 tys. zł

wysokość środków wydatkowanych przez samorządy gminne i powiatowe na zadania własne i zlecone w obszarze polityki społecznej, tj. spadek o 30,1%

W 2023 roku łączna wysokość środków wydatkowanych przez samorządy gminne i powiatowe na zadania własne i zlecone w obszarze polityki społecznej wyniosła 2 036 276 tys. zł i jest to spadek względem 2022 roku o 30,1%. Prognozy wskazują na wzrost wydatków na politykę społeczną w najbliższym roku. W poniższej tabeli przedstawione zostały szczegółowe informacje o wysokości środków poniesionych na poszczególne działy.

Tabela 8. Wydatki gmin i powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (poniesione i planowane) na zadania z zakresu polityki społecznej w latach 2022-2024, w zł

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1	2 911 078 334	2 036 276 614	2 199 798 960
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	2	1 271 286	1 534 677	1 684 927
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	3	32 568 353	40 605 905	56 109 376
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85202 - Domy pomocy społecznej	4	264 271 057	320 940 139	346 410 484
85203 - Ośrodki Wsparcia	5	109 328 533	121 290 057	124 931 933
85205 - Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	6	2 629 839	3 200 385	3 180 867
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej	7	4 800 183	4 809 144	7 262 470
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	8	56 701 097	55 383 476	64 176 218

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2023 rok

85215 - Dodatki mieszkaniowe	9	35 436 442	43 875 239	45 880 862
85216 - Zasiłki stałe	10	51 286 135	49 084 842	61 908 942
85218 - Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	11	23 040 641	26 896 826	30 178 923
85219 - Ośrodki Pomocy Społecznej	12	172 702 104	197 481 386	218 224 404
85220 - Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	13	3 686 000	3 432 276	4 360 431
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	14	55 450 027	62 742 247	74 798 999
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	15	40 726 512	44 228 276	43 167 026
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	16	4 331 135	2 034 906	606 193
W tym (z wiersza 31): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	17	462 411	259 565	42 821
85232 - Centra Integracji Społecznej	18	2 290 457	1 031 796	1 121 173
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	19	104 174	68 590	0
85295 - Pozostała działalność	20	241 700 066	28 984 622	47 486 262
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	21	5 628 572	6 447 466	7 915 102
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	22	7 912 195	9 572 638	10 139 980
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	23	9 034 419	10 733 584	12 419 858
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	24	315 634 370	35 701 691	18 759 001
854 - EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA				
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	25	15 223 018	13 568 633	10 899 104
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	26	1 158 128	1 311 158	1 507 021
855 - RODZINA				
85501 - Świadczenie wychowawcze	27	584 144 002	640 341	395 745
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	28	640 779 693	682 234 310	710 211 635
85504 - Wspieranie rodziny	29	16 145 847	19 890 599	22 563 071
85516 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	30	36 977 160	50 092 213	54 738 802
85516 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	31	237 560	246 529	226 629
85516 - Dzienni opiekunowie	32	1 059 646	1 207 039	1 209 600

85508 - Rodziny zastępcze	33	85 559 430	94 202 545	105 773 840
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	34	77 019 239	87 526 032	96 088 879
85513 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	35	12 241 014	15 277 047	15 461 194
85514 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem	36	0	0	9
85578 Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	37	0	0	0

Najwięcej środków finansowych przeznaczanych na wszystkie zadania z zakresu polityki społecznej, wydatkowanych zostało na świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, tj. 682 234 tys. zł (33,5%). W tej kategorii odnotowano wzrost w stosunku do roku poprzedniego – o 6,5%.

Kolejno, najwięcej środków zostało przeznaczonych na finansowanie kosztów pobytu osób umieszczanych w domach pomocy społecznej oraz utrzymanie DPS. W roku oceny wyniosła ona 320 940 tys. zł – wzrost do roku poprzedniego o 21,4%. Obowiązek współfinansowania kosztów pobytu mieszkańców danej gminy w DPS wciąż powoduje wysokie wydatki na realizację tego zadania – 15,8% całego budżetu na politykę społeczną.

W 2023 r., w stosunku do 2022 r., nastąpił bardzo duży spadek wydatków na świadczenia wychowawcze (o 99,9%), gdyż od 1 stycznia 2022 r., zgodnie z wprowadzonymi zmianami do rządowego programu „Rodzina 500+” zmieniły się zasady naboru wniosków o przyznanie świadczenia wychowawczego. Według nowych zasad, obsługę przyjmowania i rozpatrywania wniosków oraz przyznawania świadczenia wychowawczego przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Wydatki w porównaniu do roku 2022 spadły znacząco na pozostałą działalność w zakresie pomocy społecznej (Dział 85295) – o blisko 213 mln zł oraz na pozostałą działalność w zakresie polityki społecznej (Dział 85395) – o blisko 280 mln zł w stosunku do roku 2022. Jest to związane m.in. z niewypłacaniem w 2023 r. tzw. dodatku węglowego¹² oraz dodatku dla gospodarstw domowych z tytułu wykorzystywania innych źródeł ciepła, jak również dodatku osłonowego.¹³

W 2023 r. nastąpił również spadek wydatków w dziale 85231 - Pomoc dla cudzoziemców (o blisko 2 300 tys. zł).

¹² Zgodnie z Ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym miał on wesprzeć gospodarstwa domowe, których głównym źródłem ogrzewania był węgiel kamienny, brykiet lub pelet

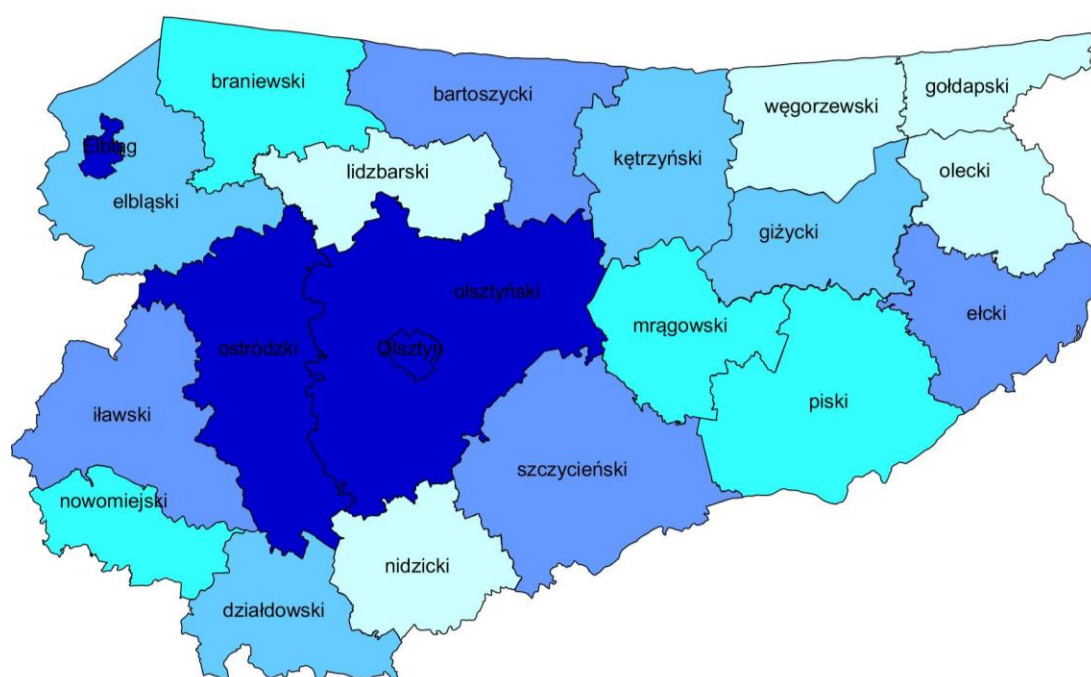
¹³ Zgodnie z Ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. ustawy o dodatku osłonowym miał on zniwelować rosnące ceny energii, gazu i żywności

Wysoki wzrost wydatków nastąpił z kolei w Dziale 85516 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków - o 35,5% w stosunku do roku ubiegłego (z 36 977 160 zł w roku 2022 do 50 092 213 zł w roku 2023), na co wpływ ma ciągły rozwój tej formy wsparcia.

Wzrost wydatków odnotowano również w 2023 roku w Działach 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi – o 24,7% (z 32 568 353 zł w 2022 r. do 40 605 905 zł w 2023 r.), 85153 - Przeciwdziałanie narkomanii – o 20,7% (z 1 271 286 zł w 2022 r. do 1 534 677 zł w 2023 r.) oraz 85205 - Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (z 2 629 839 zł w 2022 r. do 3 200 385 zł w 2023 r.) – o 21,7%.

Poniżej przedstawiono mapę z rozkładem wysokości środków finansowych w podziale na powiaty.

Mapa 22. Wysokość środków finansowych na zadania realizowane w ramach pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej wydatkowane przez JST w 2023 roku w województwie warmińsko-mazurskim

Legenda

Źródło: opracowanie własne

Największe środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej wydatkowano w mieście Olsztyn i Elbląg, powiecie olsztyńskim i ostródzkim. Najmniejszą kwotę wydano w powiatach węgorzewskim, lidzbarskim, gołdapskim, oleckim i nidzickim.

1.9. Aktywność projektowo-konkursowa jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

Poza ustawowymi zadaniami z zakresu pomocy społecznej, samorzady gminne i powiatowe realizują wiele innych programów i projektów, których zasadniczym celem jest poprawa sytuacji zawodowej, społecznej i rodzinnej, w tym polepszenie warunków życia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Tego typu projekty realizowane są zwłaszcza przez instytucje pomocy społecznej, administrację samorządową, organizacje pozarządowe i instytucje rynku pracy.

W niniejszym dziale przedstawiono informacje odnoszące się do projektów i programów z zakresu pomocy i integracji społecznej realizowanych przez gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe działające na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego. Przedstawione dane odnoszą się do informacji o liczbie osób objętych działaniami w ramach:

- projektów współfinansowanych lub finansowanych ze środków unijnych,
- programów resortowych ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej.

Tabela 9. Projekty współfinansowane ze środków unijnych, realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok oceny
PROJEKTY WSPÓŁFINANSOWANE Z EFS		
Liczba realizowanych projektów przez gminy i powiaty rozpoczętych w danym roku	15	20
Ogółem liczba osób objętych ww. projektami	480	1809
Liczba realizatorów ww. projektów	15	27
Łączna kwota przekazanych zaliczek ze środków EFS	6 233 558	1 004 352

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu SL 2014

Liczba realizowanych projektów finansowanych ze środków unijnych w roku oceny wzrosła nieznacznie, tj. z 15 w roku 2022 do 20 w roku 2023.

Realizatorami projektów w 2023 r. było 27 gmin i powiatów. Liczba uczestników projektów wzrosła w porównaniu z rokiem poprzedzającym rok oceny, tj. z 480 osób do 1809 osób.

Oprócz funduszy europejskich źródłem pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań na rzecz osób i rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej, są konkursy/programy ogłaszane przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Wpływ na duże zainteresowanie środkami Ministra Rodziny i Polityki Społecznej może mieć wymiana doświadczeń pomiędzy samorządami, które od lat z powodzeniem ubiegają się i otrzymują środki wspierające realizację istotnych zadań z zakresu polityki społecznej.

Największą aktywność zanotowano w ramach programu MRPiPS dotyczącego wspierania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie dożywiania. Wysoką aktywność zanotowano w ramach programu/konkursu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka 75+” oraz „Opieka wytchnieniowa”. Najniższą aktywność zanotowano natomiast w ramach programu „Pokonać bezdomność”. Całość zestawienia dotyczącego realizowanych programów i konkursów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów i programów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w 2022 roku

Wyszczególnienie	Rok 2022	Rok oceny
„ASYSTENT RODZINY NA ROK 2023”		
Liczba osób objętych konkursami	33	1 302
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	24	66
Łączna kwota dofinansowania	100 140 zł	905 919,28 zł
„SENIOR + NA LATA 2021-2025” edycja 2023		
Liczba osób objętych konkursami	529	641
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	27	24
Łączna kwota dofinansowania	1 884 968 zł	1 934 530,49 zł
„MALUCH+ 2022-2029” edycja 2023		
Liczba osób objętych konkursami	*	886
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	*	32
Łączna kwota dofinansowania	*	7 700 237,32 zł
„OD ZALEŻNOŚCI DO SAMODZIELNOŚCI” edycja 2023		
Liczba osób objętych konkursami	70	37
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	3	3
Łączna kwota dofinansowania	245 780 zł	182 263,00 zł
„ASYSTENT OSOBISTY OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ” edycja 2023		
Liczba osób objętych konkursami	1112	1 605
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	51	73
Łączna kwota dofinansowania	14 949 395 zł	20 391 078,89 zł
„OPIEKA 75+” edycja 2023		
Liczba osób objętych konkursami	892	868
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	37	38
Łączna kwota dofinansowania	2 805 059 zł	3 345 536,14 zł
„POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU NA LATA 2019-2023” edycja 2023		
Liczba osób objętych programem	54 874	53 360
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	116	116
Łączna kwota dofinansowania	31 063 900 zł	33 808 250,21 zł
„POKONAĆ BEZDOMNOŚĆ” edycja 2023		
Liczba osób objętych programem	300	392
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	1	2
Łączna kwota dofinansowania	120 400 zł	231 000,00 zł
„CENTRA OPIEKUŃCZO-MIESZKALNE” rok 2023		
Liczba osób objętych programem	68	83
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	4	4
Łączna kwota dofinansowania	3 462 042 zł	4 588 378,68 zł
„OPIEKA WYTCHNIENIOWA” edycja 2023		
Liczba osób objętych programem	347	363
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	30	35
Łączna kwota dofinansowania	2 364 728 zł	2 148 646,15 zł
„PROGRAM ROZWOJU RODZINNYCH DOMÓW POMOCY” edycja 2023		
Liczba osób objętych programem	86	88
Liczba jednostek, które uzyskały dofinansowanie	24	24
Łączna kwota dofinansowania	867 719 zł	800 865,05 zł

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

* program nie był realizowany

1.10. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia

Realizując zapisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organy administracji publicznej mogą wspierać lub powierzać realizację zadań publicznych, mających charakter działalności pożytku publicznego, organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom. Sferę zadań mających charakter działalności pożytku publicznego, określa art. 4 ust. 1 ww. ustawy, który wymienia 34 rodzaje zadań możliwych do zlecenia organizacjom pozarządowym.

Podjętą w 2023 r. współpracę samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w zakresie polityki społecznej obrazuje tabela nr 11.

Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej w sporządzonych sprawozdaniach jednostkowych, jako najczęściej występujące obszary współpracy wykazały:

1. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej (56);
2. Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (43);
3. Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób (40).
4. Działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami (36);

Najczęściej podejmowaną formą współpracy finansowej jest zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego.

Zlecenie zadań w trybie działalności pożytku publicznego

Zlecenie realizacji ww. zadań w trybie działalności pożytku publicznego odbywa się najczęściej po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert.

Na 133 jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej (w tym miasto Elbląg i Olsztyn wykonujące zadania gminy i powiatu), które wypełniły ankietę w systemie LIME 79 wykazało współpracę ich samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi w formie zlecenia zadań w trybie działalności pożytku publicznego. W dalszym ciągu jest to najczęściej stosowana forma współpracy samorządów lokalnych (59,4% samorządów) z organizacjami pozarządowymi. W 2022 były to 62 samorzady.

W roku 2023 gminy i powiaty w województwie warmińsko-mazurskim zawarły 1017 umów z 844 organizacjami pozarządowymi na realizację zadań w ww. obszarach. Największą aktywnością w 2023 r. w tym zakresie wykazało się Miasto Elbląg (69 umów) oraz gmina miejska Bartoszyce (49 umów).

Z reguły te same jednostki samorządu terytorialnego, które zawarły umowy z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań z zakresu polityki społecznej w 2023 roku, zaplanowały tego typu działania również w roku 2024 – planuje się zawarcie 1008 umów z 840 organizacjami.

Łączna kwota dotacji przekazanych w 2023 r. przez samorzady lokalne na zlecenie zadań w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia, wyniosła ponad 122 103 tys. zł. Jest to wartość o ponad 33 415 tys. zł wyższa niż w roku 2022. W prognozach na 2024 rok przewiduje się, że łączna kwota przekazanych dotacji wyniesie 144 068 tys. zł.

Wysokość środków przekazanych przez poszczególne samorządy lokalne w 2023 r. była bardzo zróżnicowana, przy czym najniższa suma przekazanych wówczas dotacji wyniosła 8940 zł (gmina Dobre Miasto), a najwyższa 33 670 tys. zł (Miasto Olsztyn).

Zlecenie zadań w trybie zamówień publicznych

W 2023 r. 21 samorządów lokalnych zleciło zadania organizacjom pozarządowym w trybie zamówień publicznych. Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania spadła, z 61 w roku 2022 do 44 w roku 2023. Łączna wartość przekazanych środków wyniosła 4 239 tys. zł i była niższa o 775 tys. zł w porównaniu do roku 2022. Prognozy na rok 2024 przedstawiają się następująco: 25 samorządów planuje zlecić zadania w trybie zamówień publicznych 52 organizacjom pozarządowym i przekazać na te zadania blisko 6 mln zł.

W powyższym trybie w 2023 roku zlecano głównie usługi opiekuńcze oraz udzielanie schronienia wraz z usługami dla osób w kryzysie bezdomności.

Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze

W roku 2023 dwadzieścia sześć samorządów gminnych i powiatowych (2022 r. - 23 samorządów) zleciło realizację usług opiekuńczych o łącznej wartości przekazanych dotacji ponad 28 801 tys. zł. Zawarto w tym celu umowy z 30 podmiotami trzeciego sektora. Najwyższą wartość dotacji na zlecenie usług opiekuńczych wykazały gminy miejska Olsztyn i Elbląg, odpowiednio 6 182 tys. zł i 5 373 tys. zł. W kwestii liczby organizacji, którym zostaną zlecone usługi opiekuńcze prognozy na 2024 r. pozostają na bardzo zbliżonym poziomie. Planowany jest niewielki wzrost łącznej wartości przekazanych dotacji do 28 971 tys. zł.

W roku 2022 trzy samorządy zleciły organizacjom pozarządowym realizację specjalistycznych usług opiekuńczych. Od 2014 roku niezmienna jest niewielka liczba podmiotów trzeciego sektora, z którymi zawierane są umowy na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych. Wartość przekazanych w 2023 r. dotacji wykazana przez gminy to 1 724 tys. zł. Ogólna kwota dotacji przekazanych podmiotom trzeciego sektora w województwie warmińsko-mazurskim na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych w roku oceny była wyższa o 655 tys. zł od roku poprzedniego, tj. wzrosła z 1 068 tys. rozdysponowanych w 2022 roku do 1 724 tys. przekazanych w 2023 r. W prognozach na 2024 rok również trzy samorządy planują zlecenie organizacjom pozarządowym specjalistycznych usług opiekuńczych. Planowany jest wzrost łącznej wartości dotacji do kwoty 2 100 tys. zł. Zlecenie specjalistycznych usług opiekuńczych jest najmniej powszechną formą współpracy. Wynika to z faktu, iż w wielu środowiskach lokalnych nie występuje zapotrzebowanie na tego typu usługi.

Prowadzenie placówki pomocy społecznej

W roku 2023 prowadzenie placówek pomocy społecznej zlecono 35 organizacjom pozarządowym na łączną kwotę przekazanych dotacji 50 798 tys. zł. Najwięcej środków, tj. ponad 24 484 tys. zł wydatkowano w gminie miejskiej Olsztyn, gdzie w celu prowadzenia placówek pomocy społecznej zawarto umowy z 6 podmiotami trzeciego sektora. Prognozy na 2024 r. są bardzo zbliżone do sytuacji w 2023 r.

Warto pamiętać, że współpraca jednostek samorządu terytorialnego oraz jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim z organizacjami pozarządowymi często przybiera postać pozafinansową i polega m.in. na działaniach w zakresie dostarczania i dystrybucji żywności, zabezpieczenia podopiecznych w odzież, leki, środki opatrunkowe i higieniczne, współorganizowaniu konferencji, szkoleń, spotkań integracyjnych, pikników, zbiórek żywności itp.

Tabela 11. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza rok po ocenie
ZLECENIA W TRYBIE DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	1	582	844	840
Liczba zleceń / umów	2	847	1017	1008
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	3	88 688 340	122 103 341	144 068 195
ZLECENIA W TRYBIE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	4	61	44	52
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	5	5 014 036	4 238 954	5 930 561
WYBRANE USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				
Usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	6	32	30	30
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	7	18 194 876	28 801 701	28 971 196
Specjalistyczne usługi opiekuńcze				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	8	4	3	3
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	9	1 068 924	1 724 170	2 100 860
Prowadzenie placówki pomocy społecznej				
Liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania	10	29	35	36
Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w złotych	11	39 556 228	50 798 103	50 608 059

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych jednostkowych ozps i systemu Lime

2. OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W KONTEKŚCIE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

2.1. Opracowywanie i wdrażanie programów wojewódzkich

Realizacja polityki społecznej w województwie warmińsko-mazurskim opiera się o założenia *Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030*, będącej kluczowym dokumentem programowym w realizacji regionalnej polityki społecznej. Opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii polityki społecznej jest zadaniem obowiązkowym samorządu województwa. Stanowi ona integralną część strategii rozwoju województwa. W sposób kompleksowy i długofalowy określa cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki niezbędnych do podjęcia działań, jest odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby i ma służyć rozwojowi kapitału ludzkiego i społecznego województwa.

W roku 2023 realizacja zapisów *Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2030* odbywała się w oparciu o następujące programy wojewódzkie i działania:

A. Warmińsko-Mazurski Program Polityki Prorodzinnej na lata 2022–2026

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizując zapisy ustawy o samorządzie województwa, dotyczące polityki prorodzinnej, Uchwałą Nr 62/718/22/VI z dnia 13 grudnia 2022 r. przyjął „Warmińsko-Mazurski Program Polityki Prorodzinnej na lata 2022 – 2026”.

Kluczowym przedsięwzięciem realizowanym przez Samorząd Województwa w ramach ww. programu są Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny. Odbywają się one corocznie od 1999 roku na przełomie maja i czerwca. Ich celem jest wspieranie i integracja rodzin oraz społeczności lokalnych. W 2023 r. odbyły się XXV jubileuszowe Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, które przebiegały pod hasłem przewodnim „Razem tworzymy Rodzinę”. Konferencję inauguracyjną, która odbyła się 27 maja 2023 r. na Zamku Krzyżackim w Ostródzie, obok samorządu województwa współorganizowało Miasto Ostróda i Powiat Ostródzki. Towarzyszyła jej impreza masowa obejmująca festyn rodzinny na nabrzeżu Jeziora Drwęckiego oraz koncert w Amfiteatrze w Ostródzie. Jubileuszowe Dni Rodziny 18 czerwca 2023 r. zakończył, współorganizowany przez Miasto Olsztyn, koncert finałowy w Amfiteatrze im. Czesława Niemena w Olsztynie oraz festyn rodzinny w Olsztyńskim Parku Centralnym.

25-lecie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny obchodzono z rozmachem w całym województwie. W wielu gminach zorganizowano festyny i pikniki rodzinne, a także warsztaty i zawody sportowe, które były okazją do wspólnego spędzenia czasu wolnego, a przede wszystkim sprzyjały wzmocnieniu więzi rodzinnych i społecznych. Konferencję podsumowującą XXV Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny we współpracy z Radą ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego zorganizował Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Odbyła się ona 18 października 2023 r. w Auli Widowiskowo-Konferencyjnej im. Anny Wasilewskiej w Olsztynie. Zaprezentowano wówczas najciekawsze inicjatywy, jakie odbyły się w związku z obchodami Dni Rodziny. Była to również okazja do

nagrodzenia laureatów konkursów, organizowanych w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny: Wojewódzkiego Konkursu Literackiego, Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego oraz Grafiki Komputerowej, a także Konkursu Ośmiu Wspaniałych promującego młodzieżowy wolontariat. Konkursy cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem czego dowodem było liczne grono laureatów. Część z nich została wyróżniona nagrodami Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

B. Program pn. „Warmia i Mazury Dla Dużej Rodziny”

Uchwałą Nr XVII/404/16 z dnia 31 maja 2016 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął program pn. „Warmia i Mazury Dla Dużej Rodziny”. Zakłada on stworzenie katalogu miejsc przyjaznych rodzinie – placówek, instytucji, firm proponujących tańsze usługi, produkty i artykuły rodzinom wielodzietnym, których status został potwierdzony Ogólnopolską Kartą Dużej Rodziny. Każdy członek rodziny wielodzietnej posiadający Kartę Dużej Rodziny może korzystać ze specjalnej oferty Partnerów Programu, których lista dostępna jest na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

W oparciu o zawarte z Partnerami Programu porozumienia, członkom rodzin wielodzietnych przysługują uprawnienia, m.in. w postaci tańszych biletów wstępu na wydarzenia kulturalne, zniżek na dodatkowe zajęcia edukacyjne oraz uprawnienia w zakresie oferty rekreacyjnej, turystycznej i innej. W przedsięwzięciu biorą udział instytucje i firmy otwarte na inicjatywy społeczne i przyjazne rodzinie.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. do programu „Warmia i Mazury dla Dużej Rodziny” przystąpiło 43 partnerów. Łączna liczba osób, które skorzystały z szeregu ulg/uprawnień w roku 2023 wyniosła 47 381.

C. Warmińsko-Mazurski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2023-2027

Uchwałą nr LI/773/23 z dnia 27 czerwca 2023 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął „Warmińsko-Mazurski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2023-2027”. Program realizowany jest we współpracy z lokalnymi samorządami, instytucjami i placówkami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które zajmują się sprawami rodziny. W ramach realizacji ww. programu podejmuje się szereg działań i inicjatyw mających na celu wzmocnienie rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie. Jednym ze sposobów realizacji założeń programu jest coroczna Warmińsko-Mazurska Konferencja z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, którą przygotowuje Samorząd Województwa. W 2023 r. konferencję zorganizowano po raz ósmy. Podobnie jak w latach poprzednich, była ona okazją do uhonorowania rodzin zastępczych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego statuetką okolicznościową „Diament Dobroci i Serca.”

Innym przykładem realizacji założeń programowych jest projekt strategiczny pn. „Wsparcie pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2023-2027”. Beneficjentami projektu są powiaty i miasta na prawach powiatu, natomiast jednostkami realizującymi PCPR-y oraz MOPS i CUS. Podstawę działań projektowych stanowi idea

deinstytucjonalizacji, która w przypadku pieczy zastępczej oznacza rozwijanie jej rodzinnych form. Istotą projektu jest objęcie wsparciem wszystkich podmiotów systemu pieczy zastępczej, czyli dzieci umieszczonych w pieczy (instytucjonalnej i rodzinnej), opiekunów i kandydatów na opiekunów oraz kadry jednostek organizacyjnych systemu pieczy zastępczej. Większość środków przeznaczonych na realizację projektu jest przeznaczona na zapewnienie uczestnikom projektu wsparcia specjalistycznego, m.in. diagnoz i konsultacji lekarskich, psychologicznych, a także terapii i treningów umiejętności społecznych, organizacji grup wsparcia, wyjazdów edukacyjnych i wypoczynkowych oraz szkoleń i doradztwa. Ważnym elementem projektu jest również wsparcie usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej oraz promocja rodzicielstwa zastępczego. Pozostała część środków, dostępnych w ramach projektu strategicznego, pozwoli na budowę, dostosowanie, modernizację oraz adaptację pomieszczeń na potrzeby mieszkań treningowych, rodzinnych domów dziecka oraz jednostek poradnictwa specjalistycznego.

WARMIŃSKO-MAZURSKI OŚRODEK ADOPCYJNY W OLSZTYNIE

Zadania Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego:

1. Przynależenie dzieci w 2023 roku

W 2023 roku Warmińsko-Mazurski Ośrodek Adopcyjny w Olsztynie kontynuował działania zmierzające do zabezpieczenia środowiska rodzinnego jak największej liczbie dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, które zostały zgłoszone do Ośrodka. Dla 64 dzieci pozyskano rodziny przysposabiające (przynależenie krajowe).

Tabela 12. Liczba przynależonych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przynależeniem.

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba dzieci			
		Olsztyn	Elk	Elbląg	Razem
1.	Dzieci przynależone, z tego w wieku:	24	17	23	64
1.1.	poniżej 1 roku	4	1	1	6
1.2.	od 1 roku do 4 lat	17	12	18	47
1.3.	od 5 do 9 lat	3	4	2	9
1.4.	10 i więcej lat	0	0	2	2
2.	Dzieci przynależone, z tego:	24	17	23	64
2.1.	dziewczęta	11	7	14	32
2.2.	chłopcy	13	10	9	32
3.	Dzieci przynależone z orzeczeniem o niepełnosprawności	2	2	0	4
4.	Dzieci według miejsca pobytu przed przynależeniem, w tym:	24	17	23	64
4.1.	w pieczy instytucjonalnej	4	0	0	4
4.2.	w rodzinnej pieczy zastępczej	20	17	23	60
4.3.	w rodzinie biologicznej	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS

W stosunku do roku 2022 liczba dzieci przysposobionych w województwie warmińsko-mazurskim zmalała o 25 dzieci (rok 2022 - 89 dzieci).

2. Działania merytoryczne

W 2023 roku do Ośrodka zgłosiło się 45 rodzin zainteresowanych przysposobieniem dziecka. Sporządzono 29 „Opinii psychologiczno - pedagogicznych dotyczących kandydatów na rodziców przysposabiających”. Ponadto pracownicy merytoryczni Ośrodka przeprowadzili 29 wywiadów adopcyjnych.

Tabela 13. Działania merytoryczne Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2023 roku.

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Olsztyn	Ełk	Elbląg	Razem
1.	Poradnictwo prowadzone przez ośrodek adopcyjny	137	98	92	327
2.	Szkolenia prowadzone przez ośrodek adopcyjny dla kandydatów na rodziny przysposabiające	34 osoby	0	8 osób	42 osoby
3.	Opinie kwalifikacyjne dla kandydatów do przysposobienia dziecka	19	1	6	26
4.	Dzieci zgłoszone do Ośrodka z uregulowaną sytuacją prawną	180	70	98	348
5.	Kwalifikacja dziecka do przysposobienia	52	20	30	102
6.	Dzieci przysposobione w przysposobieniu krajowym	24	17	23	64
7.	Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne w postępowaniu postadopcyjnym	46	20	38	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS

3. Pozostałe zadania:

W ramach promocji idei adopcji w 2023 roku Ośrodek podjął następujące działania:

- ✓ W styczniu 2023 r. w ramach realizacji „Warmińsko - Mazurskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 - 2026” zostały wyemitowane spoty profilaktyczne „Nie piję w ciąży” i „Rodzic = Naturalna Profilaktyka”, w których udział wzięło dwóch psychologów Ośrodka.
- ✓ 4 stycznia 2023 r. zostało zawarte porozumienie między Stowarzyszeniem Pomocy Dzieciom i Rodzinie „Arka” w Olsztynie a Warmińsko - Mazurskim Ośrodkiem Adopcyjnym w Olsztynie w sprawie realizacji interdyscyplinarnej pomocy dziecku - ofierze przemocy. Niniejsze porozumienie ma na celu współpracę w realizacji wspólnych działań mających na względzie dobro dzieci, prawa dziecka i ochronę przed tzw. wtórną wiktyimizacją oraz wzajemne wspieranie inicjatyw i działań

zmierzających do skutecznej pomocy dzieciom, które doświadczyły przemocy, wykorzystania seksualnego lub były świadkami poważnych przestępstw oraz innych zdarzeń traumatycznych.

- ✓ W lutym i grudniu 2023 r. Filia Ośrodka w Elblągu zorganizowała dzień otwarty dla osób zainteresowanych rodzicielstwem adopcyjnym.
- ✓ W marcu i grudniu 2023 r. w Elckiej Filii Ośrodka odbyły się świąteczne warsztaty artystyczne, w których udział wzięły rodziny adopcyjne wraz z dziećmi.
- ✓ W 2023 r. trzykrotnie w siedzibie Ośrodka w Olsztynie goszczono studentów kierunków pedagogicznych. Dyrektor Ośrodka zapoznała słuchaczy pedagogiki z socjoterapią, pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej oraz pedagogiki specjalnej z kompetencjami Ośrodka Adopcyjnego.
- ✓ W czerwcu 2023 r. pracownicy Filii Ośrodka w Elku przeprowadzili zajęcia edukacyjne dla przedszkolaków i uczniów szkoły podstawowej - dzieci dowiedziały się czym jest rodzicielstwo adopcyjne oraz wzięły udział w konkursie plastycznym „Rodzina z serca”. Z pracą Ośrodka zapoznano również młodzież z Zespołu Szkół nr 6 w Elku. Dodatkowo w Filii Ośrodka w Elku odbył się konkurs plastyczny „Rodzina z sercem” dla uczniów Zespołu Szkół Sportowych w Elku.
- ✓ W czerwcu 2023 r. W-MOA w Olsztynie zorganizował spotkanie rodzin adopcyjnych w plenerze. Rodzice wraz z dziećmi oraz kadrą Ośrodka miło spędzali czas na wspólnych zabawach integracyjnych. Pikniki dla rodzin adopcyjnych odbyły się również w Elku i Elblągu.
- ✓ W listopadzie 2023 r. w okazji „Światowego Dnia Adopcji” odbyły się spotkania z rodzinami adopcyjnymi w Olsztynie, Elku i Elblągu. W tym samym dniu w celu promocji rodzicielstwa adopcyjnego dyrektor i psycholog W-MOA w Olsztynie udzieliły wywiadu w Radio Olsztyn, natomiast kierownik i pedagog filii w Elku udzieliły wywiadu dla TVP3 oddz. Elk. Dodatkowo w grudniu 2023 r. przeprowadzono wywiad z dyrektorem W-MOA dla Polsat News, dotyczący procedury obowiązującej w przypadku dziecka pozostawionego w „oknie życia”.

D. Warmińsko-Mazurski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2026

Uchwałą Nr XLI/604/22 z dnia 30 sierpnia 2022 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął Warmińsko-Mazurski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2026.

W 2023 roku w ramach Programu zrealizowano m.in. niżej wymienione zadania:

1. Dofinansowano zadanie realizowane przez Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współzależnienia w Giżycku: Podnoszenie kwalifikacji pracowników leczenia odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim, w ramach którego przeszkolono 15 osób w szkoleniach indywidualnych oraz przeprowadzono superwizje programów terapeutycznych w 23 placówkach.

2. We współpracy z pracownią doradczo-badawczą EDBAD z Łodzi przeprowadzono wojewódzkie badanie pn. „Diagnoza stanu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży szkół podstawowych i średnich województwa warmińsko-mazurskiego“. Badanie umożliwiło ocenę stanu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, w tym m.in.: problemów uzależnień, przemocy, depresji, myśli i prób samobójczych, z uwzględnieniem przyczyn i ich częstotliwości, a także charakterystykę osób borykających się z danym problemem. Zidentyfikowano również obszary wymagające pracy z kadrami pedagogicznymi w zakresie występowania zaburzeń zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży oraz dokonano oceny lokalnego systemu wsparcia osób po próbie samobójczej.
3. We współpracy z Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom przeprowadzono szkolenie dla kadr pedagogicznych pn. „Dialog motywujący – skuteczne wsparcie w procesie wychowawczym”, którego celem było przygotowanie kadr pedagogicznych do realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień w środowiskach szkolnych. W szkoleniu udział wzięło 37 nauczycieli oraz pedagogów szkolnych z województwa warmińsko-mazurskiego.
4. Zorganizowano wojewódzką konferencję pn.: Rola samorządu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, w której udział wzięli głównie przedstawiciele samorządów lokalnych i współpracujących z nimi instytucji zajmujących się obszarem profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. W ramach konferencji wygłoszono wykłady obejmujące następujące tematy: społeczne konsekwencje spożywania napojów alkoholowych, zalecenia WHO w sprawie konsumpcji alkoholu, możliwości gmin w ograniczaniu dostępności alkoholu na przykładzie miasta Olsztyn, budowanie gminnego systemu profilaktyki na przykładzie miasta Iława. W konferencji udział wzięło 87 osób.
5. Zorganizowano wojewódzką konferencję pn.: „E-uzależnienia – wyzwania dla współczesnej rodziny”, kierowaną do przedstawicieli samorządów lokalnych, nauczycieli oraz pedagogów szkolnych, a także innych osób i instytucji współpracujących w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. Omówiono m.in. zagadnienia z zakresu: profilaktyki uzależnień, zdrowia psychicznego w świecie cyfrowym, e-uzależnień i wrażliwości środowiskowej. W konferencji udział wzięły 142 osoby.
6. Zorganizowano szkolenie dla nauczycieli oraz pedagogów szkolnych z województwa warmińsko-mazurskiego pn. „Prewencja zachowań suicydalnych dzieci i młodzieży”. W szkoleniu uczestniczyło 80 osób.
7. We współpracy z Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom zorganizowano naradę szkoleniową pełnomocników/koordynatorów gminnych ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień. W naradzie wzięło udział 53 przedstawicieli gmin województwa warmińsko-mazurskiego.
8. Zorganizowano szkolenie dla pracowników Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z zakresu profilaktyki uzależnień. W szkoleniu udział wzięło 67 pracowników ROPS.

9. Zorganizowano spotkanie pracowników Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z przedstawicielem Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie - Kierownikiem Oddziału Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej. Spotkanie miało na celu uzupełnienie wiedzy na temat nowych narkotyków oraz przekazanie praktycznych wskazówek dotyczących zagrożeń stwarzanych przez te substancje. W spotkaniu uczestniczyło 80 pracowników ROPS.
10. Zorganizowano szkolenie skierowane do sędziów rodzinnych i kuratorów sądowych pn. „Sytuacja dziecka przebywającego w pieczy zastępczej oraz dotkniętego FASD”. Ważnym elementem szkolenia były warsztaty oparte na studium przypadku dzieci przebywających w pieczy zastępczej, podczas których uczestnicy identyfikowali style przywiązania i doświadczenia traumatyczne w życiorysach dzieci. W spotkaniu szkoleniowym udział wzięło 50 uczestników z województwa warmińsko-warmińskiego.
11. W porozumieniu z Krajowym Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom zorganizowano szkolenie dla przedstawicieli Państwowej Inspekcji Sanitarno-Epidemiologicznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Szkolenie miało na celu omówienie problemów wynikających z używania przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych oraz możliwości przeciwdziałania zachowaniom ryzykownym. W szkoleniu udział wzięło 80 pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.
12. Przekazano 339 720 zł Wojewódzkiemu Zespołowi Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie na doposażenie oraz modernizację.
13. Przekazano 98 326,80 zł Szpitalowi Psychiatrycznemu Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie na doposażenie oraz modernizację WOTUW w Giżycku.
14. Przekazano 148 627 zł Ośrodkowi Rehabilitacji Uzależnionych DOREN im. Berty Trusiewicz w Różewcu na remont dachu budynku terapii oraz remont pomieszczenia w budynku gospodarczym, w którym powstanie siłownia dla pacjentów Ośrodka.

Przekazano 50 000 zł Fundacji FAMA na wyposażenie utworzonego przez Jednostkę Centrum Integracji Społecznej FAMA w Szczytnie, w celu podniesienia jakości usług świadczonych przez Centrum na rzecz beneficjentów.

E. Warmińsko-Mazurski Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2026

W 2023 roku zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz określone w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej realizowane były w ramach Warmińsko-Mazurskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2026.

W ramach Programu w 2023 r. zrealizowano następujące zadania:

1. Zorganizowano szkolenie dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych pn. Etapy pracy z osobami doświadczającymi przemocy domowej i stosującymi przemoc domową. Łącznie przeszkolono 120 osób – członków zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
2. Przeprowadzono Akcję Otwarte Drzwi, w ramach której w dzień wolny od pracy, tj. w sobotę 9 grudnia 2023 r., placówki oraz instytucje niosące pomoc osobom doświadczającym przemocy domowej były otwarte i służyły pomocą oraz informacją wszystkim zainteresowanym, którzy ze względu na codzienne obowiązki w dni powszednie nie mogli skorzystać z pomocy. W inicjatywę włączyło się 97 instytucji (83 instytucje w 2022 r.). Tego typu działania wzmacniają w środowiskach lokalnych przekonanie, że są miejsca, w których zawsze otrzymają pomoc.
3. Zorganizowano szkolenie dotyczące zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (aktualnie przemocy domowej), w którym udział wzięli przedstawiciele różnych instytucji pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. W ramach szkolenia zaprezentowano aspekty prawne w świetle wprowadzonych nowelizacji oraz istotne elementy wpływające na zmiany w funkcjonowaniu zespołów interdyscyplinarnych. W szkoleniu udział wzięło 130 osób.
4. Zorganizowano konferencję (w ramach wojewódzkich obchodów kampanii Biała wstążka poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet) mającą na celu upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy domowej. W trakcie konferencji wręczono wyróżnienia Kawaler Białej Wstążki, mężczyznom, którzy zasłużyli się w pomocy kobietom doświadczającym przemocy. W 2023 r. przyznano trzy takie wyróżnienia.

F. Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2026

Uchwałą Nr 16/163/21/VI z dnia 30 marca 2021 roku Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwalił „Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2026”.

W 2023 roku w ramach wyżej wymienionego programu zrealizowano następujące działania:

1. Dofinansowano ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, roboty budowlane dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych w łącznej kwocie 1 401 160,00 zł, niżej wymienionym podmiotom:
 - Powiatowi Ostródzkiemu na „Rozbudowę bazy rehabilitacyjnej Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Szymanowie”, w wysokości 802 700,00 zł;

- Gminie Kisielice na „Budowę sali sportowej dla osób niepełnosprawnych w tym dzieci i młodzieży do rehabilitacji i rekreacji przy Szkole Podstawowej w Łęgowie gmina Kisielice wraz z adaptacją istniejących pomieszczeń na cele socjalne”, w wysokości 507 300,00 zł;
 - Domowi Pomocy Społecznej w Giżycku na „Wymianę dźwigu osobowego dla osób niepełnosprawnych w Domu Pomocy Społecznej w Giżycku”, w wysokości 91 160,00 zł,
2. Dofinansowano koszty tworzenia Powiatowego Zakładu Aktywności Zawodowej w Kętrzynie na kwotę 2 387 491,47 zł oraz koszty działania wszystkich 10 zakładów aktywności zawodowej funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (ZAZ w Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim, Olsztynie, Biskupcu, Ostródzie, Bartoszycach, Piszcu, Nidzicy i Kętrzynie) na kwotę 12 053 389,00 zł.
- Na dofinansowanie (łącznie 14 440 880,47 zł) złożyły się środki PFRON będące w dyspozycji Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w wysokości 13 857 742,47 zł oraz środki budżetu Samorządu w wysokości 583 138,00 zł. Na koniec 2023 r. Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ) zatrudniały 476 osób, w tym 343 osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz 133 osoby personelu.

G. Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2027”

W marcu 2021 r. na mocy Uchwały Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjęto do wdrażania program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2027”.

W ramach realizacji programu w 2023 r.:

1. Funkcjonowała Społeczna Rada Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego II kadencji. Powołanie Rady jest wynikiem wieloletniej partnerskiej, systemowej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa z Olsztyna, a także z wieloma innymi organizacjami, samorządami i instytucjami. Rada jest ciałem o charakterze inicjatywnym, doradczym i konsultacyjnym. Główny cel jej działania to tworzenie warunków do wykorzystania potencjału środowisk senioralnych poprzez ich reprezentowanie, wzmacnianie i integrowanie. Po nowelizacji ustawy o samorządzie województwa w 2023 r., Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął statut Rady.
W 2023 r. odbyły się cztery posiedzenia Rady, w tym jedno posiedzenie wyjazdowe w Nidzicy. Wówczas członkowie Rady Seniorów odwiedzili pierwszy w naszym regionie Oddział Geriatryczny w Szpitalu Powiatowym w Nidzicy.
2. W kwietniu 2023 r. odbyło się w Olsztynie seminarium dotyczące zjawiska samobójstw w środowisku osób starszych. W wydarzeniu udział wzięło około 70 osób, w tym: przedstawiciele władz samorządowych i gminnych, kierownictwo ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznej oraz przedstawiciele środowisk

seniorskich. Na seminarium przedstawiono statystyki policyjne w ww. zakresie oraz przybliżono zachowania samobójcze wśród osób starszych. Ponadto zaprezentowano film pt. „W tym wieku można być szczęśliwym”, po którym odbyła się dyskusja z bohaterkami filmu.

3. W czerwcu 2023 r. w sali sesyjnej Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego odbyło się spotkanie z cyklu *Emeryci mundurowi – emerytom cywilnym* pn. „Świadomy senior – bezpieczny senior”, zorganizowane we współpracy z samorządem województwa oraz Społeczną Radą Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Spotkanie dotyczyło bezpieczeństwa Seniorów i było dedykowane mieszkańcom regionu, w szczególności osobom starszym. Gościliśmy przedstawicieli Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA oraz emerytowanych funkcjonariuszy służb mundurowych z Warszawy, którzy przybliżyli zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa Seniorów.
4. W październiku 2023 r. zorganizowano konferencję z okazji obchodów Międzynarodowego Dnia Osób Starszych. Tematem przewodnim konferencji były działania międzypokoleniowe. Gośćmi konferencji byli przedstawiciele Młodzieżowego Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, którzy opowiedzieli o sobie oraz o swoich działaniach międzypokoleniowych podejmowanych wspólnie z seniorami z regionu. W drugiej części konferencji rozstrzygnięto konkurs na „Aktywnego Seniora/Seniorkę oraz Najlepszą Inicjatywę Seniorską Warmii i Mazur”. Uczestnikami konferencji byli przedstawiciele władz lokalnych, ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych, organizacji pozarządowych oraz środowiska senioralnego. Łącznie w konferencji uczestniczyło ok. 150 osób.

H. Realizacja Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025/ Warmińsko-Mazurskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023 – 2030

W dniu 30 marca 2021 roku Uchwałą Nr 16/168/21/VI Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025. Dokument ten w sposób kompleksowy określał i rekomendował działania, służące dalszemu rozwojowi ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim.

5 grudnia 2023 r. Uchwałą Nr 54/818/23/VI Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął nowy zaktualizowany „Warmińsko-Mazurski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023 – 2030”. Warmińsko-Mazurski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2023-2030 wyznacza główne cele, priorytety i kierunki kompleksowych działań w obszarze ekonomii społecznej, które przede wszystkim skupiają się na wsparciu przedsiębiorczości społecznej, sprzyjają zatrudnieniu i integracji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz służą zwiększeniu popytu i podaży usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej w środowisku lokalnym, a także upowszechnianiu ekonomii społecznej. Struktura regionalnych działań w obszarze ekonomii społecznej będzie wdrażana przy zastosowaniu środków

finansowych pochodzących zarówno z funduszy europejskich, środków budżetu państwa, ale także środków pochodzących z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Jednym z ważniejszych elementów wdrażania ww. Programów była realizacja projektu pozakonkursowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pt. „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach” w ramach Poddziałania 11.3.2 Koordynacja ekonomii społecznej w regionie RPO WiM 2014-2020. Projekt realizowany był od 1 kwietnia 2021 r. do 30 września 2023 r. w ramach Poddziałania 11.3.2 Koordynacja ekonomii społecznej w regionie RPO WiM 2014-2020. Wartość projektu na lata 2021-2023 wynosiła ok. 2 mln zł, a jego celem głównym był rozwój ekonomii społecznej na Warmii i Mazurach poprzez koordynację działań inicjujących i rozwijających współpracę podmiotów i instytucji regionalnych i lokalnych.

Grupę docelową w projekcie stanowili pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. W 2023 r. 261 uczestników rozpoczęło udział w projekcie. Ogółem w latach 2021-2023 wsparciem objęto 526 osób.

Najważniejsze wydarzenia w ramach projektu w roku 2023 r.:

1. Posiedzenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, w tym jedno wyjazdowe.
2. Seminarium dla przedstawicieli powiatowych/ miejskich zespołów ds. ekonomii społecznej na poziomie regionalnym pn. „Usługi społeczne – jak zaplanować ich rozwój w jst”.
3. Monitoring z wdrażania w 2022 roku działań Wojewódzkiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej Warmia i Mazury 2021-2025. Opracowano również Raport dotyczący działalności Centrów Integracji Społecznej i Klubów Integracji Społecznej oraz przeprowadzono monitoring spółdzielni socjalnych. Wyniki monitoringów w postaci raportów za 2022 r. umieszczone są na stronie internetowej es.warmia.mazury.pl.
4. Spotkanie monitoringowe Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w Dobrym Mieście, dwudniowe spotkanie sieciujące OWES w Olsztynie, a także spotkanie OWES i LGD z regionu w Garncarskiej Wiosce.
5. Spotkania Regionalnej Platformy Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej.
6. Współpraca na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w środowisku szkolnym i akademickim poprzez dystrybucję edukacyjnej gry planszowej „Ekonomia społeczna” oraz zajęcia edukacyjne w szkołach i na uczelniach
7. W czerwcu 2023 r. ROPS zorganizował w Ełku terenową grę miejską z zakresu ekonomii społecznej dla uczniów jednej z ełckiej szkoły.
8. W czerwcu i we wrześniu 2023 roku zorganizowano trzy jednodniowe wizyty studyjne do podmiotów ekonomii społecznej dla laureatów konkursu Ambasador Ekonomii Społecznej z 2022 r. w kategorii „Szkoła Przyjazna Ekonomii Społecznej” (tj. uczniów i nauczycieli z wyróżnionych szkół).

9. We wrześniu 2023 r. zorganizowano dwudniowe spotkanie w Olsztynie dla przedstawicieli JST z ekspertem z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.
10. Badanie pt. „Potencjał warmińsko-mazurskich podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w latach 2023-2030”.
11. Wspierano podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne w postaci sfinansowania stoisk sprzedażowych i wystawienniczych: podczas Jarmarku Jakubowego w Olsztynie oraz Elbląskiego Święta Chleba.
12. Emisja w olsztyńskiej telewizji spotu filmowego wykonanego przez podmiot ekonomii społecznej, który promuje przedsiębiorczość społeczną w regionie.
13. Administrowano stronę internetową es.warmia.mazury.pl, na której znajdują się aktualne informacje, bazy, badania itp. dotyczące wydarzeń i działań w zakresie przedsiębiorczości społecznej.
14. Newsletter z informacją na temat bieżących i najbliższych wydarzeń związanych z działaniami z zakresu ekonomii społecznej.

Od 1 października 2023 roku koordynacja ekonomii społecznej odbywała się w ramach nowego projektu niekonkurencyjnego pn. „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur” w ramach działania 04.13. Wysokiej jakości system włączenia społecznego współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

2.2. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne

Oś priorytetowa 11 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 ukierunkowana jest na aktywizację społeczną oraz zawodową osób doświadczających ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego z różnych przyczyn m.in. bezrobocia, niepełnosprawności, a także braku dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

Celami szczegółowymi Osi priorytetowej 11 są:

- aktywne włączenie osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich sytuacji społeczno-zawodowej;
- zwiększenie dostępności usług zdrowotnych;
- zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- wzrost zatrudnienia poprzez rozwój ekonomii społecznej.

W ramach Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne w 2023 roku nie ogłoszono żadnego konkursu.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej odpowiedzialny jest również za wdrażanie Działania 10.7 Aktywne i zdrowe starzenie się, jednak w 2023 r. nie został ogłoszony żaden konkurs w tym obszarze.

W 2023 roku zawarto 13 umów o dofinansowanie projektów z Działania 11.2 o łącznej wartości 4 619 077,60 PLN.

2.3. Realizacja Programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 w zakresie Priorytetu 9 Włączenie i Integracja EFS+

Priorytet 9 Włączenie i Integracja EFS+ Programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 ukierunkowany jest na aktywizację społeczną oraz zawodową osób doświadczających ubóstwa i/lub wykluczenia społecznego, integrację i zwiększenie dostępności oraz jakości usług społecznych kierowanych w szczególności do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz rodzin najbardziej potrzebujących pomocy, integrację społeczną obywateli państw trzecich.

Celami szczegółowymi Priorytetu 9 są:

- aktywne włączenie osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich sytuacji społeczno-zawodowej oraz wzrost zatrudnienia poprzez rozwój ekonomii społecznej;
- integracja społeczno-gospodarcza obywateli państw trzecich, w tym migrantów;
- zwiększenie dostępności usług zdrowotnych;
- zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych;
- wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

W ramach Priorytetu 9 Włączenie i Integracja EFS+ w 2023 roku ogłoszono 4 nabory w ramach Działania:

- 9.1 Aktywna integracja – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs –80 mln zł.
- 9.2 Ekonomia społeczna – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – 100 mln zł.
- 9.3 Integracja obywateli państw trzecich w środowisku lokalnym – 1 konkurs - alokacja przeznaczona na konkurs 37 mln zł.
- 9.9 System pieczy zastępczej – 1 konkurs – alokacja przeznaczona na konkurs – 50 mln zł.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej odpowiedzialny jest również za wdrażanie Działania 7.4 Zdrowie w miejscu pracy, jednak w 2023 r. nie został ogłoszony żaden konkurs w ramach ww. Działania.

W zakresie konkursów ogłoszonych w 2023 roku złożono ogółem 592 wnioski o dofinansowanie.

W 2023 roku nie zawarto żadnych umów o dofinansowanie projektów.

2.4. Organizowanie kształcenia kadr pomocy społecznej

W 2023 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował, ze środków budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, dwa dwudniowe szkolenia dla kadry kierowniczej jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej oraz centrów usług społecznych. Tematem szkoleń był dialog motywujący. Łącznie przeszkolono 122 osoby.

Ponadto w ramach projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna”, dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna POWER 2014-2020 w 2023 roku zrealizowano szkolenia wynikające z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2020 r. w sprawie szkoleń dla pracowników centrum usług społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 664). Szkolenia były prowadzone on-line w ramach trzech modułów:

- Moduł I: Zarządzanie i organizacja usług społecznych,
- Moduł II: Opracowanie i realizacja indywidualnych planów usług społecznych,
- Moduł III: Organizacja społeczności lokalnej.

Łącznie przeszkolono 210 osób.

2.5. Realizacja projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna”

Od 2018 r. Samorząd Województwa realizował partnerski projekt „Kooperacja – efektywna i skuteczna”, dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 2.5 *Skuteczna pomoc społeczna* POWER 2014-2020. Projekt realizowany był przez 6 województw do końca listopada 2023 r. Łączna wartość projektu wyniosła ponad 35 mln zł, z czego dofinansowanie dla województwa warmińsko-mazurskiego to blisko 4,5 mln zł.

Celem projektu było wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej, a podmiotami innych polityk sektorowych na rzecz wsparcia osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, popularyzacja deinstytucjonalizacji oraz centrów usług społecznych.

W ramach projektu w 2023 roku podjęto następujące działania:

- superwizja grupowa dla pracowników OPS i CUS, które były przeprowadzone dla 19 jednostek w łącznej liczbie 150 godzin;
- doradztwo specjalistyczne z różnych zakresów: doradztwo motywacyjne, wspierające i wzmacniające w zakresie gotowości do tworzenia i funkcjonowania CUS, dotyczące opracowania diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych oraz doradztwo specjalistyczne w zakresie tworzenia i funkcjonowania CUS dla OUS, OSL i KIPUS. Z doradztwa skorzystało łącznie 27 jednostek;
- warsztaty współpracy lokalnej w obszarze usług społecznych dla CUS i OPS z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Celem warsztatów było budowanie

sieci współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, niezbędnej w procesie realizacji usług społecznych w środowiskach lokalnych i ich deinstytucjonalizacji. Warsztaty przeprowadzone były dla 15 OPS/CUS w łącznej liczbie 60 godzin;

- doradztwo specjalistyczne dla domów pomocy społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego. Doradztwo dotyczyło m.in. roli DPS w procesie deinstytucjonalizacji, opieki długoterminowej czy budowania systemu profesjonalnych środowiskowych i domowych usług społecznych – wsparciem objęto 15 jednostek i 168 pracowników.

Od początku realizacji projektu do listopada 2023 r. poniesiono koszty ogółem w wysokości ponad 4 mln zł, z czego w samym 2023 r. ponad 595 tys. zł. Realizację projektu zakończono 30 listopada 2023 r.

2.6. Realizacja projektu niekonkurencyjnego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pt. „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur”

W grudniu 2023 r. została podpisana umowa o dofinansowanie realizacji projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pt. „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur” w ramach Działania 04.13. Wysokiej jakości system włączenia społecznego, Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Plus i budżetu państwa. Wartość projektu: 18 287 936,90 zł, a jego okres realizacji: 1.10.2023-31.12.2028 r.

Celem projektu jest uspojnienie polityki włączenia społecznego realizowanej w regionie Warmii i Mazur, jak również wypracowanie mechanizmu jej sprawniejszej koordynacji i lepszego przepływu informacji pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym oraz różnymi podmiotami wewnątrz województwa.

Projekt zakłada działania w zakresie usług społecznych, pomocy społecznej, ekonomii społecznej i aktywnej integracji, służące poprawie efektywności i koordynacji działań w zakresie włączenia społecznego, realizowane na poziomie województwa warmińsko-mazurskiego. Powyższe działania zostały podzielone na 4 główne zadania:

- Zad. 1 . Badania, analizy i programowanie polityki społecznej w regionie
- Zad. 2. Wsparcie doradcze w planowaniu i wdrażaniu usług społecznych.
- Zad. 3. Szkolenia
- Zad. 4. Koordynacja ekonomii społecznej w regionie.

Efektom Projektu będzie objęcie wsparciem 914 pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego, z czego 869 podniesie swoje kwalifikacje.

2.7. Inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego corocznie, począwszy od 2001 roku, przyznaje nagrody oraz wyróżnienia pracownikom pomocy i integracji społecznej, a także aktywnym liderom organizacji pozarządowych województwa warmińsko-mazurskiego. Nagrody i wyróżnienia mogą być przyznane w dwóch kategoriach:

1) Indywidualnej dla:

- a) kadry zarządzającej, tj. dyrektora/kierownika jednostki organizacyjnej pomocy i integracji społecznej oraz przewodniczącego/prezesa/lidera organizacji pozarządowej działającej w obszarze pomocy i integracji społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego;
- b) kadry merytorycznej, tj. pracownika jednostki organizacyjnej pomocy i integracji społecznej oraz członka/pracownika organizacji pozarządowej działającej w obszarze pomocy i integracji społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego;
- c) pracownika socjalnego pracującego w środowisku lokalnym.

2) Zespołowej dla:

- a) jednostki organizacyjnej pomocy i integracji społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego;
- b) organizacji pozarządowej działającej w obszarze pomocy i integracji społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem przyznania nagród i wyróżnień jest promocja nowoczesnych oraz twórczych rozwiązań w dziedzinie pomocy i integracji społecznej.

W 2023 roku nagrodę otrzymało 6 osób, 2 osobom przyznano wyróżnienia, a także przyznano 5 nagród zespołowych.

2.8. Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z obszaru polityki społecznej

W ramach realizacji Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023 ogłoszone zostały łącznie trzy otwarte konkursy ofert na wykonanie zadań Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego: z zakresu pomocy społecznej, z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz konkurs ofert z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Drugi z konkursów był dofinansowany ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, będących w dyspozycji Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

W wyniku rozstrzygnięcia ww. konkursów:

- z zakresu pomocy społecznej dofinansowanych zostało 16 zadań publicznych na łączną kwotę 163 000,00 zł;
- z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami wybrano do realizacji 13 zadań o zasięgu regionalnym o łącznej wartości przekazanej dotacji 500 000,00 zł;
- z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień dofinansowano 7 zadań na kwotę 131 620,00 zł, określonych w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021-2025, natomiast w ramach ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przekazano 3 dotacje w wysokości 29 500,00 zł na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

W ramach powyższych dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym i innym uprawnionym podmiotom dofinansowano m.in.:

- 1) wspieranie działań w zakresie integracji międzypokoleniowej, aktywności społecznej, w tym wolontariatu osób starszych i promowania pozytywnego wizerunku osób starszych,
- 2) rzecznictwo środowisk seniorskich, w tym rozwój Społecznej Rady Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- 3) wsparcie tworzenia i rozwoju potencjału gminnych rad seniorów,
- 4) wspieranie działań ukierunkowanych na integrację i aktywizację społeczną obywateli Ukrainy przebywających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w związku z przedłużającym się konfliktem zbrojnym na terenie Ukrainy,
- 5) wspieranie działań ukierunkowanych na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży (m.in. poprzez rozwój edukacji, organizację zajęć dodatkowych, kół zainteresowań itp.),
- 6) podejmowanie działań na rzecz zmniejszenia wykluczenia cyfrowego osób i rodzin
- 7) wspieranie działań na rzecz osób bezdomnych,
- 8) zajęcia terapeutyczne (integracji sensorycznej, sensoplastyki, terapii behawioralnej),
- 9) zajęcia z logopedą, psychologiem, rozwijające umiejętności komunikacyjne i emocjonalne,
- 10) treningi umiejętności społecznych, samodzielności oraz poradnictwo zawodowe,
- 11) pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych (w tym mediacje lub poradnictwo rodzinne),
- 12) zajęcia sportowo-ruchowe: zajęcia z tenisa stołowego, taneczne z elementami HIP-HOP, piłki nożnej, na basenie, ogólnorozwojowe,
- 13) poradnictwo w zakresie AAC (zajęcia indywidualne, instruktaż, szkolenie) dla rodziców, opiekunów i partnerów komunikacyjnych osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się wymagających alternatywnych metod komunikacji;

- 14) kampanie informacyjne i edukacyjne na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji,
- 15) wspieranie realizacji programów profilaktycznych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej oraz wskazującej, w tym programów zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego,
- 16) wspieranie systemu pomocy dla osób w różnym wieku, będących w kryzysie psychicznym spowodowanym uzależnieniem, w tym dostępu do konsultacji za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych, telefony wsparcia i zaufania,
- 17) wspieranie programów profilaktycznych związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
- 18) wspieranie kampanii oraz działań naprawczych skierowanych do osób prowadzących pojazdy pod wpływem alkoholu,
- 19) dofinansowanie programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży realizowanych w szkołach oraz lokalnie, obejmujących tematykę przemocy rówieśniczej w szkołach i środowiskach lokalnych.

W 2023 roku Zarząd Województwa przekazał dotację w wysokości 50 000,00 zł Fundacji FAMA ze Szczytna wyposażenie Centrum Integracji Społecznej FAMA w Szczytnie.

Ponadto w 2023 roku wpłynęły cztery oferty zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na łączną kwotę 37 000,00 zł, które zostały w pełni zrealizowane. W ramach tych zadań udzielono wsparcia w postaci m. in. pomocy żywnościowej dla osób będących w kryzysie bezdomności oraz zrealizowano serię letnich zajęć dla dzieci z Ukrainy przebywających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Liczba mieszkańców województwa – uczestników ww. dofinansowanych projektów z zakresu polityki społecznej wyniosła łącznie ok. 193 583 osób.

3. WNIOSKI I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE REALIZACJI POLITYKI SPOŁECZNEJ NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

Ocena zasobów pomocy społecznej została sporządzona m.in. w oparciu o dane z poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego oraz informacje dotyczące realizacji polityki społecznej na szczeblu wojewódzkim.

Diagnoza głównych problemów społecznych w województwie warmińsko-mazurskim oraz odpowiedź na potrzeby kadrowo-infrastrukturalne zawarte w Ocenie znajdują odzwierciedlenie w działaniach realizowanych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Należy podkreślić, że źródłem finansowania realizacji wielu ze sformułowanych poniżej rekomendacji może być m.in. Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027.

1. WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA

Wnioski:

- Zmniejsza się liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, na co wpływ ma przede wszystkim malejąca liczba urodzeń, wzrost liczby zgonów oraz ujemne saldo migracji.
- Pomimo rozwoju form opieki nad dziećmi do 3 r.ż. (żłobki, kluby dziecięce), głównie w dużych miastach, dostęp do nich jest nierówny. Zdecydowanie niewystarczająco jest ich na terenach wiejskich.
- Natężenie problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach wzrasta, co powoduje rosnące zapotrzebowanie na pomoc specjalistyczną. Dostępność do poradnictwa specjalistycznego, w tym: rodzinnego, psychologicznego, psychoterapeutycznego, a także małżeńskiego jest w dalszym ciągu niewystarczająca.
- W województwie brakuje miejsc koordynacji usług społecznych, np. centra usług społecznych.
- Rodzicielstwo zastępcze jest w kryzysie (starzenie się rodzin, wypalenie zawodowe); koniecznym staje się prowadzenie kompleksowych działań wspierających rodziny zastępcze, a także pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych zawodowych, w tym specjalistycznych oraz tworzenie rodzinnych domów dziecka.
- Konieczne jest zapewnienie opiekunom zastępczym, a także kandydatom na rodziców zastępczych oraz pracownikom jednostek organizacyjnych systemu pieczy zastępczej dostępu do doradztwa, warsztatów i szkoleń, w szczególności superwizji.
- W województwie jest niewystarczająca liczba mieszkań treningowych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, które umożliwiłyby im lepsze przygotowanie do usamodzielnienia.
- Niewystarczająca liczba lokali na potrzeby tworzenia zawodowych rodzin zastępczych czy rodzinnych domów dziecka jest jednym z głównych czynników utrudniających rozwój pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim.

Rekomendacje:

- Rozwój form opieki nad dziećmi, poprzedzających rozpoczęcie edukacji szkolnej, głównie w mniejszych miejscowościach regionu, dedykowanych również dzieciom ze szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami (z wykorzystaniem rządowego programu „Maluch+”).
- Rozwój i szeroka promocja instytucji dziennego opiekuna (również w kontekście tworzenia nowych miejsc pracy).
- Realizowanie działań z zakresu polityki prorodzinnej, zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym oraz ogólnokrajowym np.:
 - karta dużej rodziny,
 - angażowanie pracodawców w działania prorodzinne,
 - korzystne regulacje prawne dla zakładających rodziny,
 - rozwój form samopomocy rodzicielskiej i międzypokoleniowej, jak warsztaty samokształceniowe dla rodziców.
- W ramach kompleksowego wsparcia rodzin wieloproblemowych, proponuje się podejmowanie następujących działań:
 - tworzenie i rozwijanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci, w tym świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży, jak również pracy podwórkowej,
 - zwiększanie dostępności i jakości poradnictwa specjalistycznego dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i/lub zagrożonych niepełnosprawnością,
 - realizację programów i projektów integrujących rodziny oraz wzmacniających więzi między poszczególnymi jej członkami,
 - wzmocnienie współpracy podmiotów działających na rzecz rodziny oraz tworzenie interdyscyplinarnych zespołów mających na celu kompleksowe podejście do wspierania i rozwiązywania problemów w rodzinach dysfunkcyjnych,
 - realizacja programów profilaktycznych i działań edukacyjnych podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców i opiekunów, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne dzieci i młodzieży, a także z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom, programy z obszaru czy profilaktyki zdrowotnej,
 - rozwijanie i wzmacnianie roli asystentów rodziny i rodzin wspierających, jako efektywnej formy pracy z rodzinami znajdującymi się w kryzysie.
- Tworzenie centrów wspierania rodzin i ośrodków interwencji kryzysowej z szeroką ofertą usług wysokiej jakości.
- Tworzenie centrów usług społecznych, których celem będzie świadczenie usług dostosowanych do potrzeb lokalnych społeczności.
- Opracowanie programów tanich mieszkań dla młodych rodzin, mieszkań spółdzielczych oraz tanich mieszkań komunalnych budowanych na wynajem.
- Tworzenie świetlic wiejskich/środowiskowych z bogatą i z wysokiej jakości ofertą programową.
- Realizowanie działań z zakresu rozwoju i wspierania pieczy zastępczej:
 - rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą,
 - objęcie kompleksowym i wysokiej jakości poradnictwem specjalistycznym dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
 - organizacja wsparcia edukacyjnego dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej, w tym m.in. organizacja wypoczynku dla dzieci i młodzieży z pieczy zastępczej połączonej z edukacją,

- wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia,
- upowszechnianie w systemie pieczy zastępczej rodzin pomocowych,
- rozwijanie współpracy instytucjonalnej w obszarze pieczy zastępczej,
- budowa/zakup/dostosowanie/modernizacja/adaptacja mieszkań/ pomieszczeń na potrzeby pieczy zastępczej oraz inne inwestycje w infrastrukturę służącą pieczy zastępczej – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji,
- doskonalenie zawodowe kadr jednostek pomocowych/kandydatów i opiekunów zastępczych oraz pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji.

2. WSPIERANIE OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Wnioski:

- Systematycznie maleje liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, niemniej jednak 52% spośród nich to osoby korzystające długotrwale.
- W województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, dominującymi powodami przyznania pomocy były: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba.
- Odsetek osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w strukturze bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim jest dwukrotnie wyższy niż w strukturze bezrobotnych w Polsce.
- Nowoczesne formy pracy z osobami wykluczonymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym typu streetworking są bardzo słabo rozpowszechnione w województwie.
- Brakuje systemu wsparcia specjalistycznego dla osób znajdujących się z kryzysie bezdomności, w tym w zakresie poradnictwa terapeutycznego, prawnego, psychologicznego.

Rekomendacje:

- Umacnianie i zwiększanie efektywności działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej np. poprzez standaryzację usług, wzmacnianie i profesjonalizację kadry, stosowanie innowacyjnych rozwiązań i narzędzi wspierających podopiecznych pomocy społecznej.
- Prowadzenie aktywnej integracji adresowanej do klientów pomocy społecznej z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej.
- Rozwój usług adekwatnych do potrzeb osób długotrwale bezrobotnych, w szczególności: świadczonych w klubach integracji społecznej, centrach integracji społecznej oraz w spółdzielniach socjalnych.
- Wymiana informacji i doświadczeń pomiędzy instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy społecznej i aktywnej integracji w regionie.
- Wdrażanie w jednostkach pomocy i integracji społecznej oraz innych instytucjach, placówkach i organizacjach Modelu Kooperacji, czyli współpracy międzyinstytucjonalnej podmiotów z różnych sektorów polityki społecznej na rzecz wsparcia jednostki i rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej.

- Upowszechnienie nowych form pracy z osobami wykluczonymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym typu streetworking.
- Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług profilaktycznych i interwencyjnych dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.

3. WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ORAZ OSÓB W KRYZYSIE PSYCHICZNYM

Wnioski:

- W województwie w dalszym ciągu system wsparcia osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania nie jest rozwinięty i skoordynowany w wystarczającym stopniu, w szczególności ograniczony jest dostęp do usług rehabilitacyjnych. Brakuje wysokiej jakości usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystentów osób z niepełnosprawnościami, usług sąsiedzkich.
- Województwo charakteryzuje problem ograniczonej dostępności do usług z powodu barier transportowych, dotyczących w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich oraz północnych i wschodnich obszarów województwa.
- Niewystarczająco rozwinięty system wsparcia dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnością, w szczególności miejsc opieki wytchnieniowej, szkoleń, wsparcia informacyjnego i psychologicznego.
- Liczba podmiotów funkcjonujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie i zakres świadczonych przez nie usług, w dalszym ciągu są niewystarczające. Brakuje ośrodków/punktów opieki środowiskowej.
- Niedostatecznie rozwinięty jest system mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym.
- Zbyt mała jest liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi na rzecz osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej, w tym psychoterapeutów, fizjoterapeutów, lekarzy, rehabilitantów.
- Ambulatoryjna opieka psychiatryczna jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb oraz jest rozmieszczona nierównomiernie terytorialnie utrudniając równy dostęp.
- Na terenie większości powiatów województwa warmińsko-mazurskiego nie ma dziennych oddziałów opieki psychiatrycznej.
- Brakuje wyższej i średniej kadry medycznej świadczącej usługi w zakresie opieki psychiatrycznej.
- Niewielka liczba placówek oraz zbyt mała liczba psychiatrów zajmujących się leczeniem psychiatrycznym dzieci i młodzieży.
- Niewystarczające wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży w szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Rekomendacje:

- Rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego z szerokim pakietem wsparcia specjalistycznego, sieci centrów opiekuńczo-mieszkalnych oraz innych form grupowego mieszkalnictwa osób z niepełnosprawnością (np. wspomaganych społeczności mieszkaniowych).
- Rozwój opieki wytchnieniowej w formie dziennej i całodobowej wspierającej członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami,

szczególnie dla osób ze sprzężoną niepełnosprawnością, w tym mieszkalnictwa o charakterze wytchnieniowym.

- Rozwój usług społecznych na rzecz rodzin w trudnej sytuacji życiowej z powodu niepełnosprawności ich członków, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie poradnictwa specjalistycznego.
- Rozwój i koordynacja usług aktywizujących społecznie i zawodowo osoby z niepełnosprawnościami (dostęp do szkoleń, staży, pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego, wsparcia psychologicznego), w tym integracja ze środowiskiem lokalnym oraz wsparcie tworzenia nowych podmiotów lub inwestowanie w funkcjonujące podmioty reintegracyjne (WTZ i ZAZ pod warunkiem powiązania z procesem deinstytucjonalizacji).
- Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania i utrzymanie ich samodzielności, w tym wsparcie osób z niepełnosprawnościami metodą budowy Kręgów Wsparcia.
- Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w kryzysie psychicznym w miejscu zamieszkania poprzez pracę zespołów leczenia środowiskowego, usługi sąsiedzkie, specjalistyczne usługi opiekuńcze, grupy wsparcia.
- Deinstytucjonalizacja świadczenia usług zdrowotnych i opieki długoterminowej, w tym środowiskowych form opieki dla osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w celu poprawy ich dostępności i jakości poprzez inwestycje w infrastrukturę (w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej), jak również rozwój Centrów Zdrowia Psychicznego.
- Realizacja programów usamodzielniających i prozatrudnieniowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w kryzysie psychicznym.

4. WSPARCIE OSÓB STARSZYCH

Wnioski:

- W strukturze wiekowej mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego rośnie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Zmniejsza się udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Tym samym postępuje proces starzenia się społeczności Warmii i Mazur. Według prognoz będzie się on nadal pogłębiał.
- W województwie w dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięty jest system wsparcia dla osób starszych w miejscu zamieszkania, brakuje w szczególności wysokiej jakości usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, usług sąsiedzkich, usług asystenckich.
- Niedostatecznie rozwinięte jest wsparcie seniorów w postaci niebezpośrednich usług opiekuńczych i medycznych (usług teleopiekuńczych i telemedycznych).
- Województwo charakteryzuje problem wykluczenia komunikacyjnego. Dostępność mieszkańców województwa do usług jest słaba lub bardzo słaba, w szczególności dotyczy to osób zamieszkujących obszary wiejskie oraz północnych i wschodnich obszarów województwa.
- Brakuje systemu wsparcia dla opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych, w tym osób starszych, w szczególności miejsc opieki wytchnieniowej, szkoleń, wsparcia informacyjnego i psychologicznego.

- Liczba podmiotów funkcjonujących na rzecz osób starszych w województwie w dalszym ciągu jest niewystarczająca. Brakuje dziennych domów pomocy, klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy, UTW/ATW.
- Niedostatecznie rozwinięty jest system mieszkalnictwa o charakterze wspomagającym.
- Zbyt mała liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi na rzecz osób starszych w społeczności lokalnej.

Rekomendacje:

- Rozszerzenie wsparcia dedykowanego osobom starszym w miejscu zamieszkania, w tym w oparciu o zdeinstytucjonalizowane formy opieki, tj.:
 - usługi opiekuńcze,
 - specjalistyczne usługi opiekuńcze,
 - usługi asystenckie,
 - usługi sąsiedzkie,
 - usługi teleopiekuńcze,
 - usługi telemedyczne.
- Uruchamianie mieszkań treningowych/wspomaganych z koszykiem usług jako jednej z form opieki i wsparcia osób starszych w codziennym funkcjonowaniu.
- Zwiększenie liczby podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym (kluby seniora, UTW/ATW, świetlice miejskie/wiejskie).
- Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę, w szczególności w zakresie świadczenia usług opiekuńczych i bytowych – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji (dienne domy pomocy, kluby samopomocy, gospodarstwa opiekuńcze, rodzinne domy pomocy).
- Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.
- Wsparcie i częściowe odciążenie opiekunów faktycznych w opiece nad starszymi osobami zależnymi, m.in. usługa opieki wytchnieniowej dla osób starszych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, rodzinne, wsparcie edukacyjne w zakresie podstawowej opieki nad osobą starszą.
- Podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia opieki zdrowotnej osobom starszym, tj.: zwiększenie miejsc w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz utworzenie oddziałów oraz poradni geriatrycznych.
- Uruchamianie w regionie za pośrednictwem szkół wyższych specjalizacji pedagogicznych ukierunkowanych na pracę z osobami dorosłymi oraz starszymi.
- Ukierunkowanie umiejętności i kompetencji osób pracujących w zawodach medycznych i okołomedycznych na pracę z osobami starszymi np. poprzez studia podyplomowe.
- Powoływanie gminnych rad seniorów.
- Rozwój rzecznictwa środowisk seniorskich.
- Inspirowanie samorządów do opracowania programów na rzecz osób starszych w każdym powiecie i gminie.
- Kształtowanie przestrzeni publicznej przyjaznej osobom starszym i z niepełnosprawnościami.

5. WSPIERANIE ZATRUDNIENIA

Wnioski:

- W województwie warmińsko-mazurskim stopa bezrobocia w 2023 r. była jedną z najwyższych w kraju i wyniosła 8,3%; w Polsce wyniosła w tym okresie 5,1%.
- Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się największym, po województwie lubuskim spadkiem stopy bezrobocia. Na przestrzeni lat 2020-2023 stopa bezrobocia województwie zmniejszyła się o 1,9 p.p. Dla porównania w kraju o 1,2 p.p.
- Województwo charakteryzuje niski wskaźnik zatrudnienia – 53,5%. Wartość dla kraju wynosi 57,1%.
- Blisko połowę osób pozostających bez pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku stanowiły osoby długotrwale bezrobotne.
- Poziom aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest niski.

Rekomendacje:

- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie zatrudnialności i podniesienie jakości życia w regionie, m.in. poprzez:
 - objęcie szczególnym wsparciem na rynku pracy bezrobotnych do 30 roku życia, bezrobotnych powyżej 50 roku życia, kobiet, w szczególności wchodzących lub powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka, bezrobotnych niepełnosprawnych oraz osób bez kwalifikacji zawodowych,
 - tworzenie warunków dla pozyskiwania inwestorów i realizowania inwestycji w regionie,
 - reintegrację społeczno-zawodową osób bezrobotnych oraz ich rodzin (ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych),
 - kształcenie w zawodach deficytowych, powiązanie szkolnictwa i kierunków kształcenia zawodowego z potrzebami lokalnego rynku pracy,
 - wspieranie samozatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej (w tym: w formie przedsiębiorstw społecznych lub innych podmiotów ekonomii społecznej),
 - wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia oraz powstawanie przedszkoli i żłobków ułatwiających podejmowanie pracy zawodowej i godzenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym,
 - działania na rzecz tworzenia warunków do powstawania nowych miejsc pracy oraz aktywizacji zawodowej, a także rozwoju szkolnictwa zawodowego ukierunkowanego na potrzeby lokalnego rynku pracy i kształtowania postaw przedsiębiorczości oraz promowania idei uczenia się przez całe życie,
 - utrzymanie bogatej oferty szkoleń zawodowych, jednak tylko takich, które kończą się uzyskaniem kwalifikacji (uprawnień, certyfikatów) uznawanych na rynku pracy,
 - efektywną współpracę instytucji pomocy i integracji społecznej oraz instytucji rynku pracy na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców regionu, w szczególności osób bezrobotnych i biernych zawodowo.
- Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie liczby miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami oraz realizowanie szkoleń i kursów dla osób

z niepełnosprawnościami chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe lub chcących się przekwalifikować zawodowo.

6. KADRA JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH POMOCY SPOŁECZNEJ

Wnioski:

- Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej systematycznie maleje.
- Z roku na rok utrzymuje się niskie zainteresowanie wśród studentów kształceniem na kierunkach przygotowujących do pracy na stanowisku pracownika socjalnego.
- Zbyt mała liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi na rzecz osób wymagających wsparcia w społeczności lokalnej.

Rekomendacje:

- Wzmocnienie potencjału kompetencyjnego kadr systemu pomocy i integracji społecznej oraz promowanie zawodów pomocowych.
- Zwiększanie zatrudnienia pracowników socjalnych, a także specjalistycznej kadry: prawników, psychologów, pedagogów, doradców zawodowych, mediatorów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, opiekunów, rehabilitantów.
- Systematyczne zwiększanie wynagrodzenia kadry, umożliwienie awansu zawodowego, podwyższanie kwalifikacji.
- Promowanie kształcenia na kierunkach przygotowujących do pracy na stanowisku pracownika socjalnego oraz zachęcanie studentów do podjęcia pracy na tym stanowisku.
- Kształcenie i rozwój zawodowy pracowników placówek całodobowych, poprzez umożliwienie dostępu do szkoleń, warsztatów, konferencji, dobrych praktyk i wymianę doświadczeń.

7. WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI EKONOMII SPOŁECZNEJ

Wnioski:

- Należy wykorzystać potencjał podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych, które mogą świadczyć usługi społeczne.
- Udział klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego jest niewystarczający.
- Rośnie świadomość mieszkańców regionu na temat możliwości wpływania na sprawy lokalne.
- Rośnie zaangażowanie przedstawicieli organizacji pozarządowych w pracach przy tworzeniu polityki społecznej.
- Brakuje kompleksowego wsparcia wolontariatu, w tym brak centrów wolontariatu w województwie.

Rekomendacje:

- Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne.
- Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie partnerstw publiczno-społecznych.
- Promowanie podmiotów ES działających w szczególności na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, jako realizatorów usług społecznych.
- Profesjonalizacja i specjalizacja PES w zakresie realizacji usług społecznych wysokiej jakości.
- Wzmacnianie zidentyfikowanych sfer rozwoju ekonomii społecznej w województwie m.in. poprzez stosowanie przez JST klauzul społecznych, pozwalających na zlecenie PES-om usług na preferencyjnych warunkach.
- Wymiana informacji o podejmowanych działaniach pomiędzy JST, PES a społecznością lokalną.
- Dalsza integracja PES-ów i OWES-ów poprzez budowanie platformy wymiany informacji, współpracy i implementacji dobrych praktyk krajowych i zagranicznych, które zwiększyłyby potencjał rozwojowy ES w województwie.
- Podejmowanie działań promocyjnych związanych z rozwojem podmiotów ekonomii społecznej (m.in. spółdzielni socjalnych).
- Wsparcie nowych i obecnych liderów, które pozwolą zapewnić rozwój oraz utrzymają ich w pracy na rzecz ekonomii społecznej i społeczności lokalnych.
- Pobudzanie aktywności społecznej i obywatelskiej, szczególnie w gminach wiejskich, w których brakuje podmiotów trzeciego sektora.
- Promowanie i budowanie wolontariatu w społeczności lokalnej, w tym wolontariatu seniorów.

SPIS MAP, TABEL I WYKRESÓW

Spis map

Mapa 1. Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku.....	6
Mapa 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego według powiatów w 2023 r.	7
Mapa 3. Liczba mieszkań komunalnych w zasobach gmin województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.	10
Mapa 4. Liczba mieszkań socjalnych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 roku	11
Mapa 5. Liczba osób objęta pomocą w formie usług opiekuńczych w gminach województwa warmińsko-mazurskiego w 2023 r.....	17
Mapa 6. Domy pomocy społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.....	29
Mapa 7. Gminne i ponadgminne środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r..	30
Mapa 8. Dienne domy pomocy funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.....	31
Mapa 9. Instytucje świadczące usługi na rzecz osób w kryzysie bezdomności w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na 31 grudnia 2023 r.	32
Mapa 10. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.	33
Mapa 11. Centra integracji społecznej wpisane do rejestru Wojewody Warmińsko-Mazurskiego wg stanu na 31 grudnia 2023 r.	34
Mapa 12. Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2023 r.....	35
Mapa 13. Zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r.	35
Mapa 14. Zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)	38
Mapa 15. Zatrudnienie w centrach usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)	38
Mapa 16. Zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)	39
Mapa 17. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej i centrum usług społecznych pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących w stosunku jeden pracownik socjalny na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących	41
Mapa 18. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez ośrodek pomocy społecznej przynajmniej trzech pracowników socjalnych.....	41
Mapa 19. Realizacja wymogu ustawowego zatrudniania przez centrum usług społecznych przynajmniej trzech pracowników socjalnych.....	42
Mapa 20. Zatrudnienie w domach pomocy społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)	43

Mapa 21. Zatrudnienie w ośrodkach wsparcia w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 roku (liczba pracowników ogółem)	43
Mapa 22. Wysokość środków finansowych na zadania realizowane w ramach pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej wydatkowane przez JST w 2023 roku w województwie warmińsko-mazurskim	47

Spis tabel

Tabela 1. Udział procentowy poszczególnych grup społecznych w ogólnej liczbie bezrobotnych województwa warmińsko-mazurskiego i Polski w latach 2022-2023	8
Tabela 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną	13
Tabela 3. Gmina - zadania ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych (w całym okresie sprawozdawczym).....	20
Tabela 4. Powiat – zadania powiatowych centrów pomocy społecznej (w całym okresie sprawozdawczym).....	25
Tabela 5. Rodzaje przyznanych świadczeń opiekuńczych w latach 2022-2023	27
Tabela 6. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia prowadzone przez powiat/gminę lub na zlecenie powiatu/gminy	36
Tabela 7. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	39
Tabela 8. Wydatki gmin i powiatów województwa warmińsko-mazurskiego (poniesione i planowane) na zadania z zakresu polityki społecznej w latach 2022-2024, w zł.....	44
Tabela 9. Projekty współfinansowane ze środków unijnych, realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020	48
Tabela 10. Informacja nt. podmiotów z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, które uzyskały dofinansowanie w ramach konkursów i programów ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w 2022 roku	49
Tabela 11. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	52
Tabela 12. Liczba przysposobionych dzieci w województwie warmińsko-mazurskim w 2023 r. w podziale na wiek, płeć oraz miejsce pobytu przed przysposobieniem.	55
Tabela 13. Działania merytoryczne Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie w 2023 roku.....	56

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2022 r. (w %)	7
Wykres 2. Udział procentowy wybranych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2022-2023.....	9
Wykres 3. Typy rodzin objętych pomocą społeczną.....	14
Wykres 4. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenie w 2021, 2022 i 2023 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*	15

Wykres 5. Liczba rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie w 2021, 2022 i 2023 roku bez względu na rodzaj finansowania (zarówno w ramach zadań własnych i zleconych) z podziałem na powody*	16
Wykres 6. Liczba zawartych kontraktów socjalnych w latach 2022, 2023 wraz z prognozą na 2024 rok	18
Wykres 7. Liczba rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim	22
Wykres 8. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim	22
Wykres 9. Struktura zatrudnienia w pomocy społecznej w 2023 r.....	40